

Täysistunto

Perjantai 8.12.2017 klo 15.30—19.39

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 124/2017 vp

Valiokunnan mietintö StVM 22/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 22/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

15.31 **Anneli Kiljunen sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä tilanne on käytännössä hyvin kuvaava tällä hetkellä täällä salissa, sillä meidän hallituspuolueiden edustajat eivät ole nyt esittelemässä tätä valiokunnan mietintöä... [Eero Heinäluoma: Kertoo kaiken!] — Kertoo hyvin pitkälle siitä, miten tähän asiaan suhtaudutaan yleisestikin, ja toisaalta täällä ei ole myös vastuunkantoa vastata tästä lakiesityksestä. [Eero Heinäluoma: Eikä ministeriä!] — Ei ole ministeriä paikalla. — Ja toisaalta voisi yleisesti todeta tämän asian käsittelystä, että tämä käsittely sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli hyvin ristiriitainen ja sitä sävytti hyvin vahvasti myös hallituspuolueiden välinpitämättömyys perustuslakivaliokunnan kannanotoista. Voi sanoa, että käytännössä perustuslakivaliokunnan kannanotot sivuutettiin hyvin kylmästi ja välinpitämättömästi ja haettiin sosiaali- ja terveysministeriöstä jonkunlaisia kantoja niihin, mutta nekään eivät olleet millään tavalla vastanneet perustuslakivaliokunnan vaatimia ehdotuksia.

Arvoisa puhemies! Esittelen sosiaalidemokraattien, vihreiden ja vasemmistoliiton yhteisen vastalauseen tästä asiasta. Yleisesti voimme todeta, että pidämme hallituksen esityksen tavoitteita työllisyyden lisäämisestä, työttömien kannustamisesta aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen sinänsä kannatettavina. Emme kuitenkaan näe, että hallituksen esittämä niin sanottu työttömyysturvan aktiivimalli olisi toimiva tai oikeudenmukainen keino työllisyyden tai aktiivisuuden lisäämiseen.

Esitetty malli on ongelmallinen monella tavalla, kuten perustuslakivaliokunnan ja työ- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnoissa sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössäkkin on kuvattu. Lakiehdotuksesta on kuultu kattavasti lukuisia eri asiantuntijoita, joista suuri osa on suhtautunut esitykseen vähintäänkin erittäin kriittisesti. Kuulemisten perusteella katsomme, ettei hallituksen esittämää mallia tule hyväksyä vaan se pitää hylätä.

Aktiivimalli on sanktiomalli. Hallituksen esittämän mallin ajatuksena on, ettei työttömyyden pitkittyessä täyteen työttömyysturvan tasoon riitä enää pelkästään työttömän aktiivinen työnhaku, vaan aktiivisuuden tulee johtaa myös työllistymiseen tai palveluihin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

osallistumiseen. Työttömyyden alussa olevia omavastuupäiviä vähennetään nykyisestä 7 päivästä 5 päivään, mikä on myönteinen asia. Työttömyyden pitkittyessä kuitenkin omavastuuta lisätään. Aktiivisuusehto täyttyy, jos henkilö on 65 päivän eli kolmen kuukauden tarkastelujakson aikana ollut palkkatyössä tai yritystoiminnassa niin, että se yhden kalenteriviikon aikana riittäisi kerryttämään työssäoloa. Aktiivisuusehto täyttyy myös, mikäli henkilö on tarkastelujakson aikana vähintään 5 päivää työllistymistä edistävässä palveluissa tai rekrytointikokeilussa tai koulutuksessa. Elikä työttömyyspäivärahan ehtona on, että henkilö työllistyy. Jos aktiivisuuskriteerit eivät täyty, seurauksena on leikkaus työttömyysturvan tasoon. Aktiivimalli uhkaa leikata työttömiltä työttömyysturvaa riippumatta heidän omista toimistaan. Malli johtaa työttömien lisääntyvään köyhyyteen ja toimeentulotuen käyttöön, mikä taas osaltaan nostaa työllistymiskynnystä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty runsaasti kritiikkiä. On vaikea ymmärtää ajatusta, jonka mukaan työttömyysturvaa leikataan, jos työtön ei onnistu löytämään työtä. Haluamme edistää aktiivisuuteen kannustavaa työvoimapolitiikkaa, mutta emme voi hyväksyä työttömyysturvan leikkauksia. Pidämme tärkeänä myös sitä, että muutokset työttömyysturvaan valmistellaan hyvässä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa, toisin kuin nyt tässä esityksessä on tehty.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallin vaikutukset ovat epävarmoja. Aktiivimallin käyttäytymisvaikutuksiin liittyy suurta epävarmuutta. Muutokset tulevat voimaan vuoden 2018 alusta, samaan aikaan eräiden muiden työttömiä koskevien muutosten kanssa. Tämä vaikeuttaa aktiivimallin vaikutusten arviointia. Toisin sanoen uudistusten hyötyjä tai haittoja ja esimerkiksi hallinnollisia vaikutuksia ei pystytä tällä kertaa selvittämään. On vaikea arvioida, mikä uudistuksista tulee vaikuttamaan mihinkin suuntaan.

Ei ole myöskään selvää, mikä vaikutus lyhyellä työllistymisellä on työttömyyden kokonaisuuteen. Lyhytkestoisen työn etsiminen ja tekeminen sekä erilaisiin toimenpiteisiin osallistuminen sitoo työttömän työnhakijan ajankäyttöä ja vähentää hänen mahdollisuuksiaan etsiä parempaa ja sopivampaa työtä avoimilta työmarkkinoilta. Hyvä työttömyysturva mahdollistaa omaa osaamista paremmin vastaavien työpaikkojen etsinnän. Tämä on eri tutkimuksissa monesti selvitetty.

Ehkä kaikkein isoin kysymys, joka tämän asian yhteydessä on tullut, on se, että aktiivimalli eriarvoistaa ihmisiä. Aktiivimallin suuri ongelma on se, että malli asettaa työttömät työnhakijat eriarvoiseen asemaan. Alueiden välillä on merkittäviä eroja siinä, onko lyhytkestoisintakaan työkeikkaa saatavilla tai työllisyyttä edistäviä palveluita tarjolla. Myös ihmisen ikä, koulutustaso, työttömyyden kesto vaikuttavat olennaisesti aktiivisuuteen. Malli rankaisee enemmän heitä, joilla on heikommat työllistymismahdollisuudet ja pääsy palveluihin. Jos työtön ei onnistu osoittamaan aktiivisuuttaan, malli tarkoittaa työttömyysturvan leikkausta. Suomessa työttömien perusturva on jo tällä hetkellä heikko, ja sen tasosta on muun muassa Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea antanut Suomelle huomautuksen. Ensisijaisen etuuden leikkaaminen ajaa ihmisiä viimesijaisen toimeentulotuen piiriin.

Ei voi käydä niin, että työtön tekee aktiivisuuden osoittamiseksi kaiken vaadittavan mutta ei pysty hänestä riippumattomista syistä täyttämään lain aktiivisuuskriteereitä ja tämän seurauksena häneltä leikataan työttömyyspäivärahaa. Näissä tilanteissa työttömyyspäivärahaa ei tulisi leikata, toisin kuin hallitus nyt tässä esittää. Olisikin pystyttävä varmistamaan, että tällöin työttömyysturvaa ei leikata. Työttömillä tulee olla yhdenvertaiset mah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

dollisuudet täyttää aktiivisuusedellytykset. Tätä sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta että perustuslakivaliokunta ovat painottaneet vahvasti lausunnoissaan.

Aktiivimalli on ongelmallinen perustuslain kannalta. Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa korostetaan, että työnhakija voi vaikuttaa siihen, aleneeko hänen päivärahansa. Perusteluissa korostetaan myös, ettei ehdotuksessa ole kyse myöskään työttömyysetuuden epäämisestä vaan sen määrää koskevasta kaavamaisesta laskusäännöksestä. Lisäksi esityksen perustuslainmukaisuutta perustellaan sillä, ettei aktiivisuusedellytystä sovellettaisi henkilöön, joka saa työkyvyttömyyden tai vamman perusteella etuutta, eikä sitä sovellettaisi aikana, jona henkilöllä on vireillä työkyvyttömyyseläkehakemus eläkelaitoksessa.

Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan ristiriitaisesti edellä kuvatun kanssa, ettei työtön välttämättä itse voi aktiivisuudellaan vaikuttaa siihen, että etuuksien taso säilyy muuttumattomana. Siihen voi esityksen perustelujen mukaan vaikuttaa työttömän työnhakijan oman aktiivisuuden lisäksi tarjolla olevien työpaikkojen määrä ja niiden laatu. Jos paikkakunnalla on tarjolla lyhytkestoisia työnhakijalle soveltuvia työpaikkoja, on työllistyminen luonnollisesti helpompaa kuin seuduilla, joilla niitä ei ole tarjolla. Myös TE-toimistojen mahdollisuudet tarjota palkkatuetta työtä tai työllistymistä edistäviä palveluja vaihtelevat eri puolilla maata.

"Aktiivisuusmallissa on perusteluiden mukaan kyse kaavamaisesta laskusäännöksestä" — kuten äsken mainitsin — "vailla yksilöllistä harkintaa", todetaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa. Valiokunta päätyi toteamaan, että koska "työttömillä ei edellä todetuista ja erilaisista yksilöllisistä syistä ole yrityksistään huolimatta välttämättä mahdollisuutta täyttää lain tarkoittamaa aktiivisuusvaatimusta, ehdotusta ei voida pitää perustuslain kannalta ongelmattomana". Tämä on perustuslakivaliokunnalta hyvin oleellinen lausunto, johonka sosiaali- ja terveysvaliokunnan hallituspuolueiden edustajat eivät halunneet ottaa kantaa. [Puhemies koputtaa]

Perustuslakivaliokunnan mukaan ongelmia voisi lieventää kahdella tavalla, ensinnäkin [Puhemies koputtaa] turvaamalla sen, että ihminen... — Arvoisa puhemies! Minä esitän vielä tämän perustuslakivaliokunnan kohdan ja sitten lopetan. — Perustuslakivaliokunnan mukaan ongelmia voi lieventää kahdella tavalla, ensinnäkin turvaamalla sen, että ihminen aina pääsee palveluihin, joilla aktiivisuuden voi osoittaa, tai jos tämä ei ole mahdollista, tulee varmistaa, että henkilö, joka tekee kaiken kohtuudella vaadittavan, ei joudu alennuksen kohteeksi. Toinen tapa olisi, että työnhakijalla olisi mahdollisuus osoittaa aktiivisuutta myös muulla tavalla, joka osoittaa hänen pyrkineen aktiivisesti työllistymään tai hakeutumaan työllistymistä edistävään palveluun tarkastelujakson aikana.

Kuitenkin sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että palvelut ovat harkinnanvaraisia eivätkä käytettävissä olevat määrärahat takaa palveluita kaikille. Edelleen mietinnössä todetaan, että esityksen johdosta on entistä tärkeämpää tarkastella määrärahojen oikea-aikaista jakamista alueiden erilaisten tarpeiden mukaisesti. Perustuslakivaliokunnan toisesta ehdotuksesta mietintö toteaa vain, että esitykseen liittyy kuvattuja yleisiä ongelmia mutta työttömällä työnhakijalla on kuitenkin aktiivisuuden osoittamiseen monipuoliset mahdollisuudet. Elikkä hyvin ympäripyöreästi valiokunta tähän vastaa.

Arvoisa puhemies! Palaan tähän asiaan vielä myöhemmin, mutta totean tässä lopuksi, että hallitus esittää työttömyyden alkuun säädettyä omavastuu-aikaa lyhennettäväksi 7:stä 5 päivään. Tätä parannusta me kyllä kannatamme. Muutoin esitämme, että esitetty aktiivimalli on kaiken kaikkiaan kohtuuton ja epäoikeudenmukainen. Se loukkaa kansalaisten yhdenvertaisuutta, ja siitä on luovuttava. Näillä esitetyillä perusteilla ehdotamme, että 1.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

lakiehdotus hyväksytään muutoin sellaisenaan, paitsi että 6 luvun 3 a ja 5 a § sekä 7 luvun 5 a § poistetaan, ja että 2.—4. lakiehdotus tultaisiin hylkäämään.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen. — Katsoin, että äsken oli opposition yhteisen vastalauseen esittely, ja siitä syystä se oli lähes 13 minuuttia.

15.43 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa ei löytynyt juuri ketään asiantuntijaa, joka olisi tätä hallituksen aktiivimallia kannattanut. [Eero Heinäluoma: Kertoo kaiken!] Me tarvitsemme kyllä aktiivista työvoimapolitiikkaa, sillä se on inhimillistä ja kansantaloudellisestikin järkevää. Työttömyysjaksojen lyheneminen yhdellä päivällä vahvistaa julkista taloutta yli 20 miljoonaa euroa vuodessa.

Hallituksen käsitys aktivoinnista on kuitenkin kovin erilainen kuin SDP:llä. Hallituksen aktivointi on sitä, että heikennetään pitkäaikaistyöttömien työttömyysturvaa. Niin kutsuttu aktivointimalli kuvaa hyvin hallituksen asenteita pitkäaikaistyöttömiä kohtaan. Se on kohutun ja epäoikeudenmukainen malli.

Mallin idea on, että mikäli työtön ei ole edellisen kolmen kuukauden aikana ollut vähintään 18:aa tuntia töissä viikon aikana tai osallistunut 5 päivänä työllistymistä edistäviin palveluihin, hänen työttömyysetuuttaan vähennetään lähes 5 prosenttia. Yhteiskunnalla ei ole kuitenkaan mitään velvoitteita järjestää työtä tai palveluita. Tämä lakiesitys ei täytä yhdenvertaisuusvaatimuksia, sillä esimerkiksi eri palvelujen määrä vaihtelee suuresti ja eri paikkakunnilla Suomessa on hyvin erilaiset mahdollisuudet saada lyhytkestoista työtä.

Malli johtaa työttömien lisääntyvään köyhyYTEEN ja toimeentulotuen käyttöön. Tämä taas osaltaan nostaa työllistymiskynnystä. Hallitus on ymmärtänyt itsekin lakiesityksen seuraukset ja kirjannut lakiesityksen perusteluihin, että toimeentulotukimenot kasvavat noin 10 miljoonaa euroa ja asumismenot 4 miljoonaa euroa. Eihän tässä ole mitään järkeä.

Lakiesityksestä voi päätellä, että hallituksen mukaan pitkäaikaistyöttömät ovat laiskoja ja heitä on sanktioiden avulla patistettava töihin tai palveluihin. Todellinen aktivointi edellyttää tehokasta puuttumista työttömyysjaksoihin, ja siihen tarvitaan riittäviä aktiivisen työvoimapolitiikan resursseja. Esimerkiksi Pohjoismaihin verrattuna Suomessa resurssit ovat ala-arvoisella tasolla, mikä heikentää aktiivisen työvoimapolitiikan vaikuttavuutta. Samoin julkisen työväilytyksen resurssit ovat Suomessa murto-osa verrattuna muihin Pohjoismaihin.

Tehokkaan työvoimapolitiikan perusedellytys on se, että työntekijät saavat riittävää ja oikea-aikaista henkilökohtaista palvelua, muun muassa työhön valmennusta. Tarvitaan myös työn etsintää ja monipuolisia koulutusmahdollisuuksia. Nykyisellään TE-toimiston ja kuntien työllisyyspalvelujen mahdollisuudet palvella asiakkaita tehokkaasti ja laadukkaasti ovat rajoitetut, koska niillä ei ole riittävästi henkilökuntaa. Hallitus hehkuttaa kolmen kuukauden välein tapahtuvia haastatteluja, mutta nykyisillä resursseilla nämä eivät toteudu, vaikka työtön itse niitä toivoo. Palvelut ovat siirtyneet myös nettiin, vaikka 20 prosentilla pitkäaikaistyöttömistä ei ole mahdollisuutta tai valmiuksia käyttää näitä sähköisiä, digitaalisia palveluita.

Minulla on ollut mahdollisuus olla mukana ilman työtä olevien asiakasraadissa. Olen oppinut paljon, ja mielestäni hallituskin voisi kuunnella enemmän pitkäaikaistyöttömiä ja työttömiä eikä kuvitella tietävänsä työttömien asioista paremmin kuin työttömät itse.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Erästä raatilaisten kanssa käymästani keskustelusta kokosin heidän tunnelmiaan, kun me keskustelimme tästä lakiesityksestä.

Näin työttömät kertoivat:

"Yhteiskuntamme, niin demokraattisesti kuin se toimiikin, ihannoi kilpailua. Syntymästä lähtien meidät pisteytetään. Kärjistetysti ilmaisten: jos et yllä tietylle tasolle, olet luuse-ri. Toisin sanoen ihmisarvosi on miinusmerkkinen. Minun otsaani on lyöty leima 'pitkäai-kaistyötön', ja se tarkoittaa pitkää miinusmerkkiä."

"Tuntuu pahalta, kun tiedän, että minusta ajatellaan, etten halua tehdä töitä. Olen ollut kaksi vuotta työttömänä, olen hakenut aktiivisesti töitä ja osallistunut paneelikeskusteluihin, seminaareihin ja keskusteluihin ollakseni aktiivinen ja ajan hermolla, mutta tämän alan töitä kun ei ole saatavilla."

"Työttömyys on useiden tekijöiden summa. Esimerkiksi masennuksen takaa löytyy milloin uupumusta, milloin elämän tarkoituksettomuutta. Masentuneena ei jaksu. Ryhdistäydy-kehotus ei missään tapauksessa ole oikea ratkaisu. Tässä lakiesityksessä meitä käsketään ryhdistäytymään, mutta ei anneta mitään ratkaisua siihen perusongelmaan eli työpai-kan puuttumiseen."

Jos pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisessa jollakin olisi aikaa kohdata pitkäaikaistyöttömiä ja kuunnella heidän tarinoitaan ja elämäntilannettaan, löytyisi useammin myös myön-teinen polku elämäntarinan uudelleenmäärittelyyn. Nyt palvelut ovat usein pelkästään poiskäännyttämistä. Pelkään tämän lakiesityksen entisestään lisäävän poiskäännytettyjen ja syrjään jätettyjen määrää.

15.49 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä sosiaa-lidemokraattisten kansanedustajien kritiikissä esitetään sellainen mielikuva, että tällä esi-tyksellä ei lainkaan voitaisi parantaa työttömien ihmisten työllistymistä tai aktivointitoi-miin osallistumista. Kenenkään työttömän, puhumattakaan pitkäaikaistyöttömän, tilanne ei ole helppo, mutta olen valmis ja halukas tässä julkisesti haastamaan tämän sosiaalide-mokraattien näkemyksen siitä, että tällä ei saataisi mitään hyvää aikaiseksi. Henkilökoh-taisesti olen täysin vakuuttunut, että tämä aktivointimalli tulee johtamaan siihen, että sa-dat, ehkä tuhannet työttömät tulevat tällaisiin lyhytaikaisiin työsuhteisiin työllistymään, jotka auttavat heitä pysymään työttömyysturvassa nykytasolla.

15.50 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitän edustaja Zyskowiczia rohkeudesta, [Välihuutoja vasemmalta] että hän ainoana hallituspuolueen edustajana on täällä kertomassa mielipiteensä ja puolustamassa tätä hallituksen mielestäni huonoa ja järkyttävää esitystä.

Kaiken kaikkiaan, puhemies, tässä on kysymys työttömän kyykyttämisestä, työttömyys-turvan tosiasiallisesta leikkaamisesta. Muistutan, että tänään viimeksi me olemme leikan-neet kansaneläkkeitä täällä hallituspuolueiden toimesta, nyt käydään työttömien kimp-puun. Olen vähän kauhuissani, mihin tämä on menossa, mutta tämä Ben Zyskowiczin pu-heenvuoro kertoo sen. Tämä on kokoomuslaista politiikkaa, jota muun muassa keskustan puoluevaltuusto arvosteli vahvasti. Yli puolet siellä oli sitä mieltä, että nyt tehdään kokoo-muslaista politiikkaa ja liikaa tämä näkyy tämän hallituksen linjassa. Olen kyllä samaa mieltä kuin keskustan puoluevaltuutetut tässä, että on helppo määritellä, mitä politiikkaa tämä on.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Puhemies! Tähän lisään vielä sen, että kun puhumme nyt työttömyysturvasta ja työttömistä, niin kyllä minä aika järkyttynyt olin, kun tänään valtiovarainministeri Orpo otti kantaa sen puolesta, että seuraavaksi pitäisi [Puhemies koputtaa] ruveta maksamaan pienempiä palkkoja. Tähänkö me olemme menossa, puhemies?

15.51 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan sitä, että edustaja Zyskowicz on paikalla, koska muita hallituspuolueiden edustajia ei ole, eivät edes ne henkilöt, jotka oli valiokunnassa sovittu valiokunnan mietinnön esittelijöiksi käsittääkseni.

Sanoitte, että sadat, ehkä tuhannet ihmiset onnistuvat säilyttämään työttömyysturvansa ja pääsemään näihin keikkatöihin. Minäkin uskon, että sadat, ehkä tuhannet voivat tämän seurauksena mennä keikkatöihin, mutta meillä on työttömiä 272 516 TEMin tilastojen mukaan, ja näistä suurin osa ei onnistu siinä, mihin tämä laki tähtää. Meillä on yksinomaan sairaita ja vammaisia työttömiä työvoimatilastoissa ja työttömyysturvan varassa yli 40 000. Meillä on pitkäaikaistyöttömiä 45 000. Nämä ovat ne ihmiset, jotka kärsivät tästä laista. Ne muutamat onnistuvat ehkä jopa työllistymään, mutta hallituksen omatkin työllisyysarviot ovat hyvin alhaiset. Sen sijaan arviot siitä, että toimeentulotukimenot kasvavat, [Puhemies koputtaa] ovat suhteettoman korkeat. Me molemmat tiedämme, että sieltä on vielä vaikeampi kiivetä työhön.

15.52 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä vastalausehan lähtee siitä, että sinällään näitä tavoitteita ei täysin tyrmätä vaan pidetään hyvinä, mutta kuten tässä mietinnössäkin todetaan, tähän sisältyy valtava määrä ongelmia. Kun tiedän edustaja Zyskowiczin olevan myöskin perustuslakivaliokunnan työssä mukana, niin teidän pitäisi kiinnittää huomiota myös siihen huoleen, mitä perustuslakivaliokunta tämän lakiehdotuksen osalta kertoo. [Eero Heinäluoma: Niin minäkin luulin!]

Tämä on kyykyttävän hallituksen kyykytystoimenpide työttömiä kohtaan. Kilpailukykysovimuksella, pakkolakiuhkauksilla ja muulla te kyykytitte palkansaaajia, julkisen puolen pienipalkkaisia työntekijöitä, viemällä heiltä kolmanneksen lomarahosta. Tässä te kohdistatte kyykytyksen todella heikommassa asemassa oleviin työttömiin, joilla ei ole valmiuksia, kuten täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on todettu, hyötyä näistä aktiivitoimista vaan jotka ovat tyhjän päällä ja joita rangaistaan vastoin omaa tahtoaan ja mahdollisuuksiaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Josko tässä edustaja Zyskowicz vastaan muut edustajat -keskustelussa otetaan kaikki nämä vastauspuheenvuorot yhtä aikaa ja sen jälkeen sitten vasta edustaja Zyskowicz vastaa, ellei hän halua välipuhetta jossakin vaiheessa. Siis jatkamme näin.

15.54 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! — Tosin minä luulin, että tämä keskustelu käynnistyi edustaja Mäkisalo-Ropposen puheenvuorosta, johon edustaja Zyskowicz vastasi, mutta tässä on monta liikkeellelähtökohtaa.

Tämä esitys on kyllä mieleenpainuva ja, voi sanoa, järisyttävä: Työtöntä, joka ei löydä työtä, rangaistaan sen takia, että hän ei ole löytänyt työtä. Työttömälle, joka ei ole saanut työtä, tehdään rankaisu siitä, että hän ei ole saanut työtä. Tämä on kyllä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan käsittämätön sovellutus, käsittämätön sovellutus. Tähän saakka on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

ajateltu, että kun ihminen joutuu vaikeuksiin, niin häntä autetaan, häntä autetaan työn löytämisessä, koulutuksessa ja hänen sosiaaliturvastaan pidetään huolta, mutta nyt hallituspuolueet kääntävät tämän ihmisen viaksi ja häntä rangaistaan, kun työtä ei ole löytynyt. Hyvin ymmärrän, että sali on tyhjä, ministeriä ei ole paikalla eikä kukaan muu kuin uskollinen sotilas Ben Zyskowicz halua tätä ehdotusta puolustaa.

15.55 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Irvokasta tässä on se, että kutsutaan aktiivimalliksi sellaista mallia, joka siis rankaisee työttömiä aktiivisuudesta huolimatta. Eli siitä huolimatta, että toimii oma-aloitteisesti ja hakee työpaikkoja, ei pysty välttymään tältä automaattiselta leikkurilta, jos käykin niin, että sitä työpaikkaa ei löydy. On myöskin irvokasta, että tämä malli rankaisee työttömiä heistä riippumattomista syistä. Eli käytännössä tässä on nyt kyse ainoastaan siitä, onko niitä vapaita työpaikkoja tarjolla riittävästi sillä alueella, missä työtön elää, ja onko työllisyyttä edistäviä palveluita riittävästi tarjolla — ja on hyvin tiedossa, että palvelutarjonnan osalta on ollut puutteita jo pitkään. Eli mikäli tässä olisi kyse, niin kuin edustaja Zyskowicz sanoi, siitä, että halutaan kannustaa työttömiä, niin miksi hallitus ei sitten tuonut mallia, joka perustuu palkitsemiseen aktiivisuudesta ja siinä onnistumisesta?

15.56 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Zyskowicz sanoi, on aivan selvää, että tämä malli tulee työllistämään vähintään satoja tai ehkä jopa tuhansia ihmisiä, mutta valitettavasti tämä ei tule työllistämään riittävästi etenkin niitä, jotka kipeimmin kaipaavat töitä. Mutta, kuten sanoitte, työllistämään tämä tulee: Kela itsessään jo arvioi tarpeekseen jopa 260 henkilötyövuotta, sillä erilaisten etuuspäätösten määrä kasvaa jopa 770 000:lla, eli meidän hallinto ruuhkautuu.

Toinen paikka, missä tulee työpaikkoja tulemaan paljon lisää, on työkyvyttömyyseläkejärjestelmä, koska jos on työtön, joka ei onnistu löytämään töitä, ei onnistu työllistämään itseään, ei onnistu toimimaan yrittäjänä eikä onnistu pääsemään työllistämistoimiin, hänen ainoa keinonsa vapautua tästä kamaluudesta, tästä kamalasta aktiivimallista, on hakea työkyvyttömyyseläkettä. Ja jos meidän 300 000 työttöntä hakevat työkyvyttömyyseläkettä, on ilman muuta selvää, että meidän työkyvyttömyyseläkejärjestelmä ruuhkautuu [Puhemies koputtaa] ja pahasti.

15.57 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen itse ennen kansanedustajauraa työllistänyt pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia ihmisiä Lahdessa työkeskuksen vetäjänä. Uskon tuntevani aika hyvin työttömien ihmisten arkea vielä tänäkin päivänä. Tunnen myös sen, että työtön ihminen haluaa työllistyä. Siellä on aitoa halua työllistyä, päästä elämässä eteenpäin, tuoda kotiin rahaa ja ruokapusseja ja tehdä ehkä vähän ulkomaanmatkoja ja muuta vastaavaa.

Mutta minä hämmästelen ihan samalla lailla kuin edustaja Heinäluoma, että tulee semmoinen tunne kuin ajateltaisiin, että on rikos olla ilman työtä ja on rikollista, ettei edes hae työtä. Päinvastoin: työttömät hakevat työtä, mutta meillä on alueita, joilla töitä ei vain ole saatavilla eikä välttämättä edes työvoimapalveluita. Huomaa, että tämä esitys on kyllä tehty täysin Kehä kolmosen sisäpuolella, jossa ehkä työmarkkinat jollain tavalla vetävät, mutta ei tarvitse ajaa kauas, ainakaan Päijät-Hämettä kauemmas, kun huomaa, että työpaikkojen saaminen on äärimmäisen vaikeaa. [Puhemies koputtaa] Näyttää, että teette täs-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

sä lakia työttömyysturvalakiin, mutta tulee vähän semmoinen tunne, [Puhemies koputtaa] että rikoslakiinhan te tätä taidatte ajaa.

15.58 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Andersson tuossa edellä juuri kuvasi tätä, ja täytyy sanoa, että kun esiteltiin tätä sosiaalidemokraattisen puolueen vastalauseen mallia, niin se pitää sisällään juuri sen ja Mäkilä-Ropponen erittäin hyvin kuvasi sen, mitä tämä todellisuudessa on. Me olemme tässä nyt syyllistämässä niitä ihmisiä, jotka ovat vailla töitä, jotka hakevat työtä. Miksei hallitus tee polkuja sen helpottamiseksi, että työllisyys ja työllistyminen olisi mahdollisempaa? Enemmän panoksia siihen, että ihmisillä olisi mahdollisuus kouluttautua uudelleen. Valtiovarainministeri Orpo tänä päivänä haluaa alentaa palkkoja, mutta olisi pitänyt luoda polkuja vaikkapa siihen suuntaan, että meillä olisi mahdollisuus ansiosidonnaista päivärahaa viedä mukanaan [Puhemies koputtaa] ja kouluttautua uudelleen.

16.00 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä keskeisin kritiikki tästä aktiivimallista kohdistuu siihen, että se kohdistuu vaikeimmassa asemassa oleviin ihmisiin: pitkäaikaistyöttömiin, osatyökykyisiin ja ikääntyneisiin ihmisiin sekä ihmisiin, jotka asuvat alueilla, missä on vaikea saada työpaikkoja. Ymmärrän, että helposti työllistyvälle ihmiselle tässä ei tule ongelmia, mutta juuri näiden ihmisten kohdalla siitä uhkaa tulla pysyvä tulonleikkaus. Tässä itse esityksessähän on arvioitu, että muun muassa toimeentulotukimenot kasvavat, ja eikö se ole juuri tätä byrokratian lisäämistä, vaikka edustaja Zyskowieckin tässä toi esille, että sitä pitäisi karsia? — Mutta käyn tätä läpi seuraavassa puheenvuorossani tarkemmin.

16.01 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minustakin on aika järkyttävää, että täällä ei tosiaan ole muita kuin edustaja Zyskowiec hallituspuolueista kuuntelemassa tätä keskustelua. [Välihuuto vasemmalta — Eero Heinäluoma: Eikä ministeri!] Tämähän on kyllä hyvin — saanko nyt jatkaa? — järkyttävää lainsäädäntöä.

Jos ajattelee ihan työllisyyspolitiikan näkökulmasta: kun hallitus leikkaa työttömyysturvaa, joka jo tällä hetkellä on 73 prosenttia minimibudjetista, se tarkoittaa sitä, että tosiaan lisätään toimeentulokiriippuvaisten määrää, ja kun toimeentulotuessa ei ole vastaavaa 300 euron suojaosaa kuin työttömyysturvassa, hallitus ikään kuin lyö korville omia työllisyystavoitteitaan elikkä lisää työnteon esteitä, luo tällaisen kannustinloukun.

Sitten toiseksi: asia on juuri niin kuin edustaja Järvinen totesi, eli kun ainoa tapa välttää tämä sanktio on pistää sisään työkyvyttömyyshakemus, tämä tarkoittaa nimenomaan sitä, että nimenomaan niiden nuorten, jotka ovat ahdistuksen, masennuksen tai muun mielenterveysongelman takia sairauspäivärahalla, kannustin hakea työkyvyttömyyseläkkeelle lisääntyy. [Puhemies koputtaa] Tämä tulee lyömään kilpailukykytavoitteita korville todella lujaa, ja kestävyysongelma Suomessa kyllä pahenee tämän lisäksi.

Ja kolmanneksi tässä ovat nämä perustuslakivaliokunnan huomiot, [Puhemies: Edustaja Alanko-Kahiluoto, puolitoista minuuttia lähestyy!] joita ei ole huomioitu. Että hyvin vakavasta asiasta on kyllä kysymys.

16.02 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten täällä on useissa puheenvuoroissa todettu, hallitus kyykyttää ihmisiä tällä lailla — nimen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

omaan kyykyttää pitkäaikaistyöttömiä, niitä ihmisiä, joilta puuttuu ammatillinen koulutus, ja vaikka he hakisivat töitä, niin heidän mahdollisuutensa saada työtä ovat sellaiset, että se on todella vaikeaa.

Tapasin tällä viikolla henkilön, joka kertoi, että hän on hakenut töitä pitkään, maaseudulla asuu. Hän totesi, että jos tämä hallituksen esitys tulee voimaan, tämä laki tulee vaikuttamaan niin, että hän kokee, että vaikka hän yrittää ja yrittää ja jos siitä huolimatta hän ei työtä saa, niin hän ei ole yhteiskuntaan kelpaava. Hän yksinkertaisesti kokee sen, että hänen elämäntilanteensa hallinta ja moni muu asia vaikeutuu entisestään.

Elikkä hallitus myös rankaisee niitä ihmisiä, jotka yrittävät, jotka eivät saa työtä, ja syventää heidän ongelmaansa entisestään. Tämä ei ainakaan tule motivoimaan heidän tilannettaan eikä parantamaan, ja siinä mielessä tämä esitys tulee todennäköisesti aiheuttamaan enemmän ongelmia kuin sitä, mitä sillä ehkä tavoitellaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja nyt vielä edustajat Mäkisalo-Ropponen ja Zyskowicz, tässä järjestyksessä. Mäkisalo-Ropponen ensin.

16.03 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Olemme täällä keskustelemassa ihmisarvosta ja ihmisoikeuksista. Sen takia olisin kyllä suonut, että tätä keskustelua olisi käymässä hiukan laajempi joukko kansanedustajia ja täällä olisi enemmän myöskin hallituspuolueiden edustajia.

Arvoisa puhemies! Olen itse suurtyöttömyyden Pohjois-Karjalasta ja voin vakuuttaa, että omassa maakunnassani ei varmasti ole keikkatöitä tarjolla, vaikka kuinka työttömät niitä etsisivät, eikä valitettavasti myöskään palveluja riitä kaikille.

Kuten sanoin puheenvuorossani, minä tapaan pitkäaikaistyöttömiä säännöllisesti, olen yhden hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana ja käynnistänyt siellä työttömien raatitoiminnan. Nämä ihmiset todella haluaisivat tehdä töitä, ja kun olen keskustellut heidän kanssaan tästä aktiivimallista, he kokevat tämän heidän ihmisarvoaan loukkaavaksi toiminnaksi. Epäoikeudenmukaiseksi ja loukkaavaksi tämän tekee se, [Puhemies koputtaa] että valtiolla ei ole mitään velvollisuutta järjestää palveluita tai töitä, mutta ihmistä [Puhemies koputtaa] rangaistaan, jos hän ei ole palveluissa tai töissä.

16.05 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä peräänkuulutettiin sitä, että tällaisen eräänlaisen sanktioinnin oheen tai edelle pitäisi asettaa palkitseminen työnteosta. No, näinhän juuri on tehty, kun jo muutama vuosi sitten säädettiin, että työtön voi ansaita 300 euroa kuukaudessa ilman, että se vähentää hänen työttömyysturvaansa. Ja vaikka tämäkään toimi ei luonut sinänsä yhtään ainoata uutta työpaikkaa, niin kummasti vain tuhannet ja kymmenentuhannet työttömät ovat voineet keikkatöitä saada niin, että ovat tämän 300 euroa kuukaudessa ilman työttömyysturvan menettämistä voineet tienata — ja tienanneet.

Tässä pyritään nimenomaan kannustamaan ihmisiä tällaisiin keikkatöihin — ei tarvitse olla oman alan töitä, ei tarvitse olla saman työnantajan töitä — tai aktiivitoimiin. Se, että siitä sitten työttömyysturva pienenee vajaa 5 prosenttia, ellei näitä mahdollisuuksia ole, ei tarkoita kenenkään ihmisarvon riistämistä tai mitään kamaluutta ketään kohtaan.

16.06 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Zyskowiczin käyttämä esimerkki suojaosasta on oikeastaan aika hyvä esimerkki selkeyttäk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

seen tätä keskustelua. Tämä toimii kannustimena sen takia, että sehän kannustaa niitä työttömiä, joilla on mahdollisuuksia mennä töihin ja jotka löytävät niitä keikkatyöpaikkoja, mutta se ei myöskään heikennä niiden asemaa, joilla ei ole tällaisia mahdollisuuksia.

Teidän tuomanne sanktiomallin ongelma on se, että se rankaisee kaikkia, jotka eivät onnistu pääsemään töihin tai työllisyyttä edistäviin palveluihin siitä huolimatta, että he tekevät kaikkensa ja parhaansa sen työpaikan löytämiseksi. Se on epäreilu sen takia, että se rankaisee työtöntä hänestä riippumattomista syistä, siis sellaisista tekijöistä, joihin hän ei pysty omalla aktiivisuudellaan vaikuttamaan, ja siksi minä pidän erityisesti tätä aktiivimallin nimeä erityisen irvokkaana.

16.07 Ben Zyskowitz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun työttömyysturvan kesto on pidennetty ja tehty eräitä muita työttömyysturvan heikennyksiä, niin te sieltä vasemmalta olette todistaneet, että tällaiset heikennykset eivät luo yhtään uutta työpaikkaa. Vai kuvitteleeko joku, että työttömyysturvan heikentäminen luo uusia työpaikkoja? No, ei luo. Mutta annas olla, kun säädetään 300 euron suojaosuus, ei sekään luo yhtään uutta työpaikkaa, mutta kuitenkin tuhannet, kymmenettuhannet työttömät ovat työkeikkoja löytäneet. Kyse on työnteon kannustimisesta, ja siitä myös tässä on kyse.

En kadehdi näiden ihmisten asemaa, mutta kaikkialla Suomessa, kaikkialla Suomessa, on myös mahdollisuus löytää keikkatöitä. [Pia Viitanen: Entä jos ei löydä?] Kaikkialla Suomessa on mahdollisuus päästä aktiivitoimien piiriin. Se ei toteudu jokaisen työttömän kohdalla, en sitä voi väittää, mutta tässä valiokunnan mietinnössä on seurantaponsi, ja kun palaamme tähän asiaan, niin tulette näkemään, että tuhannet ihmiset ovat tämän ansiosta [Puhemies koputtaa] työllistyneet.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Andersson, ja sitten edustaja Heinäluoma sen jälkeen.

16.08 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleen edustaja Zyskowitz nyt mielestäni sekoittaa tässä kaksi hyvin erilaista mallia keskenään. Tämä suojaosa, josta säädettiin edellisellä kaudella, toimii sen takia, että niiden työttömien kohdalla on mahdollisuuksia työllistyä. Se loi selkeän kannustimen ja mahdollisuuden ottaa vastaan myöskin lyhytaikaisempia töitä [Ben Zyskowitz: Eli sellaisia olikin!] ilman pelkoa siitä, että menettää työttömyysturvaansa, minkä lisäksi on arvioitu, että sen kautta on pystytty virallistamaan sellaista työtä, mikä mahdollisesti on tehty pimeästi aikaisemmin. [Jari Mälykoski: Nimenomaan!] Mutta tämän hallituksen ajaman mallin ongelma on se, että siinä tuodaan nyt samanlainen sanktiomalli koskemaan kaikkia työttömiä siitä huolimatta, että eri asemassa olevien työttömien mahdollisuudet työllistyä ovat hyvin erilaiset. Siihen vaikuttaa myöskin ihmisen koulutustausta, vaikuttaa ihmisen työtausta, vaikuttaa se, millä paikkakunnalla maassa asuu. Eikä vain yksinkertaisesti ole reilua sanktioida ihmisiä [Puhemies koputtaa] sellaisista tekijöistä, joihin he eivät pysty itse vaikuttamaan, [Puhemies koputtaa] olkoon sitten kuinka aktiivinen siinä omassa työnhaussaan.

16.09 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowitzillä on kyllä tässä asiassa paha näköharha, samaa suuruusluokkaa kyllä kuin valiokunnan enemmistölläkin. Eli me olemme edelleenkin aidosti tilanteessa, jossa isossa osassa Suomea monien paikkakuntien kohdalta ei löydy sitä ensimmäistäkään aidosti avoimaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

olevaa työpaikkaa, jota voisi hakea tai johon voisi tulla valituksi. Tältä osin täytyisi tehdä positiivisia toimia eli antaa mahdollisuus uudelleen koulutukseen tai lisäkoulutukseen ja sitä kautta parantaa omaa ammattiosaamista. Mutta ikävä kyllä juuri näitä rahoja hallitus on leikannut, ja mikä pahinta, seuraavaksi tänne eduskuntaan ollaan hetken kuluttua tuomassa esitys, jossa koko työväälitys ja siihen liittyvät palvelutoiminnot yksityistetään. Ensin ne siirretään maakunnille ja sitten maakunnat pakotetaan laittamaan nämä markkinoilta ostettaviksi palveluiksi. Voi vain kuvitella, mikä intressi yksityisillä toimijoilla on huolehtia näistä [Puhemies koputtaa] kaikkein vaikeimmassa asemassa olevista lyhyen koulutuksen saaneista ihmisistä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä tähän keskustelun osaan, edustaja Alanko-Kahiluoto, teille vastauspuheenvuoro.

16.10 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kannattaa miettiä sitä, minkä takia meillä on työttömyysturva, työttömän peruspäiväraha. Senhän on laissa säädetty sen vuoksi, että henkilö, jolla ei ole palkkatuloja, pärjäisi, saa siitä jokapäiväisen elantonsa, pysyy hengissä, pysyy aktiivisena, voi hakea töitä. Nyt kun leikataan työttömyysturvaa, niin heikennetään tämän muutenkin pienituloisen ihmisen asemaa. Ja kun siinä toimeentulotuessa, jolle tämä henkilö joutuu, ei ole sitä suojaosaa, jota edustaja Zyskowieckin täällä kehui, silloin tehdään nimenomaan se, että ensinnäkin heikennetään tämän ihmisen pärjäämisen edellytyksiä ja sitten toiseksi luodaan tällainen kannustineste.

Eli jos hallitus ihan oikeasti haluaisi auttaa näitä ihmisiä saamaan töitä ja pääsemään kiinni työmarkkinoille työn syrjään, eihän silloin tällaisessa lainsäädännössä ole oikeasti mitään järkeä, ei yhtään mitään järkeä. Senhän hallitus itsekin myöntää näissä lausunnoissa. Jos luetaan nämä eri valiokuntien lausunnot, niissä myönnetään, [Puhemies koputtaa] että samaan aikaan ei lisätä työttömien palveluihin yhtään rahaa. Päinvastoin, [Puhemies koputtaa] esimerkiksi palkkatuesta leikataan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt myönnän tämän keskustelun vaiheen osalta vastauspuheenvuoron vielä edustaja Zyskowiecille. Sitten siirrytään muihin vastauspuheenvuoroihin, jotka pyydettiin ennen edustaja Zyskowiecin edellistä vastauspuheenvuoroa.

16.12 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Anderssonille: Kyllä luulen, että suunnilleen ymmärrämme toisiamme kuitenkin. Eli halusin tällä 300 euron suojaosan esimerkillä vain kertoa siitä, että ennen kuin se luotiin, niin te olitte aivan varma siitä, uskon näin, että näillä tuhansilla tai kymmenillä tuhansilla ihmisillä, jotka sen ansiosta ovat ottaneet näitä keikkoja vastaan, ei ollut mitään mahdollisuuksia työllistyä. Sitten kun se tuli riittävän kannattavaksi, niin yllätyimme siitä, että tuhannet ja kymmenentuhannet ihmiset ovatkin yhtäkkiä löytäneet näitä töitä, vaikka itse uudistus ei luonut ainuttakaan työpaikkaa, eikö niin?

En ollenkaan väitä, että työttömien tilanne olisi helppo, puhumattakaan pitkäaikaistyöttömistä. Tämän uudistuksen tarkoitus on samalla tavalla — mutta negatiivisen kautta, en kiellä — kannustaa ihmisiä ryhtymään keikkatöihin, ryhtymään palveluihin, koska siitä palkitaan tietyllä tavalla sitä kautta, että etuus ei heikkene.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

16.13 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Tässä on hyviä puheenvuoroja pidetty. Hallituksen esitys on sinänsä hyvä ja tavoitteet ovat kannattavia, mutta tämä ehdotettu aktiivimalli ei ole oikea tie. Järjestelmä kohtelisi työttömiä eri tavoin asuinpaikasta ja työllisyyden kestosta riippuen. Käräjöinä olisivat erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevat. Byrokratia tulee vastoin hallituksen esitystä lisääntymään, ja työhallinnon ja muiden viranomaisten työmäärä tulee kasvaamaan.

Työllisyyden parantamiseksi on muitakin keinoja. Toivottavasti hallitus on niitäkin miettinyt. Byrokratiaa tulisi vähentää, esimerkiksi yrittäjyyttä tehostaa, helpottaa, työnvälitystä tehostaa ja paikallista sopimista työpaikoilla pitäisi edistää. Näitä asioita hallituksen pitäisi ajaa.

16.14 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pohjimmiltani jään pohtimaan sitä, mikä on meidän yhteiskuntamallimme ja mikä on meidän ihmiskäsityksemme. Missä kohtaa menee ikään kuin tietyn ihmisarvon raja? Mitä korkeammassa asemassa ihminen Suomessa on, sitä valmiimpia olemme antamaan hänelle optioita, erilaisia kannustimia palkkauksen lisäksi. Mutta mitä huonommassa asemassa henkilö on, sitä valmiimpia olemme tässä yhteiskunnassa hyväksymään raippaa, ruoskaa ja erilaisia rangaistuksia. Missä kohtaa menee se raja, joka tekee ihmisestä oikeutetun kannustukseen? Missä kohtaa menee se raja, jossa häntä pitääkin rangaista ilman, että mitään rikosta on tapahtunut?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä huomaa vastauspuheenvuoron tarpeet edustajilla Alanko-Kahiluoto, Andersson ja Mäkisalo-Ropponen. Tämän jälkeen siirrytään puhujalistaan.

16.15 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Palaan tähän inhimillisyyden teemaan siinä mielessä, että tosiaankin tällä hetkellä työttömän työmarkkinatuki on 73 prosenttia minimibudjetista. Se tarkoittaa sitä, että meillä on arvio siitä, mikä on köyhyysraja. Tällä hetkellä tosiaan työmarkkinatuella, peruspäivärahalla, ei edes pääse sille inhimillisen minimibudjetin rajalle. Tämä on nyt se, mitä hallitus on tekemässä. Te olette siitä vielä leikkaamassa.

Kysymys kuuluu: jos te sanotte tekevänne tällä kannustavaa työvoimapolitiikkaa, niin missä kohtaa se kannustin on, kun ihmiset ajetaan vielä ahtaampaan tilanteeseen kuin missä he tällä hetkellä ovat? Tähän te ette pysty vastaamaan. Jos te edes samaan aikaan lisäisitte määrärahoja sinne työvoimapalveluihin ja tekisitte sen, minkä perustuslakivaliokunta tässä lausunnossaan, tekstiosassaan, edellyttää, että pitäisi tehdä, jotta työttömät olisivat yhdenvertaisessa asemassa ympäri Suomea, [Puhemies koputtaa] niin silloin voisi sanoa, että tällä ehkä tavoitellaan jotain inhimillistä. Mutta tämä on ihan pelkkää rankaisemista.

16.16 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiec viittasi edelleen tähän suojaosaan, jota vasemmistoliitto on ajanut pitkään, ja olimme hallituksessa siinä vaiheessa, kun siitä päätettiin. Miksi me halusimme työttömyysturvaan suojaosan? Sen takia, että vasemmistoliitossa me ymmärrämme sen, että työttömien työnhakijoiden joukossa on työkykyisiä ihmisiä, jotka pystyvät tekemään lyhytaikaisempia keikkatöitä tai osa-aikatöitä sillä aikaa, kun etsivät omaa koulutustaustaansa tai työkoke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

mustaan vastaavaa työpaikkaa, pysyvää ja kokoaikaista sellaista. Meidän näkemyksemme on se, että työttömyysturvan pitää joustaa niin, että on mahdollista työttömän myöskin niitä lyhytaikaisempia keikkatöitä tehdä.

Mutta hallituksen ajatusvirhe on siinä, että te uskotte, että joka ikinen työtön työnhakija taustasta riippumatta joka ikisellä paikkakunnalla koko Suomessa pystyy näitä töitä löytämään ja tekemään. Todellisuus ei vain näytä siltä, ja siitä kyllä kielivät kaikki nämä äärimmäisen kriittiset asiantuntijalausunnat, joita tästä hallituksen esityksestä on annettu.

16.17 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin tästä esityksestä heijastuu hallituksen suhtautuminen pitkäaikaistyöttömiin eli juuri se ajatus, että kyllähän töitä olisi, mutta kun ihmiset eivät halua tehdä niitä töitä, niin heidät pitää jotenkin kepillä pakottaa sinne työn ääreen. Ei tämä tällainen ajattelutapa, tällainen malli, voi kannustaa. Tämä koetaan rankaisuna.

Jotenkin tuntuu, että hallitus ei todellakaan tiedä, mikä on pitkäaikaistyöttömien tilanne tällä hetkellä tuolla maakunnissa. Siellä tarvittaisiin työhönvalmennusta, siellä tarvittaisiin kuntoutusta, työnetsintää, koulutusta. Mutta näitä toimenpiteitä ei ole tarjolla, ja hallitus ei näitä lisää vaan pikemminkin supistaa ja säästää näistä. Kyllä hallitus itsekin myöntää tämän, minkälaisia ongelmia tästä tulee. Muuten se ei olisi arvioihin kirjoittanut, että toimeentulotukimenot tulevat huomattavasti kasvamaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

16.18 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Tämän on tosiaan tarkoitus astua ensi vuoden alusta voimaan, ja nyt ollaan jo jouluviikoilla. Siinä mielessä on harmillista, että täällä on niin vähän hallituspuolueiden edustajia paikalla.

Aktiivimallihan tarkoittaa sitä, että jos ei työtön työnhakija löydä työtä tai saa palveluja, niin työttömyysturvaa leikataan lähes 5 prosenttia. Tämä aktiivisuusehdon täyttäminen on erittäin epäoikeudenmukaista, koska jos me mietimme esimerkiksi omaa maakuntaani Pirkanmaata, niin katsoin, että meillä on työttömiä työnhakijoita noin 30 000, pitkäaikaistyöttömiä on lähes 10 000 ja avoimia työpaikkoja vain reilu 4 000. Eli on täysin selvää, että varsinkin nämä heikommassa työmarkkina-asemassa olevat ihmiset eivät tule löytämään aktiivisuusehdon täyttävää työtä, jolloin tästä uhkaa muodostua heille pysyvä toimeentulon leikkaus. Ja kuten täälläkin on käyty keskustelua, alueelliset erot ovat suuret ja subjektiivista oikeutta näihin palveluihin ei ole sisällytetty.

Tähän valiokunnan lausumaehdotukseen: kuten edustaja Kiljunenkin toi esille, se on aivan löyhä, eli siihen ei kyllä voi oikeastaan tässä asiassa tukeutua millään tavalla.

Täällä on puhuttu paljon työllisyysvaikutuksista, ja työelämävaliokuntakin kävi hyvin pitkän asiantuntijakuulemisen. Ylipäänsä työllisyysvaikutuksia ei voitu todentaa, päinvastoin tämän todettiin lisäävän byrokratiaa työttömien kohdalla. [Ben Zyskowiec: Katsotaan parin vuoden päästä!]

Jos me mietimme ylipäänsä hallituksen politiikkaa, niin kyllähän se on kohdistunut hyvin pitkälti varsinkin työttömiin ja pitkäaikaistyöttömiin. Alkukaudesta tehtiin historiallinen noin 200 miljoonan leikkaus työttömyysturvan päiviin. Nyt ollaan aktiivimallia vievässä eteenpäin, ja täytyy muistaa, että aktiivimallin yhteydessä vietiin aktiivisen työhaun mallia, joka eriytettiin tässä vaiheessa, ja se on tulossa keväällä meille valiokuntaan alustavien suunnitelmien mukaan. Jo tämä aktiivimalli edellyttää hakemaan työtä tai pal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

veluja, ettei työttömyysturvaa leikata, mutta toinen osa tästä eli aktiivisen työnhaun malli edellyttäisi, että kolmen kuukauden aikana pitää hakea vähintään 12:ta työpaikkaa, siellä on viikoittainen raportointi ja karenssit ja muut uhat, ja kuten edustaja Mäkisalo-Roppo-
nen toi esille, tämä viikoittainen raportointi tietokoneellakin on hyvin haastavaa, koska 20 prosentille työttömistä ei edes ole mahdollista käyttää sähköisiä palveluita. Tämä on tosiaan toinen puoli tästä esityksestä, jota hallitus on valmistelemassa ja tuomassa keväällä tänne meidän käsittelyyn.

Tämän johdosta kannatankin edustaja Kiljusen esittämän vastalauseen mukaisia pykälämuutosehdotuksia, joissa hylätään ehdottomasti aktiivimalli, mutta tämä työttömyyden alun omavastuuosuuksien pieni parannus on kuitenkin ihan hyvä ja oikean suuntainen.

16.22 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Me kaikki tässä salissa yhteisesti pyrimme sellaiseen lainsäädäntöön, joka olisi helppoa ymmärtää ja yksinkertaista toteuttaa; sellaiseen lainsäädäntöön, joka ei olisi päällekkäistä aiempien esitysten kanssa eikä itsessään riskitäistä; sellaiseen, joka vielä keventäisi mahdollisesti hallintoa, kannustaisi ihmisiä, kasvattaisi ihmisten hyvinvointia. Näiden täällä päätettävien lakien toimenpiteiden pitäisi olla realistisia, vaikuttavia, tasapuolisia ja helposti toteutettavia. Sitä me tavoittelemme. Siitä huolimatta käsittelemme täällä tänäänkin aktiivimallia, joka on oikeastaan kaikissa näissä asioissa täysin päinvastainen.

Tämä esitetty malli, joka vaatii aktiivisuusvelvoitetta täytettäväksi — tai työttömän etuutta alennetaan 4,65 prosentilla seuraavan 65 maksupäivän ajaksi — on monessa suhteessa erittäin ongelmallinen. Moni pitää sitä enemmän rangaistuspakettina kuin kannustuspakettina. Jopa Elinkeinoelämän keskusliitto, joka kävi kuultavana, pitää valittua toteuttamistapaa hallinnollisesti raskaana. Aktiivimalli tulee leikkaamaan useiden työttömien työttömyysturvaa, ja SAK pitää sitä jopa kilpailukykysovimuksen vastaisena siitä johtuen. Moni pitää tätä asiakkaille vaikeasti ymmärrettävänä ja monimutkaisena, muun muassa Kela, joka joutuu toteuttamaan sitä hallintoa, jonka tämä laki tuo tullessaan.

Jos säästöjen lisäksi yhteiskuntapoliittisena tavoitteena on ihmisten hyvinvointi, täytyy sanoa, että aktiivimalli ei ainakaan lisää kaikkein heikoimmassa asemassa olevien hyvinvointia, vaikka pitäisi. Kuultavat lakimiehet pitävät tätä vaikeaselkoisena jopa juristille. He pitävät myös ongelmana sitä, että yrittäjärisi kasvaa, jos aktiivisuuden edellytyksenä on tietty ansio tai tietty maksuaika, koska niin kuin kaikki yrittäjänä olleet tietävät, rahat saatavat olla maksettavissa paljon sitä yrittäjäyysaika myöhemmin. Tai mitä tapahtuu sille työttömälle, joka on saanut itselleen töitä vaadituksi viikoksi kuukaudessa, jos työnantaja ei maksakaan palkkaa ajoissa? Miten hänen kohdallaan käy? Pitäisi myöskin selvittää se, millaisessa reilassa tämä on osa-aikatyödirektiivin kanssa, koska selkeästi osa-aikatyötä tekevät ovat heikommassa asemassa tämän lain noudattamisen suhteen.

Täällä on mainittu moneen kertaan ne kaikkein heikoimmat, eikä suotta. Kahdella miljoonalla suomalaisella on jokin pitkäaikaissairaus. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että kaksi miljoonaa suomalaista olisi työkyvyttömiä, mutta monella heistä pitkäaikaissairaus vaikuttaa tavalla tai toisella työnteekoon. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevissa työttömissä on paljon pitkäaikaissairaita, joiden kipu- ja sairausjaksot voivat vaihdella ja joiden diagnooseja ei välttämättä edes tunnisteta. Tällaisen osatyökykyisyyden takia moni ei ole välttämättä oikeutettu työkyvyttömyyseläkkeeseen, mutta ei toisaalta pysty myöskään työllistymään tai hakeutumaan yrittäjäksi. Sen takia olisi erityisen tärkeää taata, että myös vaikeasti työllistyville olisi tarjolla riittävästi heidän tilanteeseensa sopivia aktivointipal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

veluja, mutta valitettavasti määrärahat sen suhteen ovat niukalla. Tätä samaa on edellyttänyt myös perustuslakivaliokunta, joka omassa lausunnossaan kysyy myös sitä, voisiko näiltä määrärahaileikkauksilta välttyä, jos pystyy osoittamaan pyrkineensä työllistymään, vaikkei siinä ehkä ole onnistunut.

Tästä saatiin hyvä esimerkki, kun kuultavana oli ihmisiä Vantaan TYPistä eli työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta. Tämän vuoden tammi—heinäkuussa heillä oli ollut kuukaudessa 3 500 asiakasta, ja he olivat pystyneet tarjoamaan 107:lle tästä porukasta työllistymistä edistäviä palveluita. Se kuvaa sitä määrää, minkä verran meillä on tarjota työllistymistä edistäviä palveluja tässä maassa. Ja kun vielä otetaan huomioon se, että monella työttömällä on elämänhallintavaikeuksia, päihdeongelmia tai erilaisia terveydentilan asettamia rajoitteita, niin tilanne on huono. Väitöstutkimuksen mukaan viime vuonna 27 prosenttia kunnan kaikista pitkäaikaistyöttömistä oli työkyvyttömiä. Lisäksi 20 prosentilla todettiin hoidon ja kuntoutuksen tarvetta. Meidän kannattaa muistaa se, että työttömissä on kovin monenlaista porukkaa.

Lisäksi tämä leikkaus tulee osumaan pahimmin juuri siihen ryhmään, jonka tilannetta on jo muiltakin osin heikennetty. Sairastavien kustannukset ovat kasvaneet koskien terveydenhuollon asiakasmaksuja, lääkekustannuksia ja matkakorvauksia. Monet ovat jo joutuneet turvautumaan toimeentulotukeen, ja tämän lain myötä yhä useampi joutuu niin tekemään. Pelkästään tämän vuoden alkupuolella terveydenhoitomenoihin on maksettu toimeentulotukea yli 45 miljoonaa euroa.

Työttömyys on muutenkin aika vaikea rasti: työttömäksi ilmoittautuessa esimerkiksi pitää ymmärtää pistää ruksi, että hakee kokoaikatyötä. Harva huomaa sitäkään — ja tämä uusi malli, aktiivimalli, tulee olemaan entistä hankalampi.

Jos tämä laki toteutuu vuoden alussa, niin kuin on tarkoitus, myös etuuden määrän tutkiminen aina 65 maksupäivän välein tulee hidastamaan työttömyysetuuden maksamista ja aiheuttamaan monelle ongelmia, vaikka he olisivat etuuteen oikeutettuja.

Kuten on sanottu jo moneen kertaan, tämä asettaa työnhakijat keskenään hyvin eriarvoiseen asemaan riippuen hakijan asuinpaikasta ja ammattialasta. Kannattaa muistaa, että aktiivisuus on paljon muutakin kuin työ, yrittäminen tai TE-palvelut. Tämän esityksen mukaanhan omais- ja perhehoitajilta ei tulla vaatimaan aktiivisuutta. Mutta miten esimerkiksi talkootyötä tekevät tai vapaaehtoistyötä tekevät, jotka ovat hyvinkin aktiivisia mutta eivät vain saa tekemästään työstä palkkaa korvauksena?

Tämä tulee kasvattamaan hallintoa monelta osalta. Hallituksen esityskin arvioi, että toimeentulotukimenot kasvavat 10 miljoonalla ja asumistukimenot 4 miljoonalla. Kuten kerroin, Kela on arvioinut, että se joutuu palkkaamaan jopa 260 uutta työntekijää, sillä etuuspäätöksiä odotetaan jopa 770 000 lisää. Tämän lisääntyvän byrokratian vaikutuksia tai byrokratialoukkuja ei ole laskelmissa huomioitu. Hallitushan arvioi, että tällä lailla tulisi 5 000:sta jopa 12 000:een uutta työpaikkaa.

Lisäksi lakiesitys on ongelmallinen myös maakuntauudistuksen näkökulmasta. Tämä ei vastaa niitä periaatteita, vaan rajoittaa maakunnan ja kuntayhtymän itsenäisyyttä ja oikeutaa järjestää kasvupalveluita. Tämä on siis monesta syystä ongelmallinen.

Ja vielä muutama kohta, jotka on pakko mainita:

Kuten sanoin, näiden tietojen tutkiminen 65 päivän välein on tosi ongelmallista. Millä informaatiolla niitä tutkitaan, kuka tutkii? Entä jos työnantaja ei maksa palkkaa, vaikka pitäisi? Tai jos yritystoiminnasta ei saa tuloja, mitä tapahtuu tällaisille henkilöille?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Kun valmennus tai koulutus on toteutettava irtisanomisajan päättymisen jälkeen kahden kuukauden kuluessa, niin jotta lainsäädäntö ei olisi ristiriitaista tämän kanssa, tämä osallistuminen pitäisi ottaa huomioon aktiivisuuden osoittamisessa.

Tässä on vielä yksi iso periaatteellinen ongelma: kuntouttava työtoiminta kuuluu niihin edellä mainittuihin työllistymistä edistäviin palveluihin, vaikka se on sosiaalipalvelu. Kuntouttava työtoiminta on sosiaalipalvelu, se ei ole työllistymistä edistävä palvelu. Mutta jos kuntouttava työtoiminta siihen lasketaan, niin silloin pitäisi ilman muuta myös ainakin vammaisten työllistymistä tukeva toiminta asettaa samaan asemaan.

Kuten jo omassa puheenvuorossani sanoin, tämä tulee ruuhkauttamaan työkyvyttömyyseläkejärjestelmän, koska hakijoita tulee paljon lisää. Ainoa keino vapautua karenssista ja näistä rajoituksista [Puhemies koputtaa] on hakea työkyvyttömyyseläkettä.

16.32 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Silloin kun tämä laki tuli ja tätä kutsuttiin aktiivimalliksi, niin ei voi mitään sille, että tuli mieleen Orwellin vanhat kirjat ja se uusi kieli, jossa sanoilla yritetään muuttaa ihmisten mielikuvia. Minusta tämä on ennemminkin passiivimalli kuin aktiivimalli. Tämä antaa valtiolle oikeuden olla passiivinen. [Eero Heinäluoma: Hyvä kiteytys!] Kun tähän asti me olemme ajatelleet, että valtion pitää olla aktiivinen ja palvelua, jotta työtön voi saada työtä — välittää työtä, auttaa palveluilla, auttaa terveydenhuollollisissa asioissa ja muissa — niin nyt me muutamme koko meidän filosofiamme. Tähän asti me olemme toimineet myös niin, että työttömälle tarjotaan palvelua, ja jos hän siitä kieltäytyy, niin siitä seuraa rangaistus. Tämä on mielestäni hyväksyttävää aktivointipolitiikkaa silloin, jos se, mitä tarjotaan, on kelvollista ja ihmiselle sopivaa. Ikävä kyllä näin ei ihan aina ole. Mutta nyt lähdetään siitä, että ihmiselle, joka on työtön ja jo muutenkin vaikeassa asemassa, asetetaan kohtuuttomia vaatimuksia. Työttömyysturva, niin kuin tässä salissa hyvin sanottiin, on tarkoitettu sitä varten, että ihminen on työttömänä ja hän tulisi toimeen. Nyt täyden työttömyysturvan saannin edellytyksenä on työnteko. Tämä on kerta kaikkiaan järkyttävä ajatusmalli siinä mielessä, että miten me miellämme etuuskien olemassaolon syyn.

Jos meillä olisi sellainen työttömien joukko, josta kaikki ovat hyvin koulutettuja, suhteellisen nuoria, terveitä, asuvat pääkaupunkiseudulla, markkinoilla, missä työtä on tarjolla, niin silloin tällainen malli voisi toimia, että "työtön työllistä itse itsesi, sitten voit saada työttömyyspäivärahaa tietyille päivämäärille", mutta kun näin ei ole. Meillä todellakin on pitkäaikaistyöttömiä, joista toki osa on aivan hyvässä työkyvyssä ja jopa hyvin koulutettuja ihmisiä, lähes 100 000 ihmistä, mutta se joukko, josta olen kaikkein eniten huolissani, on ne pitkäaikaissairaat, pitkäaikaistyöttömät, joille tämä ei ole mitään muuta kuin eläkkeelle työntö ja leikkauslaki.

Juuri kuten edustaja Järvinen täällä hyvin kuvasi: kun on haluttu ikään kuin lieventää niitä velvoitteita ja olla ikään kuin ymmärtäväisiä sitä heterogeenista joukkoa kohtaan, joka meidän työttömien joukko on, niin tänne on tullut muutamia lukkoja. Jos saa vammaisetuutta — on niin pahasti vammaisen, että saa vammaisetuutta — niin silloin ei tarvitse täyttää näitä aktivointiehtoja, tai jos on niin työkyvytön, että hakee työkyvyttömyyseläkettä, niin silloin ei tarvitse täyttää näitä ehtoja. Mutta työkyvyttömyyseläkkeen saa todellakin vireille sillä, että menee Kelan sivulle, laittaa pankkitunnukset ja nimensä. Me olemme luoneet lain, jota jos halutaan kiertää, sitä voidaan kiertää todella helpolla.

Mielestäni tällainen lainsäädäntö on kelvotonta, koska se ikään kuin antaa niille ihmisille, joiden moraali antaa periksi hakea turhaan työkyvyttömyyseläkettä, porsaanreiän, mut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

ta taas ne pitkäaikaissairaat, jotka haluaisivat pysyä työvoimassa, jotka haluaisivat tehdä töitä, jos sellaista, joka heidän terveydentilaansa sopisi, onnistuisivat löytämään, tavallaan pakotetaan hakemaan työkyvyttömyyseläkettä tämän järjestelmän kautta, koska muutoin heille tulisivat ne sanktiot, joita tässä on ajateltu niille ihmisille, jotka eivät onnistu aktiivitoimia tai työpaikkaa itsellensä saamaan.

Kun tätä lakia esiteltiin, sanottiin, että hallitus on lisännyt 24 miljoonaa euroa aktiivitoimiin tämän lain toimeenpanoa varten. Jos mennään hiukan näiden budjettilukujen taakse: 24 miljoonalla saa maksimissaan 10 000 aktiivointitointa, mikä täyttäisi tämän lain edellytykset, mutta kun sitä rahaa ei ole lisätty 24 miljoonaa vaan ainoastaan 4 miljoonaa, koska 20 miljoonaa on leikattu jo aiemmin, niin tosiasiallisesti se lisäys, jota aktiivitoimiin tätä kautta tulee, on noin 2 000 hengelle suunnattu, ja kuitenkin jo yksinomaan pitkäaikaistyöttömiä on lähes 900 000 ja heistä suunnilleen 40 000 heitä, joilla on erityisiä vaikeuksia sairauden tai vamman vuoksi työllistyä.

Jos ylipäättään ajattelemme aktiivitoimia — itse kannatan sitä, että aktiivitoimiin panostetaan, ja jopa sitä, että tietyissä tilanteissa ihmistä vähän patistetaankin aktivoitumaan — niin mitä tässä kokonaisuudessa tapahtuu? Työvoimapoliittinen koulutus on paras aktiivitoimi, mitä meillä on, koska se vastaa osaavan työvoiman puutteeseen ja parantaa ihmisten työllistymiskykyä. Itse asiassa melkein voisi sanoa, että voimme viettää työvoimapoliittisen koulutuksen hautajaisia, sen vuoksi, että ensin sitä ajettiin voimakkaasti alas, sitten nuo alasajetut resurssit siirrettiin valtioneuvostojärjestelmän mukaan ja normikoulutuksen sisälle, ja kaunis ajatus tässä vaiheessa oli, että sieltä työttömille sitten ikään kuin tarjottaisiin kouluttautumismahdollisuuksia. Mutta tosiasia on se, että VOS-lain sisään on leivottu sellainen mankeli, joka estää oppilaitoksia ottamasta sisään sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole nuoria, vastavalmistuneita ja varsinkin sellaisia, joilla on jo joku tutkinto, jolloin itse asiassa niiden työttömien, jotka ovat rakennemuutosten suuria uhreja, mahdollisuudet kouluttautua uuteen ammattiin heikkenevät todella paljon.

No, voidaan sanoa, että samaan aikaan ollaan vapauttamassa omaehtoista koulutusta työttömyysturvalla. Jos näin tapahtuu, olen todella iloinen, mutta tähän mennessä tähän saaliin tulleet lait ovat ainoastaan vaikeuttaneet työttömyysturvalla kouluttautumista, koska sen lain sisään, joka meillä viimeksi oli tässä salissa käsittelyssä — jossa oli muun muassa yrittäjyyden kannalta positiivinen asia elikkä se, että työttömyysturvaa voisi käyttää alkuvaiheessa turvana, kun yrittää perustaa yritystä — oli piiloon leivottu pykälä, joka vaikeuttaa ammatillisen koulutuksen suorittamista työttömyysturvan aikana. Elikkä sinne toiselle asteelle ei kyllä tällä hetkellä kouluttautumaan juurikaan pääse.

Hallitus puhuu kauniisti muuntokoulutuksista ja muista tällaisista ratkaisuista, jotka ovat kuitenkin pienen ja itse asiassa aika etuoikeutetun ryhmän koulutusmuoto, koska heillä on jo korkeakoulutus taustallansa — vaikkapa se kokeilu, joka meillä nyt tällä hetkellä on käynnissä. Mutta esimerkiksi ne nuoret tai ne nuoret aikuiset, jotka tarvitsisivat kipeimmin koulutusta, kärsivät tästä kokonaisuudesta ja siitä ideologiasta, mitä täällä taustalla on. Kaikkein surullisinta minusta on se, että hallitus ajattelee, että jos luodaan kannustinlaki, joka kannustaa ehkä 10 000:ta ihmistä työllistymään pätkätoihin, niin samalla voidaan 250:tä työtöntä vetää turpaan.

16.40 Kari Uotila vas: Arvoisa herra puhemies! Ihan täältä paikaltani puhun enkä käy toistamaan hyviä puheenvuoroja, joita salin tältä reunalta on kovasti paljon tullut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Kiinnitän vielä huomiota siihen, mikä ero on tällaisella positiivisella kannustamisella, josta esimerkkinä on työttömyysturvan suojaosa, verrattuna sitten tällaiseen sanktiointiin, kyykyttämiseen ja rankaisemiseen. Olen tässä salissa joskus aiemminkin, kun on puhuttu pätkätoista tai nollasopimuksista, muistellut maineikkaan laulajan, Veikko Lavin, laulua satamasta, jossa Takarivin Taavi muitten joukossa meni aamulla jonoon toivoen, että saisi purkukeikan, olisi tänään vuoro, satamapomo valitsisi purkamaan laivaa sille päivälle. Tätä tapausta voidaan verrata nyt siihen, että työttömiä on ja he pyrkivät etsimään työtä, menevät sinne "satamaan", ja sitä, joka onnistuu sen työpaikan saamaan, kannustetaan tällä suojaosalla, se on positiivinen juttu, mutta sille takarivin taaville, joka omista pyrkimyksistään huolimatta ei sitä työpaikkaa saa, lyödään rangaistuksen leima otsaan. Hän palaa pettyneenä, ei tullut työpaikkaa, mutta sen lisäksi, ettei tullut työpaikkaa, tuli rangaistus siitä, vaikka kaikkensa teki, aamulta viideltä meni kaksi tuntia ennen työnjakoa jo sinne jonnottamaan. Se ei voi olla oikein, elikkä viitaan siihen, mitä puhuttiin tästä inhimillisyydestä ja ihan näistä perusasioista, millä tavalla meidän pitäisi kaikkia ihmisiä kohdella, myös niitä pitkäaikaistyöttömiä.

16.41 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa herra puhemies! Siis sinänsähän tästä laista on sanottu jo kaikki tähdellinen, eli tänne eteen tuleminen on siinä mielessä aika turhaa, mutta haluan tulla ihan periaatteesta sanomaan eduskunnan pöytäkirjoihin, mitä tästä nyt kaiken kaikkiaan ajattelen. Haluan todeta myös sen, että nyt perjantai-iltapäivänä kello on kohta 5 ja meitä on täällä 12 kansanedustajaa. Olemme kaikki oppositiopuolueista, ja hallituksesta täällä ei ole enää ketään paikalla kuuntelemassa tätä keskustelua.

Tämä on minun mielestäni sikäli kyllä siis aika järkyttävää, että kuten työelämävaliokunnan arvoisa puheenjohtaja Filatov totesi, tämä on kelvotonta lainsäädäntöä. Tämä on ehkä siis, no, sanotaan nyt, sosiaalilainsäädännön kannalta, sosiaaliturvan kannalta ehkä järkyttävin laki, mitä minä olen nähnyt sen 11 vuoden aikana, jonka olen kansanedustaja ollut. En ole koskaan nähnyt semmoista lakiesitystä, jossa leikataan perusturvan tasolla olevaa sosiaalietuutta sillä perusteella, että henkilö on työtön mutta ei ole onnistunut työllistymään.

Meillähän tosiaanakin lainsäädäntö tuntee työttömyysturvan semmoisena etuutena, joka on tarkoitettu pitämään ihminen toimintakykyisenä ja hengissä semmoisessa tilanteessa, jossa syystä tai toisesta niitä palkkatuloja ei ole, ja nyt lähdetään tällaista sosiaalietuutta leikkaamaan. Kun todella tiedetään, että Suomessa työttömyysturva nyt jo on pelkästään 73 prosenttia minimibudjetista, niin tällä ajetaan ihmisiä toimeentulotuen varaan, mikä tarkoittaa sitä, että heidät työnnetään oikein valtiovallan toimesta sinne toimeentulotuelle, jota köyhyystutkijat nimittävät tämmöiseksi köyhyysansaksi sen takia, että sieltä on hirveän vaikea omin keinoin päästä pois siitä syystä, että toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi turvaksi. Siinä ei ole mahdollisuutta samalla tavalla tienata jonkin verran kuussa kuin on työttömyysturvassa ja asumistuessa. Tämä on ihan siis pelkästään köyhien ihmisten aseman heikentämistä, oikein tietoista heikentämistä. Minä sanon, että tietoista heikentämistä sen vuoksi, että hallitus todellakaan ei ole samaan aikaan lisäämässä määrärahoja tänne työttömien palveluihin, millä voitaisiin jollain tavalla sitten turvata se, että ihmiset oikeasti voivat osoittaa sen aktiivisuutensa eli sen, että ansaitsevat sen työttömyysturvan. Jos lukee nyt esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon, niin nämä voimassa olevat määrärahat työttömien palveluihin eivät tule riittämään olemassa oleville

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

työttömille. Ne riittävät korkeintaan 8 000—10 000 henkilölle mutta ei sille työttömien joukolla, joka meillä nyt on.

Minä pidän erityisen raskauttavana sitten myöskin sitä, että yleensä eduskunnassa on ollut tapana, että jos perustuslakivaliokunta esittää joitain muutoksia lakiin, niin niitä perustuslakivaliokunnan lausuntoja on kyllä huolella luettu, mutta tässä tapauksessa hallituspuolueet eivät tähän suostuneet. Esimerkiksi juuri se, että ei lisätä näitä määrärahoja tänne palveluihin elikkä ei taata sitä, että ihminen omalla aktiivisuudellaan voisi päästä näiden palveluiden piiriin, tarkoittaa käytännössä sitä, että hallitus luo tämmöisen leikkurin, joka osuu siihen työttömään, joka sattuu asumaan sellaisella seudulla, missä ei lyhytkestoista työtä ole tarjolla, ja henkilö itse ei sille tilanteelle voi mitään elikkä omalla aktiivisuudella ei käytännössä pysty osoittamaan olevansa ansainnut sen työttömyysturvan. Tämä on asia, jonka perustuslakivaliokunta olisi halunnut muutettavaksi siitä syystä, että tämä asettaa ihmiset, jotka asuvat eri puolilla Suomea, epätasa-arvoiseen asemaan eli ihminen itsestään riippumattomista syistä voi joutua sellaiseen tilanteeseen, että se oma aktiivisuus ei riitä siihen, että pystyisi osoittamaan olevansa työttömyysturvan arvoinen, mikä on todella kovaa politiikkaa.

Sitten lopuksi meidän kaikki tiedämme, että jos katsotaan niitä työkyvyttömyystilastoja, niin Suomessahan ollaan viime vuosina jo pitkään edetty sillä tavalla, että keski-ikäisten ja sitä vanhempien ihmisten syissä olla työkyvyttömyyseläkkeellä ja ylipäättään työkyvyttömyyseläketilastoissa ollaan menty alaspäin, mikä on hyvä asia, mutta sitten taas nuorten kohdalla erityisesti mielenterveyssyistä ja masennussyistä työkyvyttömyyseläkkeelle hakevien määrä on ollut pitkään nousussa. Tämähän on semmoinen asia, josta valtiiovallan pitäisi olla hyvin huolestunut ja tehdä kaikkensa, että tämä ei ole semmoinen trendi, joka jatkuu. No, nyt hallitus on luomassa lain, jossa ainoa tapa välttää joutumasta sinne kaikkein köyhimmäksi tässä yhteiskunnassa on hakea sinne työkyvyttömyyseläkkeelle. En minä kyllä olisi kuvitellut, että tämmöistä lakia tänne voidaan tuoda. — Joo, ehkä Juhana Vartiainen, joka saapui paikalle nyt sitten hallituspuolueesta, voi selittää, millä tavalla tämä nyt sitten auttaa meitä saavuttamaan nämä työllisyystavoitteet ja miten ratkotaan kestävyysongelmaa tällaisella lainsäädännöllä. [Juhana Vartiainen: Arvoisa puhemies! Voinko tehdä sen heti?] Täällä ei kukaan muu meistä kyllä nyt ymmärrä tästä laista ja tämän mielekkyydestä. Ehkä te voitte selittää meille, mikä järki tässä on.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa edustaja Vartiainen, kaiken varalta vielä on syytä selventää, että vastauspuheenvuoron voi pyytää mutta ei kesken toisen käyttämän varsinaisen puheenvuoron vaan sen puheenvuoron jälkeen. Eli jos nyt vielä on mielihaluja pyytää vastauspuheenvuoro, niin siihen on tämmöinen lyhyt aikaikkuna olemassa. — Edustaja Vartiainen, teillä on nyt vastauspuheenvuoro.

16.49 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Anteeksi, toimin tökerösti tuossa. — Olin estynyt tulemaan tähän aikaisemmin. Kuulin vain Alanko-Kahiluodon puheenvuoron lopun, ja hän tuntui sanovan, että ainoa tapa välttää tämä sanktio on hakea työkyvyttömyyseläkkeelle. Mutta se ei tietenkään voi pitää paikkaansa, vaan se varsinainen tapa välttää se on tietysti mennä töihin. Ja sehan onnistuu yhä paremmin ja paremmin tässä nykyisessä taloudessa, joka kasvaa. Se onnistuu myös läpi taantu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

man, jos on pikkuisen valmis laskemaan sitä kynnystä, millaisen työpaikan on valmis ottamaan vastaan. Tähänhän tällaisilla aktivointijärjestelmillä, jotka Suomeen nyt tulevat 20 vuotta myöhemmin kuin muihin Pohjoismaihin, tähdätään. On havaittu kaikissa Pohjoismaissa, että ne lisäävät sitä todennäköisyyttä, että ihmiset hakevat itselleen työpaikan.

16.50 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Juhana Vartiainen vastauksena, että tosiaankin ainoa tapa välttää tämä leikkuri on hakea työkyvyttömyyseläkkeelle silloin, kun näihin palveluihin ei ole riittävästi määrärahoja ja myöskään ei ole tämmöistä lyhytkestoista työtä, jota siis tosiaan ei joka puolella Suomea ole tarjolla. Ja jos henkilö ei ole kyvykäs tai syystä tai toisesta ei pysty toimimaan yrittäjänä, niin silloin ainoa keino, mikä jää jäljelle, on tosiaan se, että hakeutuu omaishoitajaksi tai työkyvyttömyyseläkkeelle.

Kyllä minun on pakko kysyä edustaja Vartiainelta, kun nyt ainoana hallituspuolueiden edustajana olette täällä paikalla: Eikö hallitus tässäkin kohtaa ole tehnyt minkäänlaisia vaikutusarviointoja? Nimittäin onhan se nyt ihan selvää, että jos tosiaankin on tämmöinen tilanne, että palveluita ei ole, työtä ei ole, niin totta kai ihminen toimii sillä tavalla — siis köyhä ihminen ei halua, että sitä työttömyysturvaa leikataan. [Puhemies koputtaa] Jos hän ei voi toimia omaishoitajana, niin silloinhan hän hakee työkyvyttömyyseläkkeelle, [Puhemies koputtaa] etenkin jos hänellä on mitään näyttöä siitä, että näin pitäisi tehdä. Ei tämä millään tavalla ratkaise meidän kilpailukyky- tai kestävyysongelmia. [Puhemies koputtaa] Eikö näin ole?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt täällä on pyydetty vastauspuheenvuoroja: edustajat Filatov, Heinäluoma, Andersson, Kari, Viitanen, Uotila ja Mäkisalo-Ropponen — ja onko joku vielä — edustaja Kontula. Myönnän näitä nyt jonkun matkaa. Jos edustaja Vartiainen jossakin vaiheessa näiden puheenvuorojen jälkeen haluaa välttämättä päästä omalla vastauspuheenvuorollaan väliin, sallin sen hänelle, ja ellei, niin kaikkien näiden jälkeen edustaja Vartiainen saa puheenvuoron, 2 minuuttia sitten siinä tilanteessa.

16.52 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on suuri ero ajattelussa edustaja Vartiainen kanssa siinä, että hän ajattelee ilmeisesti, että kun ihminen vain hakee töitä ja on valmis alentamaan sitä kynnystä, minkälaisia laatuvaatimuksia hän työlle esittää, niin työtä on tarjolla. Saattaa olla, että pääkaupunkiseudulla tällainen harha syntyy, mutta kun katsoo niitä ihmisiä, jotka elävät vaikkapa itäisessä Suomessa — ei tarvitse mennä Helsingistä sen kauemmaksi kuin Hämeenlinnaan — niin on lukuisa joukko ihmisiä, jotka aktiivisesti hakevat myös niitä keikkatöitä, mutta heillä ei välttämättä ole niihin valmiuksia, joita näissä keikkatöissä vaaditaan. Sen lisäksi meillä on iso joukko ihmisiä, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömistä iso osa ja siellä sisällä vielä pitkäaikaissairaat ja vammaiset, joita on noin yli 40 000. Heillä on myös hyvin rajatut työmarkkinat, joita he ylipäättään kykenevät tekemään, ja tuollaisia keikkatöitä tässä maassa ei ole tarjolla.

Tämän lain ongelma on se, että sen työllisyysvaikutukset on arvioitu vain ansiopäivärahan saajien osalta, ainakin tämän lakitekstin mukaan, mutta siinä ei ole tehty vaikutusarvioita siitä, mitä tämä tarkoittaa niille pitkäaikaistyöttömille, [Puhemies koputtaa] niille sairaille, joille ei ole tällaisia keikkatyömarkkinoita tarjolla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

16.53 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelen niin, että edustaja Zyskowicz puolustaa hallituksen lakiesitystä solidaarisuudesta hallitusta kohtaan ja sitten edustaja Vartiainen näyttää puolustavan tätä lakiesitystä puhtaasti aatteesta.

Todellakin, kun edustaja Vartiasta on pidetty ja hän itsekkin on tainnut vähän esiintyä pohjoismaisen mallin puolestapuhujana, tai ainakin sen tuntijana — ehkä se oikeampi sana on "tuntijana" — niin jään kyllä ihmettelemään, että mikä on se Pohjoismaa, joka rakentaa työttömyysturvansa niin, että kun et saa työtä, niin saat heikompa työttömyysturvaa. Se ei mahdu mihinkään tuntemaani pohjoismaisen ajattelun ytimeen. Päinvastoin, tässä siis täsmäohjuksin rangaistaan niitä, jotka eivät löydä työtä omasta yrittämisestään huolimatta ja eivät saa palveluja, koska nämä palvelurahat on leikattu — ne kuuluvat hallituksen säästölistan kärkikohteisiin, joista oli helpoin sopia. [Puhemies koputtaa] Tämä on julma ja pohjoismaisen mallin vastainen esitys.

16.54 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edellinen puhuja totesi, muissa Pohjoismaissa yleensä viitataan aktiivisella työvoimapolitiikalla järjestelmiin, joissa on turvattu riittävä määrä henkilöstöä työvoimahallinnossa, jotta pystytään turvaamaan henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta työttömille työnhakijoille. Sillä viitataan yleensä järjestelmiin, joissa on resursoitu riittävästi koulutukseen, jotta työttömillä työnhakijoilla on mahdollisuus uudelleen kouluttautua, tai järjestelmiin, joissa on resursoitu esimerkiksi palkkatukeen, jotta on myöskin kohdennettuja työllistymistoimia tarjolla työttömille työnhakijoille. Minun ymmärtäkseni missään ei ole kuitenkaan rakennettu sellaista aktiivimallia, jossa tosiaankin evätään työttömyysturva työttömyyden perusteella. Sitähän tämä hallituksen malli käytännössä tarkoittaa, eikä se sisällä minkäänlaisia positiivisia kannustimia tai pörkkanoita tai lisää määrärahoja näihin palveluihin tai koulutukseen, joka voisi luoda joitain positiivisia kannustimia työttömille työnhakijoille. Tämä on ainoastaan tällainen [Puhemies koputtaa] automaattinen leikkuri, joka kohtelee työttömiä työnhakijoita eriarvoisesti.

16.55 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tosiaan, jo aikaisemmin sanoin, itse tulen alueelta, jolla työttömyys on kieppunut jo vuosia 17—18 prosentin tasolla, alueelta, joka on kärsinyt vuosikymmeniä rakennemuutoksesta ja rakenteellisesta työttömyydestä. Ei ole olemassa mitään hokkuspokkuskeinoja, joilla ihmisiä saada töihin, ei saada varsinkaan tällaisilla rankaisutoimilla, työttömyysturvaleikkauksilla.

Minua häiritsee — jollain lailla vielä kutsun itseäni myös työttömyyden asiantuntijaksi, koska olen työllistänyt pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia ihmisiä, eri-ikäisiä, nuoria, vanhoja — tässä tämmöisen asiantuntijuuden ohittaminen. Asiantuntijoiden näkökulmalla ei ole mitään arvoa, asiantuntemus korvataan ideologialla. Jos tällä piiskalla joitain tuhansia tai satoja ihmisiä töihin saadaankin, niin samaan aikaan rangaistaan tuhansia ja tuhansia, ehkä kymmeniätuhansia, ihmisiä, joilla ei ole mahdollisuutta löytää omalta alueeltaan töitä, tai edes lähialueelta, tai minkäänlaisia työvoimapolitiittisia toimenpiteitä tai muita toimia, jotka tähän aktiiviasiaan lasketaan. On todella murheellista nähdä, että [Puhemies koputtaa] hallituspuolueiden edustajia tämä asia ei kiinnosta.

16.57 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä oli hyvin kiteyttävä, tämä edustaja Karin aiemmin sanoma ideologinen näkökulma. Tämä on kyyky-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

tyksen ideologiaa. Sitä tämä on, mitä pahimmillaan, mitä julmimmillaan. Halutaan ikään kuin uskoa aina vain, että työtön on omasta syystä työtön, ja rajua keppiä tarjotaan.

Puhemies! Kuten täällä aiemmin on sanottu, tämä on nyt täysin uusi malli, keksintö, jota en voi maallikkona ymmärtää kenenkään edes keksivän. Kuinka joku voi keksiä sen ajatuksen, että työttömyysturva viedään, jos ei saa töitä — eli siis työttömyysturva viedään, jos ei saa töitä? Voisiko edustaja Vartiainen kenties todellakin selittää, mikä tämän mallin viisaus tässä taustalla mielestänne on? Haluaisin kyllä muistuttaa, että tämä on kovaa koomuslaista ideologista politiikkaa. Tätä ennen leikattiin tässä salissa eläkkeitä, [Puhemies koputtaa] ja sitten vielä hallituspuolueet kehtasivat äänestää, että eihän tämä hallitus eriarvoista.

16.58 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Niin kuin on todettu, tässä on suurin ongelma se — ja se hallituksen esityksessäkin todetaan — että työtön ei välttämättä itse voi aktiivisuudellaan vaikuttaa siihen, että etuuksien taso säilyy. Siis vaikka tekee parhaansa, pyrkii aktiivitoimiin, pyrkii palveluihin, pyrkii työpaikkoihin, mutta ei onnistu, niin siitä huolimatta rangaistaan, ja tämä on kyllä, niin kuin perustuslakivaliokuntakin toteaa, täysin poikkeavaa niihin esityksiin nähden, joita on aiemmin tehty aktiivisuuden lisäämiseksi tai kannustavuuden lisäämiseksi. Niiden lähtökohtana on ollut se, että työttömällä pitää olla itsellään mahdollisuuksia vaikuttaa siihen omaan tilanteeseensa ja työllistymiseensä tai palveluihin pääsemiseensä ja vasta sitten, kun ei ole vaikuttanut niihin, mahdollisuuksien ollessa olemassa, on voinut tulla rajoituksia. Mutta tämä on suora rangaistus siitä, että vaikka [Puhemies koputtaa] kaikkensa tekee, niin silti lyödään päähän.

16.59 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen huolissani siitä, miten välinpitämättömästi hallituspuolueiden edustajat suhtautuvat perustuslakivaliokunnan esittämään huoleen siitä, onko työttömillä aito mahdollisuus täyttää tätä lain tarkoittamaa aktiivisuusvaatimusta, jos työtä ja palveluita ei ole tarjolla. Minun mielestäni hallitus ei todellakaan tiedä pitkäaikaistyöttömien tilanteesta maakunnassa mitään, kun se vastaa perustuslakivaliokunnan kritiikkiin, että pitkäaikaistyöttömällä on pääsääntöisesti monipuoliset mahdollisuudet osoittaa aktiivisuutensa. Eihän se näin ole.

Lisäksi en voi olla ihmettelemättä edustaja Karin tavoin sitä, miten hallitus voi sulkea korvansa ja silmänsä täysin lähes kaikkien asiantuntijoiden lausunnoilta ja varoituksilta siitä, mitä tämä malli tarkoittaa — eli todelliseen ongelmaan täysin väärät ratkaisut, jotka siis heikentävät [Puhemies koputtaa] kaikkein heikoimmassa asemassa olevien työttömien asemaa entisestään.

17.00 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Istuin työ- ja tasa-arvovaliokunnassa kuuntelemassa muun muassa edustaja Vartiaisen toiveesta sinne pyydettyjä akateemisia asiantuntijoita, jotka suhtautuivat varsin skeptisesti työllisyysvaikutuksiin tämän lakiesityksen kohdalla. Nekin, jotka myönsivät, että sillä kenties saattaa joissakin olosuhteissa jokin pieni työllisyysvaikutus olla, muistuttivat, että tätä tulee punnita niitä kielteisiä vaikutuksia vasten, joita tällä esityksellä todennäköisesti on, esimerkiksi järjestelmän legitimizeettiin yleensä, passivoivan toimeentulotuen lisääntymiseen ja sosiaaliturvan byrokratian sakeutumiseen entisestään, jotka kaikki vaikuttavat myös työllisyyteen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Yhteiskunta on monimutkainen kokonaisuus, sitä pitäisi tarkastella useilla mittareilla ja punnita useista eri näkökulmista. Tämän hallituksen isoja ongelmia on, että se nojaa vain yhteen mittariin ja menee siksi pahasti metsään.

17.01 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Kyllä tämä, arvoisa puheenjohtaja, käsittääkseni on ihan puhdas säästölaki, jos ajattelee, että valtiovarainministeriö on aikaisemmillä vaalikausilla, kun minä olen ollut kansanedustaja, vastustanut pitkäaikaistyöttömien tämmöisiä työllistymistä palkitsevia bonuslakeja sillä argumentilla, että valtiovarainministeriö ei usko, että pitkäaikaistyöttömät kuitenkin työllistyvät, ja nyt sitten hallitus ilmeisesti tämän saman valtiovarainministeriön tuella tuo tänne tämmöisen lain, jolla leikataan pitkäaikaistyöttömiltä työttömyysturvaa sen vuoksi, jos nämä eivät työllisty. Kyllä tänne on rivien väliin kirjoitettu se, että tässä aiotaan säästää nimenomaan yhteiskunnan kaikkein heikko-osaisimpien kustannuksella, jotka nytkään eivät siis tällä perustyöttömyyspäivärahalla tule toimeen. Se on alle minimibudjetin.

Mutta pakko kysyä edustaja Vartiainen: Kun te olette kuitenkin julkisuudessa [Puhemies koputtaa] kannattanut naisten ja miesten tasa-arvon lisäämistä, niin mitä mieltä olette siitä, että jos henkilö työllistyy perhehoitajana tai omaishoitajana, niin silloin hän saa pitää työttömyysturvansa? [Puhemies koputtaa] Eikö tämä ohjaa nimenomaan naisia pois työmarkkinoilta?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt 2 minuuttia vastauspuheenvuoro, edustaja Vartiainen.

17.03 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Aluksi ehkä on syytä korjata täällä ollut tämmöinen väärinkäsitys, joka näytti olevan edustajilla Andersson ja Viitanen, jotka sanoivat, että jos ei saa työtä, niin evätään työttömyysturva. Sitä ei evätä vaan siitä leikataan pieni osa vastaten kahta karenssipäivää. Lukekaa se laki, niin sitä ei tarvitse kauhistella niin paljon.

Edustaja Alanko-Kahiluoto puhui aikaisemmin näistä aikaisemmista bonuslaeista. Tämähän on eräänlainen bonuslaki. Kaikissa bonuslaeissa luodaan jo jonkinlainen aiempaa suurempi ero sen taloudellisen tilanteen välillä, joka on työlliselle tai ei-työlliselle. Samalla tavallahan tämä toimii. Tämä on kaikissa Pohjoismaissa hyvin yleinen toimintatapa, joka vain nyt viiveellä on sitten tulossa Suomeen. Tanskassa on sellainenkin toimintatapa, että jos ihminen ei tartu niihin tilaisuuksiin, joita on tarjolla, niin voidaan uhata jopa kaikkien tulonsiirtojen eväämisellä kokonaan. Tässähän ei ole likimainkaan sellaisesta kysymys.

Kuitenkin se tutkimuksen vahvasti kertoma kuva on, että tällaiset järjestelmät vaikuttavat työttömien käyttäytymiseen ja sitä kautta työttömyysasteeseen eli työttömyysjaksojen kestoisiin. Tämän keskustelun aikana samoin kuin valiokunnassa en huomannut, että vasemmisto olisi antanut minkäänlaista arvoa sille, että työttömyysaste alenee ja tämä tulee myös vähentämään virtaa pitkäaikaistyöttömyyteen.

On totta, että hallituksen toimet ehkä liikaa painottuvat patistamisen suuntaan. Hallitusohjelma oli tasapainoinen, mutta järjestöt valitettavasti estivät [Puhemies koputtaa] työpaikkasopimisen etenemisen. [Eero Heinäluoma: Ohoh ohoh!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Siirrytään puhujalistaan tässä vaiheessa. Näin siksi, että yhden oppositior ryhmän edustaja on odottanut liki kaksi tuntia varsinaista puheenvuoroaan. On kohtuullista, että hän tässä vaiheessa pääsee puheenvuoronsa käyttämään.

17.05 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä vaalikauden alkupuoliskon aikana toteutettiin tuloveron alennuksia, ja ne ovat vaikuttaneet työttömyyden vähenemiseen. Veronalennukset olivat hallituksen vastaantulo työntekijäosapuolelle, joka kilpailukykykysymyksen myötä jousti merkittävästi työehdoistaan, ja näillä veronalennuksilla on ollut siis merkittävää myönteistä vaikutusta. Veronalennukset ja kannusteet ovat helpottaneet työllistymistä varsinkin niillä aloilla, joilla käteenjäävät tulot olisivat muutoin niukat ja muuttaminen esimerkiksi pääkaupunkiseudulle hankalaa. Esimerkiksi perussuomalaisten vaihtoehtobudjetissa ehdotettu työssä vaadittavan koeajan kattava muuttoavustus kakkosasuntoon auttaisi ja rohkaisisi ihmisiä etsimään työtä muualtakin kuin omalta kotiseudulta. Myös suomalaisten työttömien lisäkouluttaminen helpottaisi heidän työllistämistään — ellei heti, niin ainakin pidemmällä tähtäimellä.

Valitettavasti nyt käsittelyssä oleva hallituksen esittämä aktiivimalli on räikeä ja kohtuuton yritys alentaa työttömyyttä kovaa keppiä käyttämällä. Missään tapauksessa ei ainaakaan voida puhua minkäänlaisesta kannustamisesta, kuten edustaja Zyskowiec aiemmin teki. Ellei työnhakija ole ollut kolmen kuukauden tarkastelujakson aikana riittävän monta päivää työssä tai sitä vastaavassa aktivoinnissa, hänen työttömyyskorvauksensa laskee lakiehdotuksen mukaan lähes 5 prosentilla. Korvauksen alenemiseen ei vaikuttaisi edes se, kuinka aktiivisesti työtön on hakenut töitä, ainoastaan se, onko hän näitä töitä oma-aloitteisesti saanut hankittua. Pelkkä yrittäminen ei siis riitä, on myös onnistuttava. Tässä esityksessä on nähtävissä kokoomuslainen jääkylmä arvopohja.

Arvoisa puhemies! Suuri osa lausunnonantajista oli hallituksen esitykseen nähden eri mieltä siitä, millaisilla keinoilla työttömyysetuuden saajien aktiivisuutta tulisi jatkossa tukea. Osa työttömistä voi varmasti löytää lyhytaikaista työtä ja välttää hallituksen esittämät sanktiot, mutta toisaalta lausunnoissa nousi vahvasti esiin se, että työttömyyskorvauksen saajien joukossa on hyvin paljon sellaisia henkilöitä, joiden työllistymismahdollisuudet eivät ole kiinni pelkästään työpaikkojen hakemisesta. Näiden henkilöiden kohdalla työkykyyn ja työllistymismahdollisuuksiin vaikuttavat pikemminkin työttömyyden pitkäkestoisuus, terveydentilaan liittyvät kysymykset ja mahdollinen syrjäytyminen työmarkkinoilta. Näitäkin henkilöitä hallituksen raippalinja kuitenkin koskee. Väistämättä pohdittavaksi tulee myös se, millaiset mahdollisuudet työttömillä on esimerkiksi harvaan asutuilla seuduilla tosiasiaassa työllistyä. Hallituksen esityksen seurauksena on odotettavissa myös toimeentulotukimenojen voimakas kasvu.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakuulemisissa on tullut esille perustuslaissa taattu jokaisen ihmisen oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden perusteella. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti korostanut sitä, että työttömyysetuuden epäämisen pitää olla asiallisesti perustellussa suhteessa siihen, millaisia työllistymisen edistämistä tarkoittavia toimia on ollut tarjolla ja mitä työttömänä olevan henkilön syyksi voidaan lukea. Sitä vastoin tässä hallituksen esityksessä on, esityksen perusteluidenkin mukaan, kyse kaavamaisesta laskusäännöksestä vailla yksilöllistä harkintaa. Perustuslakivaliokunta on todennut myös, että koska työttömillä ei ole yrityksistään huolimatta välttämättä mahdollisuuksia täyttää lain tarkoittamaa aktiivisuusvaatimusta, ehdotusta ei voida pitää perustuslain kannalta on-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

gelmattomana. Tämä perustuslakivaliokunnan kannanotto on kyllä erittäin voimakas, ja valitettavasti se on jäänyt hallituspuolueilta erittäin vähälle huomiolle. Syytä tähän voi vain arvailla ja ihmetellä.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen lisäksi työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltu aktiivisen työnhaun malli pakottaisi työttömän henkilön hakemaan työpaikkaa keskimäärin kerran viikossa hyvin pitkän, peräti kahden kuukauden karenssin uhalla. Tämä kaikki riippumatta siitä, onko henkilön kotiseudulla soveltuvia avoimia työpaikkoja edes tarjolla. Varsinkin pienyrityksille tästä ylisuuresta hakemustulvasta voi tulla rasite ja hakemusmenettelystä aiheutua pelkkää ylimääräistä byrokratiaa. Tämänkaltaisten raskaiden ja vaativien velvoitekokonaisuuksien käyttöönotto on täysin kohtuutonta satojentuhansien ihmisten ollessa yhä työttömänä. Perussuomalaiset tulevat lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä esittämään tämän esityksen hylkäämistä.

Arvoisa puhemies! Ehkä tästä hallituksen esityksestä kertoo jotain myös se, että täällä salissa on ollut tänään varsin vähän hallituspuolueiden edustajia puolustamassa tätä esitystä. Edustaja Zyskowitz oli täällä hetken aikaa paikalla. Hän toi oman kantansa esille ja poistui. Onneksi edustaja Vartiainen tuli nyt sitten paikalle puolustamaan tätä hallituksen esitystä. Haluan kiittää häntä rohkeudesta ja tiedustella samalla häneltä, mitkä ovat hänen käsityksensä tämän lakiehdotuksen vaikutuksista niihin 85 prosenttiin suomalaisista työttömistä, jotka edustaja Vartiaisen mukaan eivät voi enää työllistyä. Ainakin näin olette aiemmin julkisuudessa lausunut.

17.11 Lauri Ihalainen sd: Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin ensin huomiota tämän lakiehdotuksen periaatteelliseen puoleen eli valmisteluprosessiin. Yleensä palkkaperusteisen sosiaaliturvan kohdalla on tämäntyyppisiä tärkeitä lakeja valmisteltu kolmikantaisesti. [Eero Heinäluoma: Vuosikymmeniä!] Tässä ei tehty niin, ja jälki on sen mukaista. Olisi hyvä, että palautettaisiin tämmöisissä asioissa kolmikantainen valmistelu, koska kolmikannan kaksi työmarkkinaosapuolta ovat myös rahoittajina näissä järjestelmissä.

Tämä aktiivimalli ei ole sellainen, joka kannustaa ihmisiä työkykyä, koulutusta ja työtä etsimään. Kannustus muuttuu äkkiä lannistukseksi. Asiantuntijoiden arvio on ollut hyvin kattavasti se, että tämänsisältöistä esitystä tässä muodossa ei pidä tehdä. On selvää, että jokainen me haluamme, että työntekijät ovat myös itse aktiivisia ja halukkaita etsimään työtä. Siitä ei tietenkään voida olla eri mieltä. Nämä haastattelut, joita tehdään nyt, ovat varmaan olleet tässä mielessä hyviä, mutta tämä esitys ei.

Meidän pitäisi jotenkin palauttaa aktiivisen työvoimapolitiikan arvostus ja kunnia uudestaan. Se tarkoittaa sitä, että kannustetaan ihmisiä hakemaan kuntoutukseen, koulutukseen, työhön ja varataan riittävästi yhteiskunnan rahoitusta näiden toimien suhteen. Työttömyysturvaahan on leikattu jo aikaisemmin sen keston suhteen, ja tämä on johtanut siihen, että toimeentulotukimenot ovat toisaalla kasvaneet.

Aktiivisen työvoimapolitiikan resurssit meillä ovat tosi pienet siihen nähden, mitä tämä meidän rakennemuutos edellyttää, verrattuna Ruotsiin, verrattuna Tanskaan, verrattuna moniin muihin maihin. Ihmisten turvaa ei pidä leikata, jos ei pysty osoittamaan polkua ja tarjoamaan mahdollisuuksia työllistyä tai päästä koulutukseen. Pitää luoda toimia ja edellytyksiä, ja yhteiskunnan tehtävä on se osaltaan tehdä eikä leikata siihen liittyvää rahoitusta. Tämä on se ydinjuttu. Sitten voi vähän patistaa, jos on tarjolla palveluja ja koulutusta. Sitten pitää ihmisten lähteä palveluihin ja koulutukseen. Tämä on se aktiivisen työvoimapolitiikan hyvä puoli. [Eero Heinäluoma: Juuri näin! — Pia Viitanen: Viisasta puhetta!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Sitten alueellisesti. Siellä Pihtiputaalla, josta itse olen, tai Kinnulassa, vaikka kuinka väkkäränä pyörii, hakee työtä tai osa-aikatyötä, ei niitä ole. Ja sitten ruvetaan siitä rankaisemaan. Se ei ole oikeudenmukaista.

Sitten pari näkökohtaa tulevaisuuden työelämästä. Minulla on ollut tilaisuus olla paljon keskusteluissa, joissa on mietitty työn tulevaisuutta, sitä murrosta. Ensimmäinen havainto, jota Etla on edustanut, oli se, että tässä nopeassa rakennemuutoksessa — kyky siirtyä työstä toiseen, kyky siirtyä yrityksestä toiseen, kyky siirtyä alkaviin, uusiin, ehkä epävarmoihin yrityksiin, joiden siivet saattavat kantaa tai eivät kannu — kattava, hyvä työttömyysturva on keino, jolla ihmiset voivat ottaa riskejä ja lähteä myös näihin työpaikkoihin. Paremmalla työttömyysturvalla lisätään joustavuutta ottaa uutta työtä vastaan myös toisissa yrityksissä. Tämä tulee varmaan olemaan semmoinen kehityksen kuva, ei leikkaus vaan työttömyysturvan kehittäminen, siirtää ihminen työstä toiseen.

Toinen näkökohta on sitten se, että sama ihminen voi joutua, tai päästä, hyvin lyhyellä aikavälillä erilaisiin työsuhteen muotoihin. Sinä voit olla koko-aikatyössä, pätkätyössä, työttömänä, koulutuksessa, itsensätyöllistäjänä hyvin lyhyen ajan sisällä. Tai sinä teet kahden työtä, mitä siis 150 000 ihmistä Suomessa tekee. Mikä on se meidän keinomme, jotta he voisivat siirtyä työsuhteen muodosta toiseen? [Outi Alanko-Kahiluoto: Perustulo!] Kaksi asiaa: — No, ennen perustuloakin. — Hyvä työttömyysturva, osaaminen ja koulutus. Näillä keinoilla me voimme mahdollistaa ihmisten siirtymisen työstä ja ammatista toiseen. Tällä kaikella minä tulen siihen, että ehkä tämä meidän koko ajattelu pitäisi muuttaa siihen, että osaamisen vahvistaminen, asiallinen työttömyysturva on joustavuuden lisäämistä ja ihmisten auttamista siirtymisessä työstä toiseen.

Lopuksi kiinnittäisin huomiota siihen, mistä edustaja Heinäluoma puhui, eli jos julkiset työvoimapaikat yhtiöitetään, niin miten tässä käy. Nämä markkinaehtoiset toimijat totta kai keskittyvät niihin, joita on helpompi työllistää, ja yhteiskunnan syliin sitten jää se vaikeimmin työllistettävien joukko. [Eero Heinäluoma: Ei siellä ole palveluja!] — Ja siellä ei ole palveluja eikä rahoitusta. — Polun rakentaminen kuntoutuksesta, koulutuksesta työhön on vaivalloinen, pitkä prosessi, ja minä vähän pelkään, että näitten ihmisten asioita tällä konseptilla ei hoideta.

17.17 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin, että paikaltani olisin 2 minuuttia käyttänyt, mutta edustaja Ihalainen omalla puheenvuorollaan avasi sanaisen arkun, niin viisaita sanoja. Olisin toivonut, että tuolla toisella laidalla olisi ollut kuulijoita, mutta onhan siellä kuitenkin edustaja Vartiainen, joka kirjoittaa kiihkeästi — toivottavasti kirjoittaa näitä viisaita sanoja, joita edustaja Ihalainen juuri äsken sanoi.

Meillä on hirvittävän tärkeää se, että hallituksen keskiössä olisivat polut eikä se, että on piiska. Ei meidän työttömyys lähde tästä maasta sillä, että me luomme järjestelmiä, jotka rankaisevat, vaan meillä oikeasti pitää hallituksen toimia niin ja koko eduskunnan näkemysten pitäisi olla sellainen, että meillä on mahdollisuuksia auttaa polkua siihen, että ihmiset, jotka ovat vailla töitä, voivat mahdollistua työelämään. Meidän pitää järjestää ihan uudelleen se, ja ettei tämä nyt mene ihan SDP:n kehumiseksi, niin täytyy sanoa, että Rinteen malli on yksi hyvä esimerkki siitä. Jotenkin meidän pitää pystyä mahdollistamaan vähemmässä ammattitaidossa olevien ihmisten mahdollisuus siirtyä toiseen ammattiin, sinne pitää luoda polku.

Tänään Petteri Orpo valtiovarainministerinä vaati lehdissä, että pitää pystyä maksamaan alempaa palkkaa. Saattaa olla, että minä voisin olla hyväksymässä sen, jos työttö-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

myydyturvaa voitaisiin soveltaa siltä osin, että mahdollistetaan ammattitaito siihen tulevaan työhön, niin että sillä maksetaan sille ihmiselle niin, että maksetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa, että ihminen voi siirtyä toiselle paikkakunnalle, vaikkapa matalapalkkaisempaan työhön kuin mistä hänet on irtisanottu. Jos tulee rakenteellisia, alueellisia mahdollisuuksia, jolloin työt loppuvat, pitää henkilölle olla houkuttimia, että hän voi sen 500 päivän, 300 päivän osalta siirtyä toiselle paikkakunnalle niin, että hän saa mukaansa sitä ansiosidonnaista päivärahaa niin, että hänelle tulee mahdolliseksi siirtyä sinne, jopa matalapalkkaisempaan työhön.

Meidän koko järjestelmän pitäisi olla aivan erilainen niin, että me mahdollistamme siirtymisen — siihen liittyvät varmasti asuntojen myymiseen liittyvät verotusasiat ja niin edelleen. Tämä koko järjestelmä pitää purkaa niin, että tulee houkuttelevaksi siirtyä toiselle paikkakunnalle, jos kerran on niin, että siellä on positiivisia rakenteellisia ongelmia. Lounais-Suomessa Uusikaupunki on varmasti hyvänä esimerkkinä, mutta me satakuntalaiset tulemme ja jyräämme vielä senkin sektorin. Mutta joka tapauksessa pitää olla houkuttelevuutta eikä piiskaa. Porkkana puree paremmin kuin piiska. Se on nähty tässä yhteiskunnassa, ja sen takia tämä hallituksen esitys ei tue sitä, minkä pitäisi olla juuri ne työttömät ihmiset, joilla ei ole työllistymismahdollisuuksia omalla alueellaan.

Tämä hallituksen esitys on mielestäni perustuslain vastainen: Tämä asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan oman asuinpaikkansa perusteella. Ei tässä ole mitään järkeä, että ihmisiä arvotetaan sen oman asuinpaikkakuntansa perusteella. Se voi olla jopa maakunnallinen kokonaisuus, missä ei ole mahdollisuutta työskennellä. Meidän pitäisi olla enemmänkin luomassa mahdollisuuksia kouluttautua uudelleen ja siirtyä työpaikkojen ääreen.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, ennen kuin innostun, lopetan puheeni ja vielä kerran sanon, että edustaja Ihalainen käytti erittäin arvokkaan ja hyvän puheenvuoron. [Pia Viitanen: Ei teilläkään huono ollut!]

17.22 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Amerikkalaisia pörssiyhtiöitä neuvottiin aikoja sitten toimimaan niin, että jos on jotain ikävää asiaa, jolle ei haluta julkisuutta, se pitää sijoittaa perjantai-iltapäivään, viikon päätökseen, siihen ruuhkaan, kun ihmiset lähtevät viikonlopun viettoon ja toimituksetkin ovat jo tyhjentyneet. Tuntuu siltä, että hallitus on kuullut tästä amerikkalaisten pörssiyhtiöiden tiedotuskäytännöstä. Niinpä istumme täällä perjantai-iltapäivällä käsittelemässä yhtä tärkeimmistä lakiesityksistä, minkä hallitus on tehnyt, kovin vajaan lukuisella salilla, ja taitaa olla jopa niin, että lehteri toimittajienkin osalta on tyhjä, sinällänsä ymmärrettävistä syistä, ja ehkä joku on ajatellut, että näin on hyvä toimia. Mutta tämähän ei voi mennä vaieten, koska tämä tulee koskettamaan ei satojen, ei tuhansien vaan kymmenientuhansien ja satojentuhansien ihmisten elämää, ja on väärin, että tällaisen huonon lainsäädännön olemassaoloon herätään vasta sitten, kun lakiesitykset on hyväksytty ja ovat käytännön todellisuutta ja ihmisten työttömyysturvaa ryhdytään leikkaamaan. Kuvaavaa tälle käsittelylle on se, että asiasta esityksen tehnyt ministeri, ministeri Mattila, ei ole paikan päällä, ei ole puolustamassa omaa esitystään. Kuvaavaa on myös, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön hyväksyneestä enemmistöstä yksikään jäsen ei ole paikan päällä puolustamassa linjaansa kertomalla tälle salille ja kansalaisille, miksi tätä ollaan tekemässä. Tämä halutaan hoitaa mahdollisimman nopeasti ja kevyesti, ohimennen, ettei tule mitään otsikoita eikä kukaan huomaisikaan, että tällainen on tehty. Kuvaavaa on myös se, että myöskään työministeri, jolle näiden palveluiden ja työntekijöiden kohtelun pitäisi kuulua, ei ole paikalla. Sininen tulevaisuus on nyt kyllä ankarasti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

harmaata menneisyyttä. Nämä menettelytavat eivät ole hyviä, enkä toivo, että ne tulevat eduskunnassa vallitseviksi.

Asiantuntijat ovat valiokuntakäsittelyssä ja myös julkisuudessa varoittaneet tästä ajattelusta ja kertoneet tämän seuraukset, ja asiantuntijoiden valtaisa enemmistö pitää tätä epäoikeudenmukaisena ihmisten kannalta. No, se ei tunnu hallitusta pysäyttävän. Perustuslakivaliokunta, jolle on annettu erityinen tehtävä sen varmistamiseen, että lainsäädäntö on perustuslain mukaista, on sekin varoittanut tämän esityksen seurauksista. Tämäkään ei tunnu pysäyttävän valiokunnan enemmistöä, ehkei myöskään eduskunnan enemmistöä. Jos-tain kumman syystä on tullut pakko viedä tällaista työntekijöiden, työttömien oikeuksia rajoittavaa lainsäädäntöä lävitse.

Edustaja Vartiainen sanoo, että tämä ehdotus ei poista työttömyysturvaa tai ei epää sitä. Kyllähän tässä leikataan kahden päivän osalta työttömyysturva niiltä, jotka eivät ole saaneet työtä — sehän käy tästä hallituksen lakiesityksestä ja myös valiokunnan mietinnöstä ilmi — siitä huolimatta, että he ovat tehneet itse kaikkensa saadakseen työtä tai löytääkseen jonkun reitin koulutukseen.

Edustaja Vartiainen, tähän on sama asia logikaltaan kuin jos teiltä evättäisiin kahden päivän edustajanpalkkio sen takia, että puhemies Lohela ei myönnä teille puheenvuoroa teidän yrityksistänne huolimatta — säädettäisiin velvoitteeksi, että jotta voi saada joka päivä edustajanpalkkion, niin edustajan pitää käydä kertomassa mielipiteensä suurelle salille tai muuten leikataan. Edustaja Vartiainenkin nousisi ylös ties kuinka monta kertaa ja pyytäisi puheenvuoroa, mutta puhemies katsoisi muualle [Pia Viitanen: Mutta jos ei saa, niin leikataan!] — voihan se olla, että se on myös varapuhemies Pekkarinen, joka on ruodussa, eikä tule puheenvuoroa — ja sitten todettaisiin, että kaksi päivää pois. Sen jälkeen sitten, uskon, edustaja Viitanen nouseekin ylös ja sanoo, että ei tässä edustajanpalkkiota ole evätty edustaja Vartiaiselta, saahan hän kuitenkin edelleen useimmilta päiviltä palkkion, kaksi päivää nyt meni, mutta ei se nyt ole varsinainen epääminen, [Pia Viitanen: Että ei se mikään leikkaus ole!] tarkemmin asiaa mietittyäni — siitä huolimatta, että edustaja Vartiainen oli ahkera ja tuli paikan päälle ja pyysi puheenvuoron. Ei tämä eroa mitenkään sen työttömän olosuhteista, joka tekee kaikkensa saadakseen työpaikan, käy haastattelussa, lähettää hakemuksia tai pyrkii koulutukseen.

Kerron tässä yhteydessä, mitä on todellisuus: Äskettäin tapaamani rakennusmestari lähetti 700 työpaikkahakemusta ja neljään tämän 700:n aikana sai jonkunlaisen yhteydenoton, ei kylläkään päässyt yhteenkään haastatteluun, koska hänen ikänsä osoittautui olevan este, hän oli yli 50-vuotias. Näitä tapauksia on äärimmäisen paljon, myös Uudenkaupungin autotehtaan osalta. Helsinkiläinen mieshenkilö kertoi hakeneensa Uudenkaupungin autotehtaalalle, on autonasentajana täällä Helsingissä, ja hän olisi mielellään lähtenyt sinne, ja vaimokin oli valmis muuttoon — kun puhutaan, että Uuteenkaupunkiin ei löydy työvoimaa. Ei tullut edes kutsua haastatteluun, koska hänenkin ikänsä oli 54. Meille on tullut käytännöksi, että yli viisikymppisten on erittäin vaikea päästä edes työpaikkahaastatteluun, puhumattakaan, että tulisi valituksi. Sehän ei ole oikein tietenkään. Siellä on loistavia työntekijöitä ja työuransa aikana erinomaiset näytöt antaneita, mutta kerta kaikkiaan meillä on tämmöinen, ikävä sanoa, ikärasismi, joka sitten näkyy siinä, pääseekö edes haastatteluun, puhumattakaan, että saisi työtä, joten tämä perusfilosofia, että rangaistaan siitä, että ei ole saanut työtä, työttömyysturvan leikkauksella, on ei-hyväksyttävä ja se ei ole pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan ajattelun mukaista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Rinteen malli on esimerkki hyvästä tavasta ratkaista tätä asiaa. Miksi me emme käytä työttömyysturvaa palkkatukena niin, että työtön voisi saada vaikkapa peruspäivärahan suuruisen tuen mukaansa, jotta työllistyminen olisi mahdollista? Se loisi aidosti kysyntää myös niille, jotka ovat pitkään olleet työttöminä, jotka ovat yli 50-vuotiaita, ja varsinkin kun ollaan nykyolosuhteissa, joissa työttömiä on todella paljon, se helpottaisi tämän työttömyyden lopettamista tai vähintäänkin katkaisemista. Se olisi aktiivimalli. Se olisi aktiivimalli, jossa tuettaisiin työllistymistä ja palkittaisiin siitä, eikä passiivimalli, jossa leikataan työttömyysturvaa, kun et työtä saa. [Mika Kari: Hyvä kannustin!]

Tämän viikon tapahtumathan ovat keskeisessä yhteydessä toisiinsa. Kun eilen puhuttiin tästä yhteiskunnan eriarvoistumisesta ja oli keskustelua siitä, onko sitä vaiko ei ole ja onko se ongelma vaiko ei, niin sehän, mitä me tässä mallissa näemme, on nimenomaan esimerkiksi eriarvoistumisesta. Niille, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa, jotka ovat jo pitkään olleet työttöminä, pannaan uusia sanktioita ja työttömyysturvan leikkausta ja sitten toisaalta annetaan näitä kannustimia niille, joilla asiat ennestäänkin ovat jo kohtuullisen hyvin. Puhun nyt vaikkapa näistä hallituksen räätälöimistä verohelpotuksista miljoonaperintöjen saajille tai metsälahjavähennyksistä suurten metsätilojen omistajille tai tästä apteekarivähennyksestä, joka apteekeissa tuottaa parhaimmillaan 15 000 euroa lisää netto-na.

Kyllähän tässä eriarvoisuus lisääntyy, ja tähän sarjaan sopii aivan loistavasti ja puhuttelevasti ministeri Orpon, kokoomuksen puheenjohtajan, tuorein ehdotus, jossa hän ilmoittaa kannattavansa palkanalennuksia, että maahanmuuttajat ja muut tällaiset erityisryhmät ryhminä todettaisiin, että niille pitää maksaa heikompaa palkkaa. En tiedä, mihin tämä nojaa, että joku ryhmä määritellään ryhmänä, että se on heikomman palkan ansainnut. Se on mielenkiintoinen ratkaisu, koska tämä yhdenvertaisuusajattelu on kuitenkin meidän perustuslaissamme aika keskeinen asia, mutta nyt tuodaan kierros kierrokselta lisää esityksiä, joissa pohjoismaista tasa-arvoajattelua ja pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusteita rapautetaan.

Valitettavan hiljaa tätä lakiesitystä on onnistuttu viemään eteenpäin. Onko se sitten esimerkki jostain yhteiskunnallisesta muutoksesta, arvojen kovenemisesta, kylmästä arvomaailmasta? Ehkä näinkin. Joka tapauksessa on tärkeätä, että eduskunta käy tämän huolella lävitse ja tästä puhutaan julkisesti, jotta ihmiset tietävät, kuka täällä päätöksiä tekee miltei pohjalta. Pitäisin aika suotavana, että yksikään kansanedustaja ei tästä aiheesta saisi äänestää ennen kuin on lukenut tämän istunnon pöytäkirjat.

17.32 Pia Viitanen sd: Rouva puhemies! Tuota äskeistä esitystä olisi kyllä helppo kannattaa, koska näin se juuri on. Tässä keskustelussa, joka on ollut pitkä ja hyvä, on tullut todella monelta kantilta perusteltua, miksi tämä esitys on sellainen, mitä ei koskaan pitäisi viedä eteenpäin.

Tämän asian yhteydessä muuten haluanpa kertoa tämän myös: Minulle tuli kansalaispaulutetta siitä juuri tällä viikolla, ja eräs aika huolestunut ihminen sanoi, että tehkää jotain, voitteko tehdä jotain. Silloin sanoin, että totta kai yritämme mutta epäilen, että emme tee, koska, jo silloin kerroin, hallituksella on tässä selkeästi ideologinen tausta. Koska hallitus ideologisesti toimii, tuskin voimme edes järkiperustein täällä eduskunnassa tehdä muutosta, vaikka toki teemme parhaamme, että hallitus tässä peruuttaisi.

Silloin kun puhuin tämän ihmisen kanssa, joka oli hyvin huolissaan, en voinut vielä, puhemies, arvata, että vielä kaiken kukkuraksi tänään joudumme käsittelemään tätä asiaa sa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

lissa, joka loistaa tyhjyytään hallituspuolueiden osalta. Arvostan sitä sinänsä, että täällä edustajat Ben Zyskowicz ja Juhana Vartiainen ovat olleet hetken aikaa puolustamassa tätä esitystä. Se on heidän ideologiansa mukainen. Mutta voi olla, että muu hallitus on pois joko sen takia, että on huono omatunto, tai sitten vain halutaan edustaja Heinäluoman edellä kuvaamalla tavalla ikään kuin hiljaa sukkasillaan hiipien tuoda tämä laki tänne hyväksyttäväksi, ettei nyt vain kukaan kuulisi.

Tämä on hyvin ironista, puhemies, koska hallituspuolueiden tämän päivän saldo on se, että ensin äänestetään kovin henkselit paukkuen, että eihän tämä hallitus eriarvoista, annetaan luottamusta ja käydään välikysymysäänestys. Sen jälkeen leikataan eläkkeitä eräässä äänestyksessä. Ja nyt tuodaan sitten hiljaa hiipien ja hissukseen sukkasillaan tämä työttömien kyykytyslaki. — Puhemies, tulen poikkeuksellisesti hieman jatkamaan, minulla ei ole pitkä enää. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle — Eero Heinäluoma: Saa olla kyllä pidempikin, jos asiaa on!]

Puhemies! Koska näin on käynyt, että tänään saldo on todellakin ollut eläkeleikkaukset, työttömien kyykytykset ja muut, niin minä haluan vielä kerran todeta, että minä en yhtään ihmettele sitä, että keskustan puoluevaltuuskunnassa iso enemmistö oli sitä mieltä, että tämä hallitus tekee liian oikeistolaista, liian kokoomuslaista politiikkaa. Kyllä se näin on, että me olemme nyt nähneet sen päivän alkioalaisuuden historiassa, jolloin sitä ei enää ole. Nimittäin keskusta on äänestänyt perusturvan leikkauksen puolesta ja samoin todellakin on hyväksymässä nyt tämän työttömän kertakaikkisen kyykytyksen. Että poissa ovat ne ajat, kun joskus pienemmästä välitettiin, ja nyt mennään sitten tämän maailman mukaisesti. Se minua ihan aidosti hämmästyttää ja toisaalta tekee minut kovin kovin surulliseksi. Tämä on tällaista kylmää kyykytystä, jossa näkyvät myös arvovalinnat ja se, miten hallitus haluaa työttömiä ihmisiä väen vängällä kohdella.

Minulla itselläni ei ole ollut mahdollisuutta olla tuolla valiokunnassa kuuntelemassa näitä asiantuntijoita, mutta täällä henkilöt, jotka ovat kuulleet, ovat käyttäneet erinomaisia puheenvuoroja ja kuvanneet sitä, että asiantuntijoita ei ole haluttu kuulla ja edes juuri ketään ei ole löytynyt puolustamaan tätä esitystä. Kiitos edustajat, jotka olette valiokunnassa työskennelleet ja vastalauseen jättäneet. Arvostan sitä, että olette siinä yhteydessä tuoneet nämä argumentit esiin.

Mutta toden totta, kuinka ensi viikolla, kun tästä äänestetään, joku voi äänestää tämän lain puolesta kuulematta esimerkiksi niitä puheenvuoroja, mitä tässä salissa on käytetty tässä asiassa sen perustelemiseksi, miksi ei pitäisi tähän mennä? Kuinka joku voi äänestää tämän puolesta kuulematta esimerkiksi edustaja Ihalaisen puheenvuoroa tai näitä lukuisia hyviä, Merja Mäkisalo-Ropposta, Tarja Filatovia, näissä puheenvuoroissaan? Minä en sitä voi ymmärtää.

Puhemies! Näillä sanoilla. Toivottavasti vielä mieli muuttuu, mutta enpä olisi uskonut tällaista päivää näkeväni.

17.37 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Vartiainen vertasi Suomea muihin Pohjoismaihin. Nyt on pakko muistuttaa edustajalle, että Tanskassa ja muissa Pohjoismaissa on paljon paremmat resurssit järjestää työttömille heidän tarvitsemiaan palveluita, ja siksi meitä ei kyllä voi verrata Tanskaan tai muihin Pohjoismaihin.

Suomessa TE-toimistojen ja kuntien työllisyyspalvelujen mahdollisuus palvella asiakkaita on todella hyvin rajallinen, koska TE-toimistoissa on niin vähän henkilökuntaa tällä hetkellä. Palvelut ovat siirtyneet entistä enemmän nettiin siitä huolimatta, että esimerkiksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

20 prosenttia pitkäaikaistyöttömistä ei pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Eli yhä useampi putoaa tahtomattaan palvelujen ulkopuolelle.

Ihmiset, jotka itse kokevat tarvitsevänsä face-to-face-kohtaamista asiantuntijan kanssa TE-toimistossa, kertovat minulle, että eivät he pääse sinne tapaamiseen. Vaikka he kuinka soittavat ja yrittävät järjestää tapaamista, niin kenelläkään ei ole heille aikaa. Siitä huolimatta hallitus täällä hehkuttaa näitä kolmen kuukauden välein tapahtuvia haastatteluja. Eli nekään ihmiset, jotka toivoisivat tätä haastattelua, eivät sitä saa.

Jos haluamme edistää pitkäaikaistyöttömien työllistämistä, niin palveluja, koulutusta, kuntoutusta on kehitettävä ja lisättävä. Tähän kyllä tarvitaan lisää henkilöstöresursseja, mutta valitettavasti hallitus on tässäkin asiassa toiminut nurin niskoin, eli henkilöstöstäkin on säästetty.

Kaiken kaikkiaan ihan lopuksi totean, että tämä lakiesitys on järjetön, tämä on epäinhimillinen ja kertoo paljon hallituksen arvoista.

17.39 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Silloin, kun tämä lakiesitys tuli eduskunnan käsiteltäväksi, käytin puheenvuoron, jossa kritisoin tätä jo silloin aika epäonnistuneeksi yritykseksi, mutta sen jälkeen olen saanut valiokunnassa kuunnella lukuisia asiantuntijoita, ja valitettavasti huomasi, että en ollut lainkaan aavistanutkaan, kuinka montaa erilaista ongelmaa tähän esitykseen liittyy.

Lakiesitys leikkaa monien ensisijaista perustoimeentuloa, mikä johtaa siihen, että noin puolet näistä henkilöistä siirtyy toimeentulotuen piiriin. Me kaikki jo tiedämme meidän perusturvajärjestelmästä sen verran, että toimeentulotuen piiriin siirtyminen heikentää osaltaan merkittävästi mahdollisuuksia päätyä takaisin työelämään.

Lakiesitys kannustaa eläkkeelle sellaisia ihmisiä, jotka ehkä olisivat jo sairauden tai heikon työkyvyn vuoksi eläkkeen ansainneet mutta ovat toistaiseksi halunneet pysytellä mieluummin työttömien kirjoissa sen takia, että toivovat vielä jossain vaiheessa elämänsä takaisin työelämään pääsevänsä. He ovat ihmisiä, joilla on jokin vaiva, joka johtaa siihen, että heidän ei ole mahdollista työllistyä niihin palvelusektorin matalapalkkaisiin sirpaletöihin, joissa ollaan neljä tuntia, ehkä kaksi päivää tai viikko jossakin työpaikassa ja sitten vuokrafirman kautta mennään johonkin toiseen, koska sen työkykyrajoitteen takia heidän työllistymisensä vaatisi työpaikalta ja työnantajalta jonkinlaisia sopeutustoimia. He ovat kuitenkin halunneet pysyä siellä työttömien kirjoilla toivoen, että jonain päivänä he ehkä löytävät sellaisen työnantajan, joka on valmis niihin pieniin sopeutustoimiin, jotka heistä saattaisivat tehdä ihan täysipäiväisiä, kunnollisia, tuottavia työntekijöitä tähän yhteiskuntaan. Nyt tämä malli osaltaan kannustaa harkitsemaan uudestaan asiaa, pohtimaan, että olisiko siellä sairauseläkkeellä sittenkin parempi olla, koska tässä hyvin selkeästi tehdään ero niihin, jotka onnistuvat sirpaletöillä ansaitsemaan kunnollisen työttömän aseman ja saamaan työttömyysturvan kokonaan, ja niihin, joihin sitten tämä leikkaus kohdistuu.

Kolmanneksi, lakiesitys — jälleen kerran — vähentää luottamusta järjestelmään. Minun mielestäni tässä salissa ei ole puhuttu lainkaan riittävästi niistä hälyttävistä tutkimustuloksista, että pienituloisten ihmisten keskuudessa ja nimenomaan työttömyyttä kokeneiden ihmisten keskuudessa luottamus poliittista järjestelmää mutta myös koko valtiota ja viranomaisjärjestelmää kohtaan heikkenee koko ajan — siis heikkenee koko ajan, ei pysy heikkona, vaan heikkenee. Ja kyllä minun nähdäkseni yksi aivan keskeinen syy sille, miksi näin käy, on se, että he kohtaavat meidän viranomaisjärjestelmän yhä uudestaan sellaisessa tilanteessa, jossa se lyödään aika kovaa vasten kasvoja ilman, että he kokevat sitä an-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

sainneensa. He joutuvat mahdottomiin tilanteisiin, heitä kohdellaan epäoikeudenmukaisesti, heitä kohdellaan epäkunnioittavasti. He eivät ymmärrä järjestelmiä, joista on tehty niin monimutkaisia, etteivät edes ammattilaiset niitä enää ymmärrä. Meillä oli valiokunnassa yksi asian tuntija, joka on alaan perehtynyt ja sanoi, ettei hän ainakaan hallitse tätä kokonaisuutta juristina — kuinka, hyvänä aika, se työtön sen siellä sitten hallitsee, jolla ei ole monen vuoden alan koulutusta?

Tästä päästäänkin siihen neljänteen ongelmaan, joka tähän esitykseen liittyy: tämä entisestään pahentaa byrokratialoukkua, joka jo nykyisellään on se kaikkein suurin työllistymisen este ja kannustinloukku, mitä meidän järjestelmästä löytyy. Ongelmana on, että koska tämä byrokratialoukku ei kohdistu niihin ihmisiin, jotka päättävät, mitä tässä maassa tutkitaan, meillä ei ole kunnollista tutkimustietoa tämän byrokratialoukun vaikutuksista, ja sen takia valtiovarainministeriö, kun se tekee niitä työllisyyslaskelmia, ei huomioi sitä millään lailla. Mutta jokainen, joka tuntee yhdenkin sellaisen peruspäivärahalla olleen työttömän, joka on joskus edes harkinnut työllistymistä, tietää kyllä varsin hyvin, että se on ihan oleellisesti ihmisten käyttäytymiseen vaikuttava tekijä. Jos ajatellaan, että meillä ylipäätään on yhteiskunnassa henkilöitä, jotka työttöminä miettivät, että otanko tuon sirpaletyön vastaan vai enkö ota, niin se keskeinen kysymys ei ole, onko se työn vastaanottaminen kannattavaa vai ei. Kyllä, se on kannattavaa: siinä on semmoinen kannustin, jota kutsutaan palkaksi. Mutta kun se yhdistetään tähän byrokratialoukkuun... Tämä lakiesitys ei tuo tähän uutta kannustinta. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa tällainen henkilö, joita todennäköisesti yhteiskunnassa ja työttömien keskuudessa ylipäätään on vähän, joutuu harkitsemaan, valitseeko muutaman kymmen leikkauksen työttömyysturvaansa vai riskeeraako koko sosiaaliturvan koettamalla aktivoitua.

Minä kerron yhden esimerkin, joka minusta konkretisoi tätä hyvin. Olen tässä selvittänyt yhden 18-vuotiaan nuoren tilannetta. Hän meni, onneton, tyhmyyksissään ja varoituksista huolimatta viime heinäkuussa työllistymään siivousyritykseen kolmeksi päiväksi. Vielä lokakuussa hän ei ollut saanut tästä firmasta ulos palkkojaan ja tilinauhojaan, ja sen takia, koska firma ei hoitanut näitä asiakirjoja asianmukaisesti, hänen koko sosiaaliturvansa oli ihan sekaisin niiden neljän kuukauden ajan. No, sitten me saimme yhdessä painostettua niin, että hän lopulta sai tilinauhansa sieltä ja sai palkkansa. Siinä vaiheessa sitten selvisi, että yritys laskuttaa Ukko.fi:n kautta ja meidän työttömyysturvajärjestelmä ei ole päättänyt, ovatko Ukko.fi:n kautta laskuttavat yrittäjiä vai palkansaajia. Meillä meni vielä kuukausi lisää jännittäessä, tuleeko sitä työttömyysturvaa vai ei ja miten tätä ihmistä kohdellaan. Nyt hän on viimein saanut sen työttömyysturvansa, viiden kuukauden sekoilun jälkeen — ja mitähän se 18-vuotias on tänä aikana oppinut? Ainakin sen, että älä nyt ainakaan töihin mene, koska se tarkoittaa, että sinulla on monta viikkoa tyhjää jääkaappia edessä. Tämä on se ongelma, joka meidän pitäisi meidän työttömyysturvajärjestelmässä ratkaista. Tämä on se kannustinloukku. Tämä on se, joka nakertaa koko meidän järjestelmän legitimitettä, ja tämä on fakta, jonka tuhannet ja taas tuhannet työttömät tässä maassa säännöllisesti kohtaavat omassa elämässään ja joka vie sitä perusturvaa, nakertaa sitä minimitasen perusturvaverkkoa, jonka varassa ihmisten pitäisi kyetä tekemään rationaalisia päätöksiä ja suunnittelemaan ehkä tulevaisuuttakin, koettaa parantaa omaa elämäänsä.

Mitä tätä vastaan sitten tässä lakiesityksessä toivotaan, mitkä ovat ne hyödyt, jotka ovat toisella puolella vaakakupissa? Lakiesitys toivoo ehkä saavuttavansa pienen työllistävän vaikutuksen, ja mikäli tämä ei toteudu, niin ainakin työttömyysturvamenojen pienen leikkauksen, joka osin valuu toimeentulotukimenoihin. Eiväthän nämä asiat ole millään lailla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

tasapainossa keskenään: toisaalta meillä on se, että työttömyysturvabyrokratiasta tehdään entistä mielivaltaisempaa, entistä monimutkaisempaa, vaikka se jo nyt on ihan kaamea sotku, ja toisella puolella se, että ehkä, jos laskelmat pitävät paikkansa, voi olla pieni työllistävää vaikutus.

Mitä sitten pitäisi tehdä sen sijaan? No tietysti: ei nyt ainakaan estettäisi ihmisiä työllistymästä, ei nyt ainakaan rangaistaisi ihmisiä siitä, että he menevät töihin. Eikö tämä nyt olisi hyvä alku ja ihan ideologisesti kestävää kaikkien puolueiden näkökulmasta? Jos sen jälkeen halutaan vielä jatkaa työllisyystoimia, niin ehkä sellaisia työvoima-, työllisyys- ja työllistymispalveluja, jotka oikeasti tukevat ihmisten työllistymistä, eivät siis täytä mitään kummallisia tilastollisia suoriteodotuksia, eivät ole säilytyspaikkoja ihmisille vaan jotka on luotu sitä varten, että ihmiset pystyisivät paikkaamaan niitä taitoja ja osaamisia tai kohtaanto-ongelmia, mitä heiltä ehkä löytyy ja mitkä saattavat asettua esteeksi työllistymiselle.

17.49 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä ollaan useampi tunti pidetty ääntä, niin kuin edustaja Heinäluoma sanoi, yhdestä tämän vaalikauden isoimmista asioista, pienellä porukalla, ja kun katsoin sosiaalista mediaa, huomasin, että asian esittelijä, sosiaali- ja terveysministeri, tviittaa olevansa savusaunassa. [Pia Viitanen: Savusaunassa!] — Savusaunassa. — Ja tästä savusaunatviittauksesta tykkää meidän työministeri. [Pia Viitanen: Ei ole totta!] Joten kysyn kyllä tämän asian osalta hallitukselta kohtuullisuutta ja eduskunnan kunnioittamista: tuodaan tällainen laki, ylipäättänsä laki eduskuntaan, istutaan mieluummin lauteilla kuin tuolla ministeriaitiossa kertomassa, minä takia tämän tyyppistä esitystä hallitus ylipäättänsä tänne tuo. Olemme ainoastaan muuttaman hallituspuolueen kansanedustajan tiedon varassa. Tätä ei unohdeta.

17.51 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täytyi nyt spontaanisti pyytää vastauspuheenvuoro, koska minusta tuo on kyllä aika merkille pantavaa, mitä edustaja Mika Kari tuolla lukee. Se on hyvin surullista myös siksi, että me olemme täällä pitkään peräänkuuluttaneet edes hallituspuolueiden edustajia paikalle, saatikka että ministerit olemme todenneet puuttuviksi, ja nyt me kuulemme vielä, että asian esittelevä ministeri on savusaunassa ja työministeri sitten vielä näistä tviiteistä tykkää. Paitsi että koko tämä lainsäädäntöhanke on hyvin epäkunnioittava työttömiä kohtaan, kyllä tämä on vähän niin kuin eduskunnallekin ja tämmöiselle oppositiolle ja kaikelle tälle keskustelulle, mikä parlamentissa on tarkoitus käydä, hyvin hyvin ikävä tilanne. Menee vähän sanattomaksi nyt tässä kohtaa, että miten tällainen voi olla mahdollista. [Juhana Vartiainen: Ei siltä vaikuta!]

17.52 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Jatkan muutamasta asiasta, jotka eivät tässä keskustelussa ole nousseet esiin. Osa on, mutta vähän toisesta näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunta antoi hyvin kriittisen lausunnon, ja siinä oli monta kohtaa, joihin perustuslakivaliokunta puuttui ja sanoi, että ne ovat ikään kuin eri tavoin kuin meillä on tähän asti hyväksytty. Normaalisti on niin, että jos perustuslakivaliokunta laittaa säätämisyjärjestyksen taakse jonkun kohdan, niin valiokunnan on se muutettava tai salissa tulee säätämisyjärjestys vastaan. Mutta silloinkin, kun käytetään lievempiä muotoja, valiokunnan on perusteltava ne asiat, joita se ei ota huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossa. Kun vaikka kuinka luen tuota sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoa, niin sieltä ei löydy perusteita sille, että esimerkiksi työvoimapolitiittisia toimia ei ole tasapuolisesti koko maassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

tai että niitä ei ole ylipäättään saatavissa, koska rahat ovat niukat. Lausunnosta käy ilmi, että TEMin edustaja sanoo, että rahaa on kyllä lisätty, mutta kun pohjalla on leikkauksia, niin tosiasiallisesti lisäystä ei tapahdu. Ja mitä vastaa sosiaali- ja terveysvaliokunta? Edellyttää, että rahat jaetaan oikea-aikaisesti. Jos rahaa ei ole, niin silloin oikea-aikainen rahan jakaminen ei auta. Eli tässä on mielestäni tällaisia hyvin kummallisia yhtälöitä, joihin olisi todellakin ollut kiva saada vastauksia oikeasti myös hallituspuolueiden puolelta.

Toinen ongelma, joka liittyy siihen, kun on käyty keskustelua, pääseekö niihin palveluihin vai eikö niihin pääse: No, työtön ei itse päästä siitä, pääseekö hän palvelun piiriin vai eikö hän pääse palvelun piiriin, ja se on todettu yhdeksi suureksi ongelmaksi tässä. Mutta toinen ongelma on se, että tämä mekanismi herkästi johtaa siihen, että työvoimapolitiittisia palveluita ruvetaan pilkkomaan, pilkkomaan sen suuruisiksi, että ne täyttävät nämä edellytykset, joita tämä laki edellyttää kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevilta ihmisiltä, jotka eivät kykene avoimilta työmarkkinoilta töitä ja niitä keikkatöitä saamaan, jolloin itse asiassa ne käytettävät rahat, joita meillä on aktiivitoimiin, tulevat epätarkoituksenmukaisesti käytetyksi ja se johtaa tehottomampaan rahankäyttöön. Tämä on mielestäni toinen suuri ongelma, josta emme ole ehkä vielä niin paljon puhuneet.

Kolmas liittyy siihen, että meillä on tulossa vielä toinen laki, joka liittyy työvoimapolitiikan uudistukseen, jonka ajatuksena on se, että työttömän pitää hakea tietty määrä töitä ja raportoida näistä työnhauistansa, ja jos hän ei raportoi niitä tietyllä syklillä, niin siitä seuraa työttömyysturvan menetys kokonaan. Minun on hyvin vaikea ymmärtää sitä logiikkaa, että ensin me edellyttämme, että työttömän pitää saada töitä, jotta hän voi työllistyä, ja sen jälkeen on tulossa laki, joka edellyttää, että työttömän pitää hakea töitä. Eli tällaiset paketit, jotka liittyvät kiistatta toisiinsa, olisi syytä esitellä eduskunnalle samanaikaisesti, koska silloin niihin voitaisiin saada joku tolkku.

Mietin tätä lainsäädäntöä, olen sentään aika paljon näiden pykälien kanssa puljannut. Minulle kirjoitti kirjeen yksi varkautelainen rouva, jolla on jo ikää, joka on ollut pitkään työttömänä ja ilahtui, että hän voisi päästä nyt kirjastoon palkkatuella töihin. Mutta sitten kävi ilmi, että tämä rouva on jakanut ilmaisjakelulehtiä, jolloin hän ei täytä tätä pitkäaikaistyöttömän kriteeriä, jolloin hän ei voi päästä sinne kirjastoon, koska ei saa sitä tukea, jonka pitkäaikaistyötön saisi. No, sen jälkeen hän kysyi minulta, että riittääkö tämä minun lehdenjako siihen, että minun työttömyysturvaa ei leikata. En osaa vastata, riittääkö, koska kyse on tehtävästä, jossa ei ole työaikaa ja joka ei ole suoraan sidottu näihin pykäliin. Tällaisiin asioihin olisi hyvä ollut saada vastauksia ministereiltä tässä keskustelussa, koska ne eivät valiokunnassa selväksi tulleet.

Neljäs asia on se, että sosiaali- ja terveysvaliokunta korjasi tässä laissa sellaista kohtaa, joka on mielestäni hyvin oleellinen ja liittyi esimerkiksi ministeri Ihalaisen puheenvuoroon. Laki oli kirjoitettu siten, että aktiiviehdon voi täyttää vain, jos nuo palvelut tulevat julkiselta toimijalta, mutta jos ne palvelut tulevat ulkopuoliselta yritykseltä, joka tuottaa palveluita, niin silloin niitä ei kirjata aktiivitoimiksi. Samaan aikaan hallitus on muuttamassa koko työvoimapolitiikkaa siten, että lähes kaikki palvelut tulisivat yksityisiltä yrityksiltä — mutta vielä tässä laissa se ei itsekään luota yksityisiin yrityksiin niin paljon, että olisi kelpuuttanut nämä toimet aktiivitoimiksi tämän lain tarkoittamalla tavalla.

Ja viimeinen kysymys on oikeastaan se, että kun ainoa järki, jonka tästä laista voi löytää, on se, että tällä on pyritty tosiasiallisesti työttömyysturvan porrastukseen, niin jos se on ollut se tavoite, niin miksi sitten ei ole suoraan porrastettu työttömyysturvaa. Se olisi ollut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

läpinäkyvämpi systeemi, ja se olisi synnyttänyt vähemmän syyllisyyttä niiden työttömien mielissä, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa.

17.57 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Vartiainen totesi puheenvuorossaan, jonka käytti joskus noin puolisen tuntia sitten, että tässähän on kyseessä eräänlainen bonuslaki. No, me kaikki tiedämme, mitä bonus tarkoittaa suomen kielessä. Sehän tarkoittaa eräänlaista palkkiota. Mutta missä se palkkio on, kun tässä leikataan? Tämä on leikkauslaki. Tämä on laki, jolla leikataan työttömyysturvaa, jos työtön ei pysty työllistymään ollessaan työtön, eli siis järjetön laki sinänsä.

Minä palaan edelleen tähän kohtuuttomuuteen, joka lakiin sisältyy työttömän peruspäivärahaa saavan henkilön näkökulmasta. Eli jos aktiivisuusedellytys ei tällaisen henkilön kohdalla täyty, hänen työttömyysrahaansa eli työmarkkinatukea voidaan leikata sillä tavalla, että se vähenee 32 euroa 40 senttiä kuukaudessa. Tietysti hyväosaisen ihmisen näkökulmasta 32 euroa 40 senttiä kuukaudessa ei kuulosta paljolta, mutta se on suuri raha ihmiselle, joka on pelkän työmarkkinatuen varassa. Se on valtava summa. Minusta ei ole kohtuullista pyöritellä sanoja sillä tavalla, että sanoo, että tämä on eräänlainen bonuslaki. Sitähän tämä ei missään tapauksessa ole.

Juuri tästä näkökulmasta perustuslakivaliokuntakin katsoi, että hallituksen tulisi tehdä muutoksia esitykseensä, jotta se täyttäisi oikeudenmukaisen ja kohtuullisen lainsäädännön edellytykset. Eli perustuslakivaliokunta korosti omassa lausunnossaan sitä, että jokaiselle kansalaiselle, jokaiselle työttömälle tulisi turvata tosiasiallinen mahdollisuus täyttää aktivointivaateen edellytykset, jotka tähän lakiin sisältyvät. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta esitti, että tämä tarkoittaisi kyseessä olevien palvelujen ja toimintojen tarjonnan lisäämistä, mitä hallitus nyt siis ei ole tekemässä. Jos tosiaan lasketaan, kuten sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on laskenut, mikä se määräraha työttömien palveluihin tällä hetkellä on ja kuinka paljon on työttömiä ja mitkä lain vaatimukset ovat, niin kylmä fakta on se, että palveluihin määrätty määräraha ei riitä näiden palveluiden tarjoamiseen kaikille työttömille. Eli käytännössä tämä on leikkauslaki. Sellaisia olosuhteita hallitus ei edes halua tarjota työttömille, että he voisivat saada palveluita silloin, kun paikkakunnalla ei ole löydettävissä lyhytaikaista työtä.

Perustuslakivaliokunta katsoi, että tämäkään ei välttämättä olisi riittävää, koska palvelujen kattavaa saatavuutta ei voida säädösperusteisesti taata. Tämän vuoksi lakiehdotuksessa olisi tullut valiokunnan mielestä varmistaa se, että henkilö, joka tekee kaiken häneltä kohtuudella vaadittavan, ei joutuisi etuuden alennuksen kohteeksi. Tämä olisi merkinnyt sitä, että lakiehdotuksen 6 luvun 3 a §:ää ja 7 luvun 5 a §:ää olisi tullut täydentää esimerkiksi säännöksellä siitä, että etuutta ei alenneta sellaisessa tapauksessa, jos työntekijä ei ole onnistunut työllistymään taikka pääsemään työllistymistä edistävään palveluun hänestä itsestään riippumattomista syistä. Tämä on asia, jota hallitus ei myöskään halunnut tehdä.

Perustuslakivaliokunnan mielestä toinen tapa edelleen vähentää esityksen ongelmallisuutta olisi ollut se, että työnhakijalla olisi mahdollisuus osoittaa aktiivisuuttaan myös sellaisella muulla tavalla, joka osoittaa hänen pyrkineen aktiivisesti työllistymään tai hakeutumaan työllistymistä edistävään palveluun tarkastelujakson aikana, mutta tällaistaakaan muutosta ei lakiesitykseen ole tehty.

Itse olen hylkäsesityksen kannalla juuri siitä syystä, että mielestäni on kohtuutonta lisätä työttömän velvoitteita työllistyä tai osallistua aktivointitoimenpiteisiin tai leikata hänen työttömyysturvaansa, jos samaan aikaan viranomaisilla ei ole minkäänlaista velvoitetta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

ta tarjota työllistymispalveluita sillä tavalla, että kaikki työttömät kansalaiset voisivat täyttää aktiivisuusvaateen. Näinhän ei olla tekemässä siitä syystä, että näitä määrärahoja ei olla korottamassa.

En ymmärrä sitäkään, että sama hallitus, joka kokeilee perustuloa, mikä on mielestäni positiivinen asia, ei ole suostunut ottamaan tähän lakiesitykseen mukaan sellaista lainkohdtaa, joka takaisi sen, että aktiivisuudelle ikään kuin annettaisiin laajempi määritelmä, jolloin työtön silloin, kun työpaikkoja ei ole olemassa, voisi varmistaa työttömyysetuutensa säilymisen osoittamalla aktiivisuutta muilla tavoin, esimerkiksi vapaaehtoistyöllä tai jollakin järjestötyöllä, joka myös pitäisi yllä hänen hyvinvointiaan ja osallisuuttaan yhteiskunnassa. Tämä minun mielestäni myöskin osoittaa osaltaan tämän lakiesityksen kohtuuttomuutta.

Mielestäni sen sijaan, että toimeenpannaan tällaista sanktiolakia, joka lisää meidän toimeentulotuen kustannuksia ja pahentaa työllisyysloukkua ja lisää niiden määrää, jotka haakeutuvat työkyvyttömyyseläkkeelle ilman tosiasiallista syytä, pitäisi pikemminkin investoida työllisyyspalveluihin, pitkäaikaistyöttömien palveluihin, esimerkiksi palkkatukimäärärahoihin, joita hallitus on leikannut, ja pitäisi toimeenpanna osatyökykyisten työllistämistä tukevia toimenpiteitä ja lakimuutoksia, joita esimerkiksi STM:n työryhmä viime kaudella esitti laajassa selvityksessään, jossa käytiin läpi erilaisia toimenpiteitä ja lakimuutoksia, joilla pystyttäisiin lisäämään osatyökykyisten työllisyysastetta.

Näillä sanoin siis totean, että tulen äänestämään hylkäsesityksen puolesta. Olisin toivonut, että tämän lakiesityksen sijasta hallitus olisi pyrkinyt siihen, että ei monimutkaisteta työttömyysturvalainsäädäntöä vaan pyrittäisiin yksinkertaisuuteen ja selkeyteen, sellaiseen lakiin, joka käy ihmisten oikeusturvaan ja jota olisi TE-hallinnossakin helppo soveltaa ja panna toteen. Tämä on semmoinen laki, että tämä tulee olemaan hyvin hankala myös TE-hallinnossa työskenteleville viranomaisille, ja kyllä tunnen myötätuntoa myös heitä kohtaan, jotka joutuvat tämän lain tulkinnan kanssa kamppailemaan ja sitten toisaalta leikkaamaan työttömyysturvaa sellaisilta henkilöiltä, joista he näkevät, että ihminen on tehnyt parhaansa, mutta palveluita ei ole eikä työpaikkoja ole. Ei tämä inhimillinen ole myöskään TE-hallinnon työntekijöille.

18.05 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Arvoiset opposition edustajat, voisitte nyt vähän antaa minulle krediä siitä, että minä tulen teidän kanssanne väittelemään. [Välihuuto] Kaikki piristivät selvästi tästä.

Vähän tätä historiallista taustaa: Tämähän on pikkusen juonikas juttu. Kun näitä aktivointisysteemejä ryhdyttiin kehittämään muissa Pohjoismaissa, eritoten Tanskassa, ja tutkijat sitten tutkivat sitä, miten ne vaikuttavat, miten se, että pannaan jonnekin kurssille tai harjoitteluun, sitten vaikuttaa työllistymistodennäköisyyteen, ja tutkijat havaitsivat sellaisen pikkusen yllättävän seikan, että se vahvin vaikutus monessa tapauksessa näissä arviointitutkimuksissa... — Kuunteletteko te muuten tätä? Minulle tuli täältä paljon kysymyksiä. — Se vahvin vaikutus näistä toimenpiteistä näytti tulevan jo ennen kuin ne toimenpiteet alkoivat. Eli tavallaan se työllistymistodennäköisyys nousi jo ennen kuin harjoittelu tai aktivointijakso alkoi, eli ihmiset hakivat aktiivisemmin työtä, koska he halusivat välttää tällaiset toimenpiteet. Tämä oli tietysti pikkusen kiusallinen tulos sekä poliittiselle oikeistolle että vasemmistolle, koska oikeistonkaan ei ole kiva sanoa, että tämä meidän politiikka nyt perustuu tämmöiseen keppiin tai patistukseen, ja vasemmiston näkökulmasta tämä taas murtaa sitä myyttiä, joka muuten tässäkin salissa elää, että työpaikkoja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

ei ole. Viimeksi äsken, pari minuuttia sitten, Outi Alanko-Kahiluoto vielä toisti tämän has-sutuksen.

Mutta näin se nyt vain on, että tämmöisillä toimenpiteillä ja järjestelmillä pystytään oi-keasti alentamaan työttömyyttä. Tämä ei sisällä mitään paheksuntaa ketään kohtaan eikä sellaista ajatusta, että työttömyys olisi jotenkin kenenkään vika, mutta me tiedämme, mi-ten ihmiset käyttäytyvät. Ihminen on rationaalinen olento. Työttömät ovat ihan yhtä viisai-ta kuin kaikki muutkin, enkä usko, että he ovat yhtään sen laiskempia, he ovat saattaneet olla huono-onnisempia, ja tällaisia käyttäytymisvaikutuksia on. Eli työttömyyden alenemi-sen vaikutusta tässä haetaan.

Nyt tässä on puhuttu bonuksista ja kepeistä, ja niistä puhui myös Outi Alanko-Kahiluoto tässä, [Outi Alanko-Kahiluodon välihuuto] mutta loogisestihan se menee näin, että jos meillä olisi 5 prosenttia alhaisempi työttömyysturva yleisesti ja sitten säädettäisiin 5 pro-sentin bonus sille joukolle, joka on hankkinut työkeikan tai osallistunut harjoitteluun, niin silloinhan me saavuttaisimme täsmälleen sen lopputuloksen, joka nyt tällä lailla saavute-taan, sikäli kuin minä pystyn ymmärtämään. Mutta silloinhan te kutsuisitte sitä bonuslaiksi ja kannustavaksi ja ehkä edustaja Alanko-Kahiluotokin voisi tulla sitä tästä pöntöstä puo-lustamaan. Eli sen porkkanan ja kepin välillä ei ole tässä katsonnassa mitään periaat-teellista eroa, vaan ainoa ero on nyt tässä se lähtötaso, josta puhutaan. Mutta pohjimmi-ltaan kysymys on siitä, millä tavalla erilaista käyttäytymistä palkitaan ja mikä on ihmisen tulotaso työttömänä tai työllisenä.

Tässä on myös vedottu toimeentulotukimenoihin. No, meillä on näkemättä se, tuleeko niihin vaikutusta. Mutta sanonpa vain sen, että tässähän ei ole kysymys mistään valtavasta leikkauksesta — eikö se ole 5 prosentin luokkaa — ja jos vielä joissain tapauksissa se kom-pensoituu jollain muulla tulonsiirrolla, niin eihän tämä nyt niin maailmoja kaatava muutos ole kuin mitä te luonnehditte.

Sellainen kiinnostava kysymys tässä on kyllä tullut esille, ja tekin olette sitä pitäneet esillä, että jos on kysymys ihmisestä, jolla on puutteellinen työkyky, niin silloinhan tämä tuntuu kovin kohtuuttomalta. Mutta tämmöisen ihmisen paikkahan ei oikeastaan ole työt-tömyysturvajärjestelmässä, jos hän ei kykene enää mitään työtä tekemään, koska koko meidän työttömyysturva kuitenkin lähtee Pohjoismaissa siitä, että ollaan täysillä työmark-kinoiden käytettävissä, jos työttömyysturvaa saadaan.

Joka tapauksessa minä tämän valiokuntakäsittelyn aikana kysyin monta kertaa, että eikö tällä työttömyyden alenemisella ole mitään arvoa teille, oppositio, enkä muista kenenkään oikeastaan koskaan... Anna Kontula sen nyt tässä sanoi. Mutta muistan, että minulle sanot-tiin, että oltiin huolestuneempia siitä, miten hallinto suoriutuu. Tässä nyt vähän mitataan si-tä, ollaanko oikeasti työttömyyden alentamisen kannalla. Monet sanovat, ja tässäkin salis-sa varmaan kaikki, että jotenkin työttömyys on prioriteetti, mutta sitten kun oikeasti sitä pyritään alentamaan, niin tässä onkin ystävät vähissä. [Outi Alanko-Kahiluodon välihuuto]

Asiantuntijoistahan kukaan ei kieltänyt tämän työttömyyttä alentavaa vaikutusta. Asian-tuntijat esiintyivät varovaisesti sen vuoksi, että tämmöisen järjestelmän tapauksessa sen vaikutuksen arvioiminen on erittäin vaikeaa. Kun minua on tässä syytetty ideologiseksi, niin tämä on minun ideologiani: koetan laskea rakenteellista työttömyyttä, jotta hyvinvoin-tivaltion rahoitus olisi vastedeskin mahdollista. Minä olen varma, että jos työttömyystur-vaa porrastettaisiin, se voisi olla yksi tulevaisuuden uudistus sekin mutta sitä vastustetta-iin täällä salissa ihan samalla melodramaattisella äänellä kuin tätä nyt. Se on kertakaikki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

nen väärinkäsitys, että työpaikkoja ei ole tai että suurin osa työttömistä ei voi työllistyä. Niin kuin on todettu, 300 000 työtöntä virtaa avoimille työmarkkinoille töihin joka vuosi.

Perustuslakivaliokunta totesi, että laki voidaan säätää tavanomaisessa järjestyksessä.

Vielä ehkä tästä sosiaalidemokraattisesta kritiikistä: Minä en ole nyt ihan varma — virkistää minun muistiani, en muista — oliko se Rafael Paasio vai Kalevi Sorsa, joka tokaisi jollekulle, joka Kainuussa valitti työttömyyttään, että muuttakaa kaupunkeihin töihin. Tällä voidaan saada aikaan sellainenkin efekti, että muutetaan enemmän työn perässä, ja hyvä niin. Tästä ajattelusta ei ole minun mielestäni sosiaalidemokratiassa enää jälkeäkään.

Todennäköinen suotuista vaikutus voi olla myös tähän niin sanottuun työttömyyseläkeputkeen eli siihen, miten paljon mennään tälle ja joudutaan tänne työttömyysturvan lisäpäiville. Sitäkin on äärettömän vaikea arvioida etukäteen, mutta tähän mennessähän se on ollut eräänlainen automaattinen varhaiseläkejärjestelmä, ja nyt koetetaan hillitä sen käyttöä, mikä on ihan oikein.

Ikääntyneiden heikko asema Suomen työmarkkinoilla on tosiasia, siihenkin me voimme yrittää puuttua lainsäädännöllä. Kyllä minä olisin valmis ajattelemaan myös irtisanomisjärjestystä ja sitä koskevia lakeja, mutta minä olen myös aika varma siitä, että vapaampi yksilöllinen palkanmuodostus edesauttaisi ikääntyneiden palkkaamista, koska silloin ei olisi enää pakko korottaa samalla nuorempien tuottavuuskasvuun perustuvalla yleiskorotuksella joka ikisen palkkaa.

Edustaja Heinäluoma puhui täällä silkkaa hölynpölyä siitä, miten jollain tavalla muka ryhmäperustaisesti joku puolustaisi erilaista kohtelua työmarkkinoilla. Se, mitä halutaan, on tietysti enemmän sopimusvapautta. Sitä koetettiin hallitusohjelmassa edistää, mutta järjestöt sen valitettavasti estivät. Te tunnutte, Heinäluoma, kuvittelevan, että palkat ovat jonkinlainen vapaa muuttuja, jota vain joukkovoimalla muutetaan. Oikeasti kysymys on tuottavuudesta markkinataloudessa, ja vaikka te kuinka haluaisitte, että kaikki saavat teidän päättämänne hyvää palkkaa, ei sellaista tule, ellei löydy maksavaa työnantajaa. Sen takia me mietimme nuorten, ikääntyneiden, maahanmuuttajien asiaa. Tämä kolmikantainen valmistelu, jota edustaja Ihalainen peräänkuulutti, on ongelma sen takia, että silloin, kun palkkaneuvottelut ovat auki, nämä järjestöt alkavat kiristää hallitusta kaikilla muillakin uudistuksilla, jotka pitää jättää tekemättä.

Anna Kontula käytti erinomaisen puheenvuoron näistä byrokraloukuista. Se, että meidän järjestelmämme on näin monimutkainen, on sekin seurausta siitä, että sitä ei ole voitu suunnitella kokonaisuutena vaan se on tällaisen korporatiivisen painostustyön tulosta. Ilman muuta sitä täytyy uudistaa, tämä Ukko.fi-esimerkki oli oikein hyvä. Sitä uudistusta muuten yritettiin SATA-komiteassa, mutta ne järjestöt, joille edustaja Ihalainen antaisi kaiken vallan, estivät tuolloin vähäisetkin uudistukset.

Voin sen sijaan olla täysin samaa mieltä siitä, mitä edustaja Myllykoski ja muutama muukin täällä puhuivat toisaalta koulutuksesta ja oppimisesta, toisaalta työvoimahallinnon resurssien riittämättömyydestä. Tarja Filatov on ihan hyvin sanonut, että piiskaa ei tarvittaisi, jos olisi enemmän auttajia, ja tottahan se on. Suomessa haaskataan rahaa kaikenlaiseen hyödyttömään elinkeinotukeen samalla, kun työvoimalle ja sen liikkuvuudelle ja työn ja ihmisen kohtaamiselle ei uhrata kuin pikkuriikkisen varoja. Tämä on suomalaisen yhteiskunnan valtava valuvika, ja jos tämän uskoo, silloin pitää olla valmis myös tekemään uudelleenpriorisointeja julkisissa menoissa. Sellainen SDP, joka haluaa tähän suuntaan mennä, ei ehkä sitten voi olla sama SDP, joka lähtee mukaan maatalousvälityksyyseen vaatimaan suomalaisille kaikkein varakkaimmille maanomistajille vielä enemmän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

elinkeinotukia. Tässä saatte ainakin minusta liittolaisen, jos yritetään lisätä Tanskan mallin suuntaan työvoimahallinnon resursseja. — Kiitos.

18.16 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aktiivimalliin rinnastuvaa mallia ei ole kokeiltu missään, joten meillä ei ole kokemusta siitä muista maista, ja rationaalisia käyttäytymisvaikutuksia voidaan olettaa vain, jos järjestelmän syy-seuraussuhteet ovat sillä lailla ennakoitavissa, että ihmiset sen piirissä pystyvät tekemään rationaalisia valintoja. Nyt niin ei ole. Onko tämä esitys maailmoja kaatava? No, ei se varmaan maailmaa kaada, mutta yksittäisten työttömien talouden se voi kaataa, ja siitä on varmasti paljon tutkimusnäyttöä, että putoaminen ensisijaiselta sosiaaliturvalta toimeentulotuelle on selkeästi merkittävä taitekohta ja sitä pitää yrittää välttää. On totta, että työttömyys maksaa, mutta myös köyhyys maksaa, myös legitimizeetin rapautuminen maksaa, ja jos ei näitä kustannuksia ota huomioon, niin ei voi tehdä järkevää talouspolitiikkaa, vaikka talouspolitiikan etusijalle asettaisikin.

18.17 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin muutamaa asiaa ehkä vähän tähdentää. Kun edustaja Vartiainen sanoi, että me sanomme, että työpaikkoja ei ole tarjolla, niin mielestäni kukaan tässä salissa ei ole sanonut, että työpaikkoja ei ole tarjolla, vaan on sanonut, että työpaikkoja ei ole kaikille tarjolla. [Kari Uotila: Nimenomaan!] Ja se ongelma on siinä, että tämä laki kohtelee samalla tavalla niitä ihmisiä, jotka ovat siinä vaikeimmassa asemassa. Luulen, että me löytäisimme yhteisen linjan siitä, jos me pystyisimme kohdistamaan tietäntyyppistä työvoimapolitiikkaa sille joukolle, jonka on helppo työllistyä, ja hiukan toisenlaista työvoimapolitiikkaa sille joukolle, jonka on vaikea työllistyä. Tanskan malli on siinä oiva, koska siellä on palveluprosesseja. Mutta tämän teidän mallinne ongelma tulee siitä, että samaan aikaan, kun tätä keppiä ja niin sanottua kiusaamiskannustinta luodaan, ollaan lopettamassa työvoimapalvelukeskuksia, ollaan ajettu työvoimapolitiittista koulutusta alas, ollaan vaikeutettu kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten pääsyä vaikkapa järjestöihin työllistettyinä. [Puhemies koputtaa] Kyse on tästä kokonaisuudesta, joka tekee tästä paljon isomman ongelman kuin yksin se leikkaus, jonka tämä... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

18.18 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Vartiainen puheenvuorossa minä näen kyllä vähän sellaisia piirteitä, että olisi kaipausta palata 150 vuotta taaksepäin: Kaikki tapahtuisi vain niin, että jos joku työnantaja haluaa, niin se sitten sopii sen palkattavan työntekijän kanssa. Pitää pystyä palkkaamaan pienellä palkalla vanhemmat työntekijät, pitää palkata nuoret, jos on huono kielitaito, maahanmuuttajat sen pitäisi pystyä palkkaamaan, vajaatyökykyiset pitäisi pystyä palkkaamaan jollakin aivan oman työkykynsä ja tuottavuutensa mukaisella palkalla. Ei sopimisjärjestelmiä, ei kolminkantaista valmistelua, ei työläinsäädäntöä haittaamaan tätä mukamas aitoa työmarkkinoiden toimivuutta, joka lähtisi vain siitä, että työnantaja puhtaasti, ilman mitään sääntelyä tekee sopimuksia ja päättää, ketä ottaa. Aika kaukana kyllä meikämännän ajatusmaailmasta.

18.19 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikaisen sen, mikä minuuttiin mahtuu.

Ensinnäkin, minusta on tässä turha laittaa kunnioitettujen Kalevi Sorsan tai Rafael Paasion nimiin yhtään mitään. Aina tulee olemaan ihmisiä maaseudulla, ja tarvitaankin ihmi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

siä maaseudulla. Ei koskaan ole Suomessa ollut tilannetta, että työpaikat olisivat tarjolla yksin kaupungeissa.

Sitten kun edustaja Vartiainen sanoi, että olen puhunut hölynpölyä: Olen tässä nyt vähän äimän käkenä, koska minähän mielestäni vain siteerasin puheenjohtaja Orpoa. Minähän siteerasin vain puheenjohtaja Orpoa, joka sanoi, että pitäisi mahdollistaa ja maksaa alempia palkkoja maahanmuuttajille ja muillekin erityisryhmille. Edustaja Vartiainen huolella vältti sanomasta ”alempia palkkoja”, hän puhui vain erilaisista toimista. Kuitenkin palkanmaksun lähtökohdanhan täytyy olla, että jokaiselle ihmiselle maksetaan sen arvion mukaan, että hän tulee kohdeltua oikeudenmukaisella tavalla, ja sitä edustaja Vartiainen puheenvuoro ei todellakaan edusta.

18.20 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä koetan puuttua näihin kaikkein hassuimpiin tulkintoihin.

Kari, eihän nyt kukaan ole työlainsäädännöstä luopumassa eikä työehtosopimuksistaan, mutta kun meillä nyt on tunnetusti maailman tiukin palkkajärjestelmä, joka pakottaa yleensä — ainakin tähän asti on pakottanut — nostamaan niillä samoilla keskimääräisillä yleiskorotuksilla lähes kaikkien palkkoja, niin se on johtanut monien ikääntyneiden kohdalla siihen, että se työvoimakustannus uran loppuvaiheessa nousee nopeammin kuin se työnantajalle tuotettu arvonlisä, ja silloin siinä tulee voimakas irtisanomispaine.

Ja sitten, Eero, sinä olet nyt... Te olette niin monta kertaa tätä samaa väärinkäsitystä tietoisesti levittänyt. Eihän mikään ryhmäyrjintä ole semmoista, mitä Euroopassa missään kukaan haluaisi, eikä se olisi edes mahdollista. Mutta sen sijaan voisi olla jonkin verran enemmän vapautta semmoisten ihmisten tapauksessa, joiden tuottavuus on alhaisempi, jotka muuten jäävät työttömäksi — täytyyhän nyt semmoisia [Puhemies koputtaa] saada miettiä — niin kuin Ruotsin metalliliitto juuri sopi maahanmuuttajanuorien osalta.

Puhemies Maria Lohela: Päivä on jo aika pitkällä, mutta pysyttäydytään tässä salissa silti teitittelyssä ja sukunimien käytössä.

18.22 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun vain yhteen väärinkäsitykseen ja väärään kuvaan, joka edustaja Vartiainen puheenvuorosta syntyy, ja se koskee Ruotsin ikääntyvien työllistämistä. Ei Ruotsissa ikääntyvillä sen takia ole parempi työllisyysaste, ikääntyvistä suurempi osa töissä, kuin meillä Suomessa, että siellä maksettaisiin heille pienempää palkkaa, ei suinkaan, vaan se johtuu siitä, että Ruotsi on ai-koja sitten tehnyt irtisanomisjärjestyksen, joka suojelee näitä pitkään työpaikalla olleita — eli heidät irtisanotaan viimeiseksi, jotka ovat ensimmäisenä tulleet taloon. Se on siis ollut huomattava este sille ulosliputukselle, mitä Suomessa on tehty: kun alkaa yt-menettelyt, niin ensimmäisenä pannaan pihalle nämä 50 vuotta täyttäneet ja yli. Ja tämä on johtanut siihen, että työnantajalle on tullut intressi pitää huolta myös näistä vanhemmista työntekijöistä, antaa heille sellaisia tehtäviä, joissa he pystyvät antamaan oman panoksensa, ja myös edelleenkin kouluttaa heitä, jotta he pärjäävät tässä muutoksessa.

Puhemies Maria Lohela: Mennään tähän puhujalistaan, se on sen verran lyhyt.

18.23 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Huomionarvoista pitää olla, edustaja Heinäluoma, juuri tuon esilletulon siitä, kuinka nämä järjestelmät ovat vähän niin kuin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

ongelmallisia sen suhteen, että meillä on sosiaalinen turvaverkko rakennettu niin, että työnantajat käyttävät työmarkkinoilla käytettyä "pehmeää" irtisanomisjärjestelmää. Tällöin se, että vanhemmat henkilöt, jotka ovat sen työttömyysturvan piirissä niin, että pääsevät sieltä sitten lisäpäivien jälkeen eläkkeelle, on tavallaan ollut mahdollistamassa sen irtisanomisjärjestelmän.

Mutta edustaja Vartiainen, joka laittoi reppunsa selkään ja lähti pois salista, olisin halunnut sanoa, että todellisuudessa henkilö, joka on täyttänyt 50, on ehkä tuottavimmillaan työnantajalle. Hänen ammattiosaamisensa, sairauspoissaolot ovat tilastojen mukaan... Ja nyt olisi ollut hienoa sanoa edustaja Vartiainen, että on tutkittua tietoa siitä, että se sairauspoissaolojen osuus ikääntyneemmällä työntekijällä on pienempi kuin nuorilla. Ja siinä mielessä edustaja Vartiainen näkemykset siitä ovat harhaanjohtavia ja niin sanotusti aivan hölynpölyä.

Toivoisin tähän keskusteluun sitä, että meillä olisi täällä ministeri ja hallituspuolueen edustajia. Tämä on nyt vähän semmoinen keskinäisten kehumisten kerho, ja toivon, että tätä keskustelua jossakin muodossa vielä voitaisiin jatkaa, ettei se tähän iltaan lopu.

18.25 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Tämä laki tulee kyllä vakavasti koettelemaan kansalaisten oikeudentuntoa. Siis se, että ihmisen, joka ei saa omista yrityksistään huolimatta työtä, toimeentuloa leikataan sen takia, että hän ei ole saanut työtä, sehän on sama asia kuin se, että henkilölle, joka ei tervehdy, maksetaan alennettua sairauspäivärahaa, kun hän ei ole tervehtynyt, silloin kun siihen asiaan itse ei voi vaikuttaa. Ihmettelen, että tällainen on voinut mistään hallituksesta mennä lävitse. Yleensä on aina niin, että joka hallituksessa on joitakin tolkun ihmisiä, jotka ymmärtävät katsoa asiaa myös ihmisten kannalta.

Olaus Petri antoi aikoinaan 500 vuotta sitten tuomarinohjeet, joissa sanottiin, että mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan. Tämä Olaus Petrin 500 vuotta vanha historia soveltuu kyllä tämän lain käsittelyyn mitä parhaimmalla tai mitä ikävimmällä tavalla. Tällainen laki ei ole oikeutta, ei tee oikeutta eikä edusta kohtuutta. Se syntyy jostain kummallisesta ideologisesta ajopiirturista, jossa lähtökohtana on, että kepillä pitää yhteiskuntaa ohjata — ei hyvä.

Koko tämä ajattelu, että työntekijöillä ei saa olla mitään vähimmäissuojaa, on minusta hämmästyttävä muutos, joka on tapahtunut tämän hallituksen aikana. Kaikkialla lähtökohtana on, että pitää olla vähimmäissuoja työntekijöillä, jotka ovat se työelämän heikompi osapuoli. Sitä vähimmäissuojaa meillä järjestetään työehtosopimuksin tai virkaehtosopimuksin. Sitten sitä voidaan tehdä tietysti myös lainsäädännön kautta. Mutta kyllä kaikissa sivistysvaltioissa jompikumpi reitti on käytössä. Ei ole semmoista maailmaa, mitä edustaja Vartiainen täällä haikailee, että työntekijöillä ei ole mitään suojaa, johon vedota, vaan jokainen pankkitoimihenkilö neuvottelee sitten konsernijohtaja Björn Wahlroosin kanssa omasta palkkauksestaan ja koettaa saada sen, mikä sieltä on irti saatavissa. Ei, kyllä joku suoja on, ja se koskee sekä palkkausta, työaikoja, työsuojelua että muuta kohtelua.

Aivan erityisesti on tärkeää, että me emme rupea määrittelemään palkkoja esimerkiksi sen mukaan, mikä on kansallisuus tai syntyperä tai ikä. Eihän ikä ole mikään palkkauksen peruste vaan se todellinen työsuoritus, joka tehdään.

Sitten meillä on mahdollisuus tukea niitä, jotka ovat työelämässä heikommassa asemassa, vaikkapa vajaatyökykyisiä, tukijärjestelmien kautta. Maksetaan sitten palkkatukea, jolla voidaan ottaa huomioon tämä, että jos tämä henkilö on vajaatyökykyinen, niin ei tieten-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

kään hänen työpanoksensa ole sama kuin se on täysin työkykyisellä. Näin se on muuten Ruotsissakin tehty. Minä ihmettelen, että edustaja Vartiainen — joka nyt tosin on poistunut — ei tätä suostu sanomaan tälle salille. Ruotsissa on erittäin huomattava palkkatukijärjestely, jolla mahdollistetaan tämä korkea työllisyysaste eri ryhmissä.

Tämän ikääntyvien korkean työllisyyden jo selitin, että sen taustalla ovat vuosikymmeniä olleet säännökset, jotka estävät ikääntyvien lähettämisen ensimmäisinä työttömyyskortistoon. Se on luonut voimakkaan perusteen pitää siitä huolta, että työpaikalla käytetään kaikkien osaamista hyväksi. Todettakoon kuitenkin, että ruotsalaisessa mallissa tähänkin voi sopimalla tehdä muutoksia eli tällaisessa yhteistoimintamenettelyssä voi sopia, että tästä järjestelystä poiketaan, ja se voidaan työpaikalla arvioida, noudatetaanko tätä irtisanomisjärjestystä.

Tässä on kyllä hiipinyt tähän yhteiskuntaan tosi kova markkinavalta. Se on tullut huomaamatta tämän hallituksen aikana. Ainahan on ollut yksittäisiä yrityksiä, mutta ikävä kyllä Sipilän hallituksen aikana näistä yksittäisistä yrityksistä on nyt tehty yksi johdonmukainen toimintalinja, joka tuodaan asia kerrallaan tänne käsittelyyn. Kestää jonkun aikaa ennen kuin huomaa, että tässä on kysymys samasta kolikosta ja sen eri puolista. Tätä markkinalinjaa viedään täällä sosiaali- ja terveystalouden puolella perustuslain ei pelkästään rajoja hipoen vaan vastaisesti, ja sitten vain perustuslakivaliokunnan kannanotot ovat estäneet hallitusta tekemästä tätä valtaisaa osakeyhtiömallia koko terveydenhuoltoon, mikä oli keskustelun kohteena vielä viime vuonna ja tämän vuoden keväällä.

Sitä tuodaan työnvälityspalveluihin. Kun meillä tällä hetkellä on se tilanne, että meillä on kolmasosa tai neljäsosa niistä resursseista, joita muissa Pohjoismaissa tai esimerkiksi Ruotsissa on työttömien auttamiseen, niin tämäkään heikennys ei riitä vaan nyt halutaan lopettaa tämä yhteiskunnan työnvälityspalvelu kokonaan ja siirtää se markkinoille osakeyhtiöiden tehtäväksi — ensin nämä siirretään maakunnille ja sitten maakunnille sanotaan, että ne eivät saa itse tuottaa näitä palveluja vaan heidän pitää ostaa ne markkinoilta. Vaikea nähdä, että tämä tulisi auttamaan työttömiä.

Kun edustaja Vartiainen puhui täällä työttömyyden ratkaisusta, niin ihmettelen kyllä, missä ovat ne tutkimukset, joissa kerrotaan, että työttömyysturvan leikkaukset johtavat uusiin työpaikkoihin. En kyllä ole sellaisia tutkimuksia nähnyt. Kun en ole nähnyt, niin epäilen, että eipä niitä oikein taida sitten ollakaan, koska onhan tästäkin jo nyt niin kauan puhuttu, että luulisi, että tässä salissa ne, jotka uskovat tähän työttömien keppittämiseen ja työttömyysturvan leikkauksiin työllisyyslääkkeenä, olisivat ne tuoneet esille.

Kehittynyt yhteiskunta, jollainen Suomi on, voi pärjätä vain korkealla kaikkien ihmisten osaamisella. Siksi täytyy satsata koulutukseen, ja se alkaa jo peruskoulusta ja jatkuu tietysti aina yliopistoihin saakka, mutta se koskee myös työssä olevia ja työttömiä. Koko pohjoismaisen mallin idea on, että työtöntä ei jätetä yksin eikä työttömyyttä laiteta yksittäisen ihmisen syyksi vaan lähdetään siitä, että annetaan apua sekä tukityöllisyysmahdollisuus niille, jotka sen kautta voivat löytää työtä, mutta ennen kaikkea koulutusmahdollisuus ja pidetään siitä huolta, että työttömät voivat päivittää oman osaamisensa tai sitten kouluttautua kokonaan uudelle alalle, jos se oma työpaikka on teknologisessa kehityksessä mennyt alta pois. Nyt tämän vastuun, tämän koulutusvastuun ja tämän tukivastuun, tämä hallituksen lakiesitys kiistää kokonaan.

Tämän keskustelun hyöty tähän saakka on ollut se, että ehkä tämä on alkanut kertoa siitä, kenen kynästä nämä ehdotukset ovat syntyneet, ja ehkä se, ketkä täältä ovat pois, kertoo, keillä on vielä joku oikeudentaju jäljellä. En tiedä, onko se nyt merkki oikeudentajus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

ta, että ei tule puolustamaan esitystä, mutta ehkä sen hyväntahtoisesti voi näinkin ajatella, että poissaolo on merkki siitä, että ei halua puolustaa tätä lakiehdotusta. Tämä näyttää olevan yksi esimerkki siitä sarjasta, että tahtipuikko tässä hallituksessa on siirtynyt kokoomukselle, ja tämän sarjan esitykset eivät tule jäämään tähän, niin kuin olemme tänään Suomen Kuvalehdestä ministeri, kokoomuksen puheenjohtaja Orpon esityksestä nähneet. Palkanalennuksia tarjotaan nyt sitten seuraavaksi työllisyyslääkkeenä. [Pia Viitanen: Se on se seuraava!] Ei hyvältä näytä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Maria Lohela: Tässä on niin lyhyt puhujalista, että ei nyt käydä debattia.

18.33 Mika Kari sd: Arvoisa puhemies! Ymmärrän kyllä, että oppositio on lyönyt tässä asiassa löylyä, mutta sitä en ymmärrä, että ministeri nauttii niistä savusaunan lauteilla samaan aikaan, kun ministerin paikka olisi ollut täällä. Kun ei ole hallituspuolueista muuta edustajaa kuin rouva puhemies, ei edes kansanedustajia hallituspuolueista, niin kysyn, mahdollistetaanko toisessa käsittelyssä oppositiolle mahdollisuus esittää kysymyksiä ministereille. Kysyn tätä vakavissa mielin, koska tässä mielessä on kyllä kolmaskin vaihtoehto, mutta sillä kolmannella vaihtoehdolla meidän budjettikäsittelymme menee päivällä pidemmäksi.

18.34 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Minusta tuntuu, että tuo edustaja Karin tekemä kysymys on hyvin aiheellinen, koska se sama mielessäni kävi, kun kuulin kaiken kukkuraksi tämän, että ministeri parhaillaan siellä savusaunasta nauttii ja me käymme hyvin vakavaa keskustelua täällä. Varmasti me kuulemme pian vastauksen tähän edustaja Karin esittämään kysymykseen.

Omalta osaltani haluaisin vielä teroittaa juuri sitä pelkoa, mihin edustaja Heinäluoma äsken puheenvuoronsa lopetti, kun hän aika hyvin analysoi sitä tilannetta, mihin tätä suomalaista yhteiskuntaa kokonaan työnnetään: sitä työnnetään markkinavoimille, siitä tehdään markkinayhteiskuntaa. Oikeastaan se, mistä aloitin tänään, oli juuri se, että tämä ideologia näkyy kaikkialla, paitsi näissä työttömyysturvaa koskevilla ratkaisuilla myös muun muassa siinä, että ministeri Orpo on tosiaan esittänyt seuraavaksi esimerkiksi matalampia palkkoja. Ja kyllä tämä sillä tavalla kauhistuttaa, että varsinkin nyt tuntuu siltä, että mitä pitemmälle tämä hallitustaival etenee, sen enemmän, sen vahvemmin se tahtipuikko heiluu kokoomuksen tahtiin. Sen vuoksi tässä alkaa ihan pelottaa, puhemies, käykö lopulta sitten kuitenkin niin, että kun tänään valtiovarainministeri näin sanoo, niin melkein jo huomenna tahtipuikko on heilahtanut ja nämä ovat seuraavia askelia, mitä tulemme näkemään.

18.36 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Kyllä minäkin yhdyn siihen käsitykseen, että tällaisen asian ollessa käsittelyssä ministerin pitäisi olla paikalla. Tästähän on puhuttu aikaisemminkin eri lakiesitysten ja tärkeiden asioiden käsittelyn yhteydessä, että on tärkeää, että kuullaan hallituksen kanta ja perustelut, ja nythän hallituksen kantaa ei ole kuultu ollenkaan, sikäli kuin emme oleta, että edustaja Vartiainen olisi tämä hallituksen kanta tiedossa.

Ministeri vastaa lakiesityksestä, jonka hän eduskuntaan tuo, hän vastaa siitä myös valtioneuvostolle, ja tässä tapauksessa merkitystä on sillä, että tämä keskustelu voidaan käydä niin, että hallituksen puolelta kerrotaan ne näkökohdat, mitkä lakiesityksen antamiseen ovat liittyneet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

18.37 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! Pakko yhtyä näihin edellä käytettyihin puheenvuoroihin ja vielä erikseen nostaa se, minkä edustaja Heinäluoma toi esille siitä, mitä valtiovarainministeri Orpo tänään toi esille. Minä olisin vasemmistoliittolaisena tervehtinyt sitä näkemystä todella hyvin, jos siihen olisi liittynyt sosiaalinen ulottuvuus juuri niin, että niille vajaakuntoisille ihmisille, joille olisi luotu toimintamahdollisuudet osallistua työhön, meillä olisi ollut antaa se osuus, mikä heidän työkykyisyyteensä ja vajaakuntoisuuteensa liittyy. Yhteiskunta olisi antanut yritykselle ja yrityksen puolesta sen osuuden niin, että me saamme työmarkkinoille niitä ihmisiä, joiden työkykyisyys ei riitä kokopäiväiseen työhön. Se olisi ollut se oikea askel, ja sellaisia askeleita me tarvitsemme. Me tarvitsemme juuri niitä askeleita, että me koulutamme yhteiskunnassa niitä ihmisiä, joitten osaaminen ei riitä uusille positiivisen rakennemuutoksen aloille ja maakuntiin, niin että sinne satsataan enemmänkin.

Mielenkiinnolla odotan puhemiehen vastausta, joka on totta kai melkoisen haasteellinen, kun puhutaan hallituksen ministereistä, eli kuinka puhemies voi sen meille täällä luvata, että ministerit ovat vastaamassa. Mutta jään jännityksellä odottamaan, mitä puhemies meille tähän vastaa.

18.38 **Wille Rydman kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tuossa kun olen työhuoneellani kuunnellut tätä keskustelua muiden töiden lomassa, havaitsin, että edustaja Heinäluoma arveli, että täällä olisi vähyyttä hallituspuolueiden edustajista sen vuoksi, että omaatuntoa jonkin verran ehkä kolkuttaisi tämän lakiesityksen suhteen, ja tämä on sellainen väärinkäsitys, jonka haluan ainakin omalta osaltani korjata. Ei missään nimessä omaatuntoa kolkuta, päinvastoin tuntuu erittäin hyvältä, että hallitus edistää omaa työllisyyspoliittista ohjelmaansa, jonka kantava linja kuitenkin on ollut kaikissa esityksissä se, että pyritään purkamaan kannustinloukkuja sekä porkkanan että kepin kautta ja että varmistamme sen, että kaikissa tilanteissa työn tekeminen on aina joutenoloa kannattavampaa. [Anna Kontula: Nyt ei ole!]

Tämä on sellainen uudistus, joka uudistaa suomalaista työelämää ja työttömyysturvaa enemmän Tanskan mallin suuntaan, varsin pienin askelin sinänsä. Mutta ottaen huomioon liikkumisavustukset ja sen, että työttömyysturvaan tällainen pieni heikennys tulee määrätyissä olosuhteissa, se on omalta osaltaan omiaan niistä syistä, joita esimerkiksi edustaja Vartiainen omassa puheenvuorossaan toi esille, lisäämään työn vastaanottamisen houkuttelevuutta ja valmiutta myöskin lähteä ottamaan työtä vähän kaukaisemmilta alueilta, ja siinä mielessä tätä on kyllä helppo kannattaa ja tukea.

18.40 **Eero Heinäluoma sd:** Arvoisa puheenjohtaja! Olen nyt kyllä, täytyy sanoa, hivenen hämilläni kuunneltuani edustaja Rydmanin puheenvuoron, koska onhan meillä olemassa hyväksytyt sanktiot, jos henkilö kieltäytyy työn vastaanottamisesta. Sen jälkeenhan sitten tulee seuraamukset, jotka menevät paitsi työttömyysturvaan karensseina, eli ei tule työttömyysturvaa ollenkaan, myös toimeentulotukeen. Myös toimeentulotukea voidaan leikata, jos henkilö kieltäytyy ottamasta työtä vastaan. Eihän tällä ole sen kanssa mitään tekemistä, että henkilö kieltäytyisi ottamasta työtä vastaan. Teillä on, edustaja Rydman, perusteellinen väärinkäsitys tämän lakiesityksen sisällöstä.

Eli rohkenen uskoa, että kun selitätte itsellenne tämän lakiesityksen sisällön ja huomaatte, että se ei vastaa sitä, mitä olette puhunut, niin te ette kannata tätä lakiesitystä. Tässä lakiesityksessä henkilöä, joka on hakenut työpaikkaa ja tehnyt oman osuutensa saadak-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

seen työpaikan, rangaistaan siitä, että kukaan työnantaja ei ole ottanut häntä palvelukseen. Se on sama asia, edustaja Rydman, kuin se, että te pyydätte täällä puheenvuoroa ja puhemies ei sitä anna, mutta teille on säädetty palkkion ehdoksi se, että joka päivä pitää puhua. Se on yhtä oikeudenmukaista, ei mitään eroa. Te voitte sanoa, että 5 prosenttia on pieni raha, mutta nyt täytyy ymmärtää, että siellä joukossa on ei tuhansia vaan kymmeniätuhansia todella pienituloisia ihmisiä, joille 50 euron kuukausileikkaus on jo tuntuva, puhumattaan, jos se summa sattuu olemaan isompi kuin 50 euroa kuukaudessa.

Tätä esitystä mielestäni ei voi millään perustella. Että henkilöltä, joka on hakenut ja tehnyt kaikkensa saadaakseen työpaikan mutta jota työnantajat eivät ole ottaneet töihin, leikataan työttömyysturvaa. Niin kuin hetki sitten sanoin, tämä on yhtä oikeudenmukaista kuin se, jos sairauspäivärahaa saavan henkilön sairauspäivärahaa leikataan määrääjain, koska hän ei ole tullut terveeksi. [Pia Viitanen: Aivan, tämä on pähkähullua!] Onko näillä asioilla jotain eroa? Jos et saa töitä, vaikka olet hakenut niitä, niin työttömyysturvaa leikataan. Ei se ole missään maassa työttömyysturvan ajatus.

18.42 Mika Kari sd: Arvoisa puhemies! Saattaa olla tietenkin turhaa esittää uudelleenpohdintaa, kysymystä siitä, onko meillä toisessa käsittelyssä mahdollista saada asianomainen ministeri tai ministerit paikalle kuultaviksi. Nyt hallituksen linjan puolustajat ovat lähinnä olleet kolme kokoomuksen mieskansanedustajaa, [Eero Heinäluoma: Käyneet käntymässä ja lähteneet pois!] jotka ovat käyneet katsomassa, että tuoli on paikallaan, ja hetken päästä poistuneet työhuoneisiinsa tai jonnekin muualle menoihin.

Mutta jos oikein muistan, eduskunnan työjärjestyksen mukaan toinen käsittely voi alkaa vasta kolmantena päivänä ensimmäisen käsittelyn päättymisen jälkeen, ja nyt katson sinne asiantuntijoiden suuntaan, että näin ilmeisesti on, jolloin jos tässä istunnossa tehdään kannatettu pöytätyösesitys maanantaille, niin silloin käytännössä budjettikäsittely viivästyy vuorokaudella. Odotan nyökkäystä tästä asiasta.

18.43 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Olisin juuri tätä samaa kysynyt, koska minusta tässä vaiheessa eduskunta ei voi vain kysyä, olisiko nöyrästi mahdollista kuulla ministeriä, vaan meidän täytyy... [Mika Kari: Ei ole muuta vaihtoehtoa!] — Aivan, ja juuri näin. — Koska meille on jätetty vain tämä mahdollisuus, siksi meidän täytyy saada tässä tietää, onko tämä mahdollista käsitellä myös valoisana aikana siten, että ministeri on täällä paikalla ja tästä käydään kunnon keskustelu. Tämä on hyvin tärkeä kysymys juuri nyt, koska asia on todella iso.

Edustaja Rydman, te olette todellakin nyt kolmas kokoomuslainen, joka piipahtaa täällä. [Eero Heinäluoma: Käy piipahtamassa täällä!] — Piipahtaa täällä salissa, piipahtaa. — Ja se, mikä tässä oikeastaan on kammottavinta, on, että totta kai voi olla, että te olette ne kolme, keiden omaatuntoa ei juuri nyt kolkuta, Ben Zyskowicz, Wille Rydman ja Juhana Vartiainen, te olette ne kolme, keiden omaatuntoa ei kolkuta, mutta kaikkien muiden omaatuntoa saattaa kolkuttaa, koska tämä on todella ikävä työttömiä kohtaan osuva kyykytys.

Mielestäni teidän kannattaa miettiä nyt hyvin tarkkaan, mitä edustaja Heinäluoma tuossa kuvasi. Tämä ideologia on sinänsä jo pahasta, mutta tämä on ajatuksellisestiikin pähkähullu. Jos ihminen on aktiivinen, tekee paljon, hakee töitä, häntä rangaistaan. Minusta se on hyvin kuvaava esimerkki, ihan sama juttu tosiaan, että jos te täällä pyydätte aktiivisesti, innokkaasti puheenvuoroa, debattia, ja puhemies ei sitä anna, niin nyt leikataan sinulta parin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

päivän palkka, kun et saanut. Et saanut, vaikka yritit. Eihän se nyt näin voi mennä, edustaja Rydman.

18.45 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Arvoisa edustaja Rydman, on hauska kuulla, että hyvältä tuntuu, mutta silloin, kun tehdään poliittisia päätöksiä, olisi tietysti toivottavaa, että myös perehtyy niihin asioihin, joista on päättämässä. Ikävä todeta, mutta tämä esitys ei noudata kokoomuksenkaan tavoitteita niiltä osin, että se purkaisi kannustinloukkuja. Päinvastoin, se pahentaa entisestään sitä byrokratialoukkuja, joka jo nyt on keskeisin syy sille, minkä takia ihmiset eivät uskalla sirpaletöitä ottaa vastaan, koska ne riskit ovat niin valtavat ja ne ovat niin ennakoimattomat yksilön kannalta.

On myös pahoitellen todettava, että ei tämä tee työnteosta kannattavampaa. Työnteosta tekee kannattavampaa se, että työstä saa palkkaa. Mutta jos sinä joudut toimeentulotuelle, josta se sinun palkkasi vähennetään, niin eihän se sitä kannustavuutta silläkään lailla lisää.

18.46 Wille Rydman kok: Arvoisa rouva puhemies! Toisin kuin jotkut täällä, en itse tohtisi olettaa sillä tavalla, että edustajakollegat olisivat jättäneet perehtymättä käsiteltävänä olevaan asiaan, vaikka he saattavat jossakin tapauksessa tehdä eriskummallisia tulkintoja sekä käsiteltävästä asiasta että kollegoitensa puheenvuoroista.

Täällä on muun muassa vedottu siihen, että perustuslakivaliokuntakin on esittänyt erilaisia huomioita ja että niitä ei ole otettu huomioon. Minä olen itse perustuslakivaliokunnan jäsen, ja perustuslakivaliokunta on nimenomaisesti todennut, että laki on säädettävissä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, ja silloin jos ponsi on puhdas, niin tähän se tarkoittaa. Perustuslakivaliokunta voi toki tietysti esittää määrättyjä sisällöllisiä huomioita, mutta tämä perusasia ei väisty.

Edustaja Heinäluoma sitten on tässä käyttänyt sellaista erikoista esimerkkiä, jossa hän on verrannut tätä työnhakua siihen, että täällä käy pyytämässä puheenvuoroja. Se on tietysti totta, mitä edustaja Heinäluoma sanoi, että tässä nimenomaisesti on kyse siitä, että jos ei ole saanut työpaikkaa sinä aikana tai täyttänyt määrättyä edellytystä, niin semmoisessa tapauksessa sitten leikataan määrättyllä osuudella — varsin pienellä, mutta silti. Ja jos tätä nyt sitten verrattaisiin tähän työhön, mitä me täällä teemme, eli jos olisi niin, että osa edustajan palkkiosta olisi sidottu siihen, että täällä on käytetty puheenvuoro, niin toki tietysti voi olla, että niinä miellyttävämpinä istuntoaikoina, jolloin täällä ollaan, kaikki eivät keskellä päivää puheenvuoroa saa, jos puheenvuoropyyntöjä on kovin monta. Mutta jos meillä olisi sellainen kannustinpalkkio, että osa palkkiosta olisi sidottu siihen, että sen puheenvuoron myöskin todella saa, niin ehkäpä täällä myöhäisenä iltana sitten useampikin kokoomuslainen mieskansanedustaja kävisi piipahtamassa täyttääkseen sen ehdon, joka tähän kyseiseen kannustinmekanismiin ollaan leivottu sisään.

No, tietysti jos ajatellaan kansanedustajan työtä — ja tässä tullaankin juuri siihen, miksi edustaja Heinäluoman verrokkikohta on kovin erikoinen — niin ei kansanedustajan työssä tällamoista kannustinta varmaankaan tarvittaisi, mutta jos on paremmat kannusteet hakea töitä, niin todennäköisesti töitä myös enemmän haetaan ja töitä myös [Puhemies koputtaa] silloin enemmän saa.

18.49 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Ei tämä perustuslakinäkökulma ole tässä asiassa ollenkaan mitätön, joskin sanoisin näin, että tämän esityksen ongelman tajuamiseen ei tarvita perustuslain opiskelua, kyllä sen tajuaa ihan arkijärjelläkin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Mutta varmemmaksi vakuudeksi siteeraan kuitenkin perustuslakivaliokunnan lausuntoa: "Koska työttömillä ei edellä todetuista ja erilaisista yksilöllisistä syistä ole yrityksistään huolimatta välttämättä mahdollista täyttää lain tarkoittamaa aktiivisuusvaatimusta, ehdotusta ei voida pitää perustuslain kannalta ongelmattomana. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti korostanut, että etuuden epäämisen pitää olla asiallisesti perustellussa suhteessa siihen, minkälaisia työllistymisen edistämistä tarkoittavia toimintoja on ollut tarjolla ja mitä työttömänä olevan henkilön syyksi voidaan lukea. Nyt arvioitavassa hallituksen esityksessä on sitä vastoin sen perusteluidenkin mukaan kyse 'kaavamaisesta laskusäänöksestä' vailla yksilöllistä harkintaa."

Ja edelleen: "Perustuslakivaliokunnan mielestä esityksen ongelmallisuutta on mahdollista vähentää kahdella tavalla. Ensimmäinen on sen turvaaminen, että jokaiselle taataan tosiasiallinen mahdollisuus osallistua työttömyysturvalain 6 luvun 3 a §:n 3 momentin ja 7 luvun 5 a §:n 3 momentin 3 kohdissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun tai säännösten 4 kohdissa tarkoitettuun toimintaan. Tämä tarkoittaisi kyseessä olevien palvelujen ja toimintojen tarjonnan lisäämistä. Valiokunnan mielestä tämäkään ei ole välttämättä riittävää, koska palvelun kattavaa saatavuutta ei voida säädösperäisesti taata." Onhan tämä nyt aika raskasta kritiikkiä, jossa osoitetaan, että perusoikeuksien toteutumisen kannalta tämä ehdotus on todella ongelmallinen.

Ja edelleen valiokunta sanoo: "Tämän vuoksi lakiehdotuksessa tulee valiokunnan mielestä varmistaa se, että henkilö, joka tekee kaiken häneltä kohtuudella vaadittavan, ei joudu etuuden alennuksen kohteeksi. Tämä merkitsee, että lakiehdotuksen 6 luvun 3 a ja 7 luvun 5 a §:ää täydennetään esimerkiksi säännöksellä siitä, ettei etuutta alenneta, jos työnhakija ei ole onnistunut työllistymään taikka pääsemään työllistymistä edistävään palveluun hänestä itsestään riippumattomista syistä."

Perustuslakivaliokunta on siis sanonut juuri sen saman lakikielellä, mitä tässä minä itse olen ja aika moni muukin kansanedustaja on yrittänyt tämän iltapäivän ja illan aikana sanoa. Mutta tekikö valiokunta tälle yhtään mitään? [Jari Myllykoski: Ei!] Ei, ei tehnyt yhtään mitään, [Jari Myllykoski: Ei yhtään mitään!] hädin tuskin edes merkitsi tiedoksi. En tiedä, onko se kovakorvaisuutta vai eikö tätä ole luettu. Ei ainakaan ole välitetty.

"Toinen tapa vähentää" — valiokunta sanoo — "esityksen ongelmallisuutta on se, että työnhakijalla olisi mahdollisuus osoittaa aktiivisuuttaan myös sellaisella muulla tavalla, joka osoittaa hänen pyrkineen aktiivisesti työllistymään tai hakeutumaan työllistymistä edistävään palveluun tarkastelujakson aikana. Tällainen sääntely myös poistaisi hallituksen esityksessään viitatuista alueelliseen yhdenvertaisuuteen liittyvät ongelmat." Onhan tämä nyt aika kovaa tekstiä perustuslakivaliokunnalta, ja ensimmäistä kertaa sinä aikana, kun itse olen seurannut näitä keskusteluja, näen tilanteen, jossa valiokunta, siis mietintövaliokunta, ei ota huomioon sitä reittiä, jota perustuslakivaliokunta on pyrkinyt osoittamaan. Sitten täällä käydään asiasta keskustelua, jossa puututaan juuri näihin samoihin arkipöytäkirjasta tuleviin havaintoihin, ja lopputuloksena on, että yksikään ministeri, joka tätä asiaa on ollut tekemässä, ei ole paikan päällä, ja sitten muutama oikeanlainen kokoomuksen edustaja käy välillä kääntymässä täällä ja sanomassa jotain ja sitten lähtee, rohkenen tulkita, korvat luimussa pois kokeiltuaan kepillä jäätä, josko tähän voisi liittää jotain järkevää.

Palaan näihin vanhoihin tuomarinohjeisiin: "Mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakia." Juuri sellaista lakia meitä nyt pyydetään tässä säätämään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

18.53 Wille Rydman kok: Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä siitä, että edustaja Heinäluoman tulkinnat ovat rohkeita koskien sekä kokoomuslaisten mieskansanedustajien luimistelevia korvia että perustuslakivaliokunnan antamia lausuntoja. Perustuslakivaliokuntahan valiokuntana nimenomaisesti arvioi sitä, onko jokin hallituksen esitys säädettävissä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä vai ei. Laatiessaan lausuntonsa perustuslakivaliokunta käy läpi ne kohdat tässä lakiesityksessä, joilla saattaa olla mahdollisia kytkentöjä esimerkiksi valtiosääntöisiin kysymyksiin tai perusoikeuskysymyksiin. Nyt Heinäluoma luki sieltä muutamia, määrättyjä kohtia, jotka tietysti ovat siellä silloin, kun problematisoidaan jotakin tiettyä kohtaa, ja näiden määrättyjen, analysoitujen kohtien perusteella sitten perustuslakivaliokunta tulee johonkin lopputulemaan. Ja tässä tapauksessa, kaiken pohdinnan jälkeen, perustuslakivaliokunta tuli siihen lopputulemaan, että laki on säädettävissä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Nämä problematisoidut kohdat ovat sellaisia, joissa substanssivaliokunta joutuu ottamaan sitten kantaa, että olisiko lakiesitystä korjattava jollakin perustuslakivaliokunnan mahdollisesti spekuloidulla ratkaisuesityksellä tai jollakin muulla ratkaisuesityksellä ennen sen hyväksymistä.

Mutta se perusjuonihan tässä nimenomaisesti on juurikin se, että pyritään luomaan riittävät kannusteet sille, että työtä haetaan ja että sitä haetaan myöskin ehkä oman mukavuusalueen ulkopuolelta, myöskin hieman laajemmalla skaalalla kuin mitä aiemmin on haettu. Tämän myötä tietysti toivotaan myönteisiä työllisyysvaikutuksia saatavan. Ja uskallanpa väittää, että sellaisia myöskin saadaan. Tässä otetaan askeleita Tanskan mallin suuntaan, missä tulokset työllisyyden myönteisen kehittymisen kannalta ovat olleet erittäin positiivisia.

18.55 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Kun jo useamman kerran tässä sanotusti, ja useamman edustajan toimesta sanotusti, on tilanne, että meillä on täällä käymässä muutama hallituspuolueen kansanedustaja, meiltä puuttuvat ministerit eikä oppositiosta ole löylynheittäjäksi savusaunaan asti, meidän pitää mitä ilmeisimmin tässä nyt päätyä siihen johtopäätökseen, että jotta asia saa sen arvolle kuuluvan käsittelyn, esitän tässä yhteydessä, että asian käsittely jätetään pöydälle ensi maanantaina kokoontuvalle täysistunnolle. Varmistin tämän meidän istuntosuunnitelmamme ja aikataulun pitävyyden myös lainsäädäntöjohtajalta, että tämä olisi mahdollista tehdä ilman, että istuntosuunnitelmamme siitä kärsii.

18.56 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Asia on niin tärkeä, että vaikka nyt emme voi sanoa, että teemme täällä ja puhumme ja keskustelemme yön hämärinä hetkinä, mutta perjantaina kohta kello käy 19:ää, on poikkeuksellista, että olemme näin tärkeän asian äärellä ilman yhtään ministeriä keskustelemassa niin tärkeästä yksilöön menevästä oikeudesta ja ilman, että tässä hallituksen esityksessä olisi otettu huomioon perustuslakivaliokunnan näkemykset. En voi mitään muuta kuin kannattaa edustaja Karin tekemää pöydällepanoehdotusta. Toki täytyy sanoa, että hienoa, että on selkärankaa tulla tänne ei savusaunan lölyihin mutta opposition kuitenkin pieneen hiostavaan ilmapiiriin rohkeasti sieltä omasta työhuoneesta. Se on kunnioitettavaa.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, näillä sanoilla toivotaan, että maanantaina meillä olisi sellainen mahdollisuus, että voimme keskustella ministerin kanssa tästä erittäin tärkeästä asiasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Mika Kari on Jari Myllykosken kannattamana ehdottanut, että asia pannaan pöydälle 11.12.2017 pidettävään täysistuntoon. Tämä tarkoittaa sitä, että asia jää pöydälle.

Onko muita ehdotuksia pöydällepanon ajankohdasta?

Ei ole, joten keskustelu pöydällepanon ajankohdasta on päättynyt.

Asia pantiin pöydälle maanantaina 11.12.2017 pidettävään täysistuntoon.